

แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง
อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

วิบูลย์ชัย พุฒทอง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

พ.ศ. 2549

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

**THE STRATEGIC PLANNING FOR ECOTOURISM OF KHAO PHRA-KHAO SUNG
IN NONGBUA DISTRICT , NAKHON SAWAN PROVINCE**

Wiboonchai Pootthong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Master

Degree of Arts Program in Development Strategy

Nakhon Sawan Rajabhat University

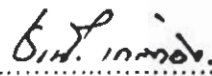
2006

Copyrighted by Nakhon Sawan Rajabhat University

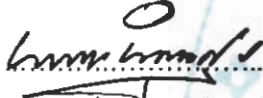
หัวข้อวิทยานิพนธ์ แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อเกษพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว
จังหวัดนครสวรรค์
ผู้วิจัย นายวิบูลย์ชัย พุฒทอง
สาขา ยุทธศาสตร์การพัฒนา
ปีการศึกษา 2548

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

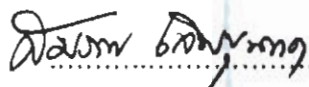
คณะกรรมการที่ปรึกษา

 ประธานกรรมการสอบ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธานี เกสทอง)

 ประธานกรรมการที่ปรึกษา
(ดร.สมภพ เจิมขุนทด)

 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
(อาจารย์บังอาจ บำรุงศรี)

 กรรมการที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อวยชัย วัชสุวรรณ)

 กรรมการสอบ
(ดร.สมภพ เจิมขุนทด)

 กรรมการสอบ
(ดร.จุฑาภรณ์ เจิมขุนทด)

 กรรมการสอบ
(ดร.สมบัติ ศรีทองอินทร์)

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตร ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เกษม ศรีเดิมมา)

รองอธิการบดี ฝ่ายวิชาการ

วันที่ 1 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ 2548

บทคัดย่อ

หัวข้อวิทยานิพนธ์	แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัด นครสวรรค์
ผู้วิจัย	นายวิบูลย์ชัย พุฒทอง
คณะกรรมการที่ปรึกษา	ดร. สมภพ เจริญนุทต , ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อวยชัย วัชรสุวรรณ
สาขา	ยุทธศาสตร์การพัฒนา
ปีการศึกษา	2548

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาปัญหาและการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ช่วง ช่วงที่ 1 การศึกษาปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ – เขาสูง ช่วงที่ 2 การวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอ หนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่พระสงฆ์ กำนัน นักการเมืองท้องถิ่น ข้าราชการ นักท่องเที่ยว ระหว่างเดือน พฤษภาคม ถึงเดือน ตุลาคม 2547 ประชาคมตำบลหนองบัว ประชาคมตำบล หนองกลับ และประชาคม ตำบลทุ่งทอง จำนวน 225 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ช่วง 1 แบบสำรวจปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และปัญหาการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นแบบสำรวจปัญหามาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ 2 แบบบันทึกผลการจัดทำประชาคมตามกระบวนการ A-I-C ในการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ- เขาสูง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า

ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 1 ปัญหาการจัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง 2 ปัญหาการจัดการพิพิธภัณฑสถานบ้านวัดหนองกลับอยู่ในระดับน้อย

ในการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ - เขาสูงอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ได้กำหนด วิสัยทัศน์ ไว้ว่า เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการดีที่สุดของจังหวัดนครสวรรค์ โดยมี พันธกิจดังนี้ 1) พัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวให้สวยงาม 2) มีการบริหารจัดการที่ดี 3) ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว เป้าหมาย

เพื่อเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยว และได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาไว้ 4 องค์กรประกอบคือ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการและด้านการมีส่วนร่วม

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
Nakhon Sawan Rajabhat University

Abstract

Thesis Title	The Strategic Planning for Ecotourism of Khao Phra – Khao Sung in Nongbua District , Nakhon Sawan Province
Researcher	Mr. Wiboonchai Poothong
Advisory Committee	Dr. Sompop Chermkhuntod , Asst. Prof. Ouychai Waisuvan
Program	Development Strategy
Academic Year	2005

The purposes of this research were to study Ecotourism problems and introduce the strategic planning of Ecotourism at Khao Phra-Khao Sung. The research operation was to study the Ecotourism problems of Khao Phra-Khao Sung, and then, constructed the strategic planning of Ecotourism at Khao Phra-Khao Sung. The samples of this research were 225 persons consisted of the monks, local politicians, public servants, subdistrict headmen, tourists during May and October 2004, Nongbua, Nongglub and Tungthong subdistrict civil society. The research instruments were 1) a survey questions on Ecotourism and on strategic planning of Khao Phra – Khao Sung in Nongbua District with 5 level scale, and 2) The civil society conference on strategic planning of Ecotourism at Khao Phra-Khao Sung was held. The statistics used for analysis were Percentage, Arithmetic Mean and Standard Deviation.

The results of this research were as follows :

As a whole the operation problems were at medium level. The tourism net work problem was at the highest level and Wat Nongglub Local Museum problem was at the lowest level

The strategic planning of Ecotourism at Khao Phra-Khao Sung was as follows: the **Vision** stated that it is the place of the best Ecotourism in Nakhon Sawan Province with the community participation management. The **Misslons** : 1) developing beautiful tourism places, 2) operating good management, 3) having community participation to develop tourism goals; and indicated four components of strategic plan including tourist attraction areas, management, activities and operation, and strategic participation.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จล่วงได้ด้วยดีเนื่องจากได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านที่เมตตาให้ความอนุเคราะห์แนะนำผู้วิจัยตลอดเวลาของการทำวิจัยนี้ โดยเฉพาะบิดา มารดา รวมทั้งครอบครัว ที่คอยให้กำลังใจและครูอาจารย์ ทุกท่าน ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ ดร.สมภพ เจริญนุทท ที่ได้กรุณาเป็นประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อวยชัย วัชสุวรรณ ที่รับเป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ให้คำแนะนำในการศึกษาค้นคว้างานทำให้งานวิจัยสำเร็จด้วยดี

ขอขอบพระคุณอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ทำให้ได้เครื่องมือที่สามารถนำไปทดลองใช้และเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างครบถ้วนสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ ข้าราชการ พนักงานส่วนตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอไพศาลี และอำเภอหนองบัวทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการทดลองใช้เครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอขอบพระคุณพี่น้องประชาชนตำบลหนองบัว ตำบลหนองกลับ และตำบลทุ่งทอง นักการเมืองท้องถิ่น อำเภอหนองบัว รวมทั้งนักท้องถิ่นทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการทำวิจัยครั้งนี้ รวมทั้งผู้ที่ให้ความช่วยเหลืออนุเคราะห์ที่ไม่ได้กล่าวนาม ณ ที่นี้

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคุณค่าและประโยชน์อันใดที่เกิดจากผลงานวิจัยนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งเทือกเขาพระ-เขาสูง นำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

วิบูลย์ชัย พุฒทอง

สารบัญ

บทที่		หน้า
	บทคัดย่อภาษาไทย.....	ฅ
	บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
	กิตติกรรมประกาศ.....	ช
	สารบัญ	ฌ
	สารบัญตาราง.....	ฉ
	สารบัญภาพ.....	ฉ
1	บทนำ.....	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
	จุดมุ่งหมายของการวิจัย.....	4
	ขอบเขตของการวิจัย.....	4
	นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
	ประโยชน์ที่ได้รับ.....	5
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
	บริบทเทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์.....	7
	ประวัติและความเป็นมา	7
	ลักษณะทางกายภาพ	8
	อาณาเขตเทือกเขาพระ-เขาสูง.....	9
	ประชากร	9
	โครงสร้างทางเศรษฐกิจ.....	10
	โครงสร้างทางสังคม.....	12
	ปัญหาพื้นที่เทือกเขาพระ- เขาสูง.....	12
	การวางแผนยุทธศาสตร์.....	13
	ความหมายของการวางแผนยุทธศาสตร์.....	14
	องค์ประกอบของการวางแผนยุทธศาสตร์.....	16
	การวิเคราะห์สถานการณ์ขององค์การ.....	22

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
	การวิเคราะห์ SWOT.....	28
	เทคนิค TOWN Matrix.....	32
	BCG Matrix.....	33
	การประเมินยุทธศาสตร์.....	34
	เทคนิคการประชุมประชาคมแบบ A – I – C	35
	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	37
	ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	38
	วิวัฒนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	39
	องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	42
	รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	44
	ประโยชน์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	53
	การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	55
	นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว.....	64
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	66
	งานวิจัยในประเทศ.....	66
	งานวิจัยในต่างประเทศ.....	70
	กรอบความคิดในการวิจัย.....	73
3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	74
	ขั้นตอนการวิจัย.....	74
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย.....	75
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	75
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	77
	การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้.....	77
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	79
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	79

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ช่วงที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบ สำรวจปัญหาและข้อมูลปัญหาการวางแผนการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง.....	79
ช่วงที่ 2 การวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขา พระ-เขาสูง.....	86
ยุทธศาสตร์พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง.....	90
การนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ.....	93
5 สรุป อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	101
สรุปผลการวิจัย.....	103
อภิปรายผลการวิจัย.....	105
ข้อเสนอแนะ.....	110
รายการอ้างอิง.....	112
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ.....	116
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล.....	124
ภาคผนวก ค คำสั่งสถาบันราชภัฏนครสวรรค์.....	126
ภาคผนวก ง คำสั่งจังหวัดนครสวรรค์.....	133
ภาคผนวก จ เครื่องมือแบบสำรวจปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง.....	140
ภาคผนวก ฉ บันทึกการจัดประชุมเวทีประชาคม.....	144
ภาคผนวก ช ภาพการจัดเวทีประชาคมและกิจกรรม.....	151
ภาคผนวก ซ ประวัติผู้วิจัย.....	156

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 แสดงพื้นที่การเกษตร.....	10
2.2 แสดงข้อมูลจำนวนสัตว์.....	11
4.1 แสดงข้อมูลพื้นฐานทั่วไปแสดงความถี่และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ	81
4.2 แสดงข้อมูลพื้นฐานทั่วไปแสดงความถี่และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ.....	82
4.3 แสดงข้อมูลพื้นฐานทั่วไปแสดงความถี่และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา.....	83
4.4 แสดงข้อมูลพื้นฐานทั่วไปแสดงความถี่และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพ.....	84
4.5 ปัญหาการการท่งเกี่ยวเชิงนิเวศที่ออกเขาพระ-เขาสูง.....	85
4.6 แสดงระดับปัญหาน้อย.....	88
4.7 แสดงระดับปัญหาปานกลาง.....	89

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 แสดงองค์ประกอบการวางแผนกลยุทธ์	17
2.2 แสดงองค์ประกอบของการวางแผนยุทธศาสตร์.....	18
2.3 แสดงองค์ประกอบการวางแผนยุทธศาสตร์.....	19
2.4 แผนภูมิแสดงองค์ประกอบและขั้นตอนการวางแผนกลยุทธ์.....	21
2.5 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง SWOT , TOWS Matrix และ BCG Matrix ...	33
2.6 กรอบความคิดในการวิจัย.....	74

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Rajabhat Surathani Rajabhat University

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่ง ที่จัดว่ามีทรัพยากรการท่องเที่ยวมากมายหลายประเภท กระจายอยู่ทั่วภูมิภาค ทั้งที่เป็นแหล่งธรรมชาติ กิ่งธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้นทั้งเก่าและใหม่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวเหล่านี้ นับว่ามีคุณค่า มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ อัดดักขันธ์ และมีศักยภาพสูง เหมาะสมที่จะนำมาพัฒนา เพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ จนอาจกล่าวได้ว่า สิ่งเหล่านี้คือ มรดกทางการท่องเที่ยว (Tourism heritage) (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย . 2544 : 1)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หรือ Sustainable tourism มีบทบาทสำคัญต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยรวมของประเทศ ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณข้างเคียง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2543 : 65)

นับตั้งแต่ปี 2532 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้นำเงินตราต่างประเทศเข้ามาในประเทศไทยเป็นอันดับหนึ่งตลอดมา เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้จากสินค้าอื่น ๆ (สำนักงานจังหวัดนครสวรรค์ 2544 : 1) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จึงนับว่ามีบทบาทอย่างมาก ในการพัฒนาเศรษฐกิจ พัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน การท่องเที่ยวช่วยกระตุ้น ให้เกิดการผลิตและการนำเอาทรัพยากรในท้องถิ่นออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ในรูปของสินค้าและบริการเกี่ยวกับการนำเที่ยวและ มีบทบาท ในการกระตุ้นให้ประชาชนในท้องถิ่น มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังมีส่วนในการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีของมวลมนุษยชาติ สันติภาพ ความเป็นมิตรไมตรี ความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าของบ้านและผู้มาเยือน การอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมอันดีงาม ความภาคภูมิใจใน คุณค่าศิลปวัฒนธรรม ความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ความรู้สึกรักหวงแหนผืนแผ่นดินที่อยู่อาศัย ประชาชนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ รู้จักใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น มาประดิษฐ์เป็นสินค้าตลอดจนบริการ เพื่อรองรับการท่องเที่ยวด้วยเหตุนี้รัฐบาลทุกสมัย จึงให้ความสำคัญการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวมาโดยตลอด ด้วยการกำหนดนโยบายในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวไว้ในนโยบายของรัฐบาล และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สำนักงานจังหวัดนครสวรรค์. 2544 : 2)

พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้ประกาศนโยบายแก้ไขปัญหาคาความยากจน และได้จัดให้มีโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือ One Tambon One Product หรือ OTOP ปรัชญาของ OTOP คือ Local wisdom และ Local resource คือใช้ปัญญาของท้องถิ่น และใช้ทรัพยากรที่อยู่ในท้องถิ่นเป็นหลัก นำทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศ สินค้าที่อยู่ในประเทศมาบริหารจัดการใหม่เพื่อให้เป็นเงินออกมา รวบรวมทักษะที่มี รวบรวมวัฒนธรรมที่สืบเนื่องมาจากบรรพบุรุษ แหล่งธรรมชาติหรืออะไรมารวบรวมจัดใหม่ โดยรัฐบาลเข้าไปสนับสนุน กระตุ้นทำการตลาด สินค้า OTOP ไม่ได้หมายความถึงอาหาร เครื่องดื่ม และสิ่งที่ไม่ใช่อาหารหรือเครื่องดื่ม ยังรวมถึงการบริการ แหล่งท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวด้วย (ทักษิณ ชินวัตร . 2547 : 57-62)

จังหวัดนครสวรรค์ มีสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่งที่น่าสนใจ แต่ยังคงขาดการส่งเสริมและการพัฒนาอย่างจริงจัง ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดนครสวรรค์ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งภาครัฐและเอกชน จังหวัดนครสวรรค์จึงจัดทำแผนแม่บทการท่องเที่ยวจังหวัดนครสวรรค์ 5 ปี (2545-2549) ขึ้นเพื่อเป็นกรอบนโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดให้ชัดเจนต่อไป (สำนักงานจังหวัดนครสวรรค์ .2544 : 2)

อำเภอหนองบัว เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีสภาพภูมิประเทศโดดเด่น เหมาะที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ว่าจะเป็น ความงดงามทางธรรมชาติของบริเวณเทือกเขาพระ-เขาสูง ประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านรูปหล่อของหลวงพ่อเดิม หรือพระครูนิวาสธรรมขันธ์ เกจิอาจารย์ ที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือทั่วประเทศ โดยเฉพาะ เทือกเขาพระ - เขาสูง ซึ่งเป็นที่ตั้งโครงการพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ มีความงดงามทางธรรมชาติ ที่หาดูได้ยากแห่งหนึ่ง ซึ่งพื้นที่เขาพระประกอบด้วยหินแกรนิตสีชมพูทั้งหมด วางเรียงตัวแนวเหนือ-ใต้ ซ้อนทับเป็นรูปหินประหลาด ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีช่องหลืบต่าง ๆ มีรอยพระพุทธบาท มีเส้นทางไปสู่ยอดเขาที่อุดมไปด้วยพืชสมุนไพรนานาชนิด บนยอดเขามีอากาศที่เย็นสบาย มองเห็นทิวทัศน์ข้างล่างอย่างสวยงาม พร้อมตำนานมากมายที่ทำทนายท่องเที่ยวผู้มาเยือน เทือกเขาสูงซึ่งอยู่ด้านเหนือ เป็นเทือกเขาที่มีความอุดมสมบูรณ์ ด้วยพืชพันธุ์ไม้สัตว์ป่านานาชนิด มีเส้นทางเดินสู่ยอดเขา เหมาะที่จะท่องเที่ยวศึกษาหาความรู้ เมื่อขึ้นสู่ยอดเขาจะมองเห็น ทักษิณภาพของอำเภอหนองบัว และบึงบอระเพ็ดอย่างสวยงาม ในบริเวณเทือกเขาสูง ยังมีป่าลาน จำนวนมาก ซึ่งหาดูได้ยากในปัจจุบัน เป็นป่าโบราณ เรียกว่า Virgin forest (สมภพ เจริญนท . 2546 :4) ระหว่างเทือกเขาสูงและเขาพระยังมีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ จำนวน 2 อ่าง ช่วยเสริมความโดดเด่นสวยงามของ ภูมิประเทศเหมาะแก่การท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ ภายใต้บรรยากาศที่สดชื่นและบริสุทธิ์

อย่างไรก็ตาม พื้นที่บริเวณเทือกเขาพระ - เขาสูง ซึ่งมีพื้นที่ถึง 69,035 ไร่ ครอบคลุม ตำบลหนองบัว ตำบลหนองกลับ และตำบลทุ่งทอง แม้จะเป็นที่ตั้งโครงการพระราชดำริที่มี วัตถุประสงค์ เพื่อต้องการอนุรักษ์ต้นน้ำลำธารและความอุดมสมบูรณ์ แต่ยังมีกรบรุกแผ้วถางป่า ล่าสัตว์ เผาป่า จากประชาชนที่อาศัยอยู่รอบบริเวณพื้นที่ หากไม่ได้รับการฟื้นฟูหาทางป้องกัน แก้ไขในอนาคตผืนป่าแห่งนี้อาจหมดไปและส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศโดยรอบ เมื่อรัฐบาลมี นโยบาย ที่จะส่งเสริมและพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวให้กระจายไปในภูมิภาคต่าง ๆ และเปิดโอกาส ให้ชุมชนท้องถิ่น สามารถค้นหาเอกลักษณ์ ภูมิปัญญา และทรัพยากรที่มีอยู่ของตนเอง มาพัฒนา เชิงธุรกิจตามหลักการพึ่งพาตนเองได้ ในเรื่องของการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวที่จะพัฒนาให้เป็น สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์นี้ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้คุยกับประชาชนใน วันเสาร์ที่ 24 พฤศจิกายน 2544 ว่าธรรมชาติคือทรัพย์สินที่ยิ่งใหญ่ เมืองยูฟุอินซึ่งเป็นเมืองเล็กๆ ใน ประเทศญี่ปุ่นเป็นเมืองที่ขายธรรมชาติอย่างเดียว ชาวเมืองนี้อนุรักษ์และรักษาธรรมชาติทุกอย่างมี คนมาเที่ยววันละประมาณ 1 หมื่นคนปีหนึ่ง 380,000 คน (ทักษิณ ชินวัตร . 2544 : 31)

ชาวอำเภอหนองบัว โดยเฉพาะชุมชนท้องถิ่นในเขตตำบลหนองบัว ตำบลหนองกลับ และตำบลทุ่งทองซึ่งมีความต้องการร่วมกันที่จะพัฒนาพื้นที่ เขาพระ-เขาสูง ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว เชิงนิเวศ ที่จะนำรายได้มาสู่ชุมชนท้องถิ่นทั้ง 3 ตำบล เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติใน การศึกษาหาความรู้ และการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อ เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม เป็นศูนย์รวมของชาวอำเภอหนองบัว และในอนาคตหากสามารถพัฒนาให้มีมาตรฐาน คุณภาพ ก็อาจจะกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดนครสวรรค์

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยด้านการวางแผนยุทธศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ โดยศึกษาปัญหา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเทือกเขาพระ- เขาสูง และนำปัญหาดังกล่าวให้ชุมชนใช้เป็นข้อมูลใน การวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อชุมชนท้องถิ่นสามารถนำแผนยุทธศาสตร์มาใช้ เป็นกรอบการพัฒนาพื้นที่ เทือกเขาพระ-เขาสูง ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้บรรลุ วัตถุประสงค์ของท้องถิ่นต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อสร้างแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูงอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ และการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ช่วงที่ 1 การศึกษาปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ - เขาสูง

ประชากร ที่จะนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยวท้องถิ่น กลุ่มข้าราชการในพื้นที่ กำนัน เจ้าคณะอำเภอหนองบัว ประชาคมตำบล และนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวระหว่างเดือน พฤษภาคม ถึงเดือน ตุลาคม 2547 รวมทั้งสิ้น 543 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูงจำนวน 225 คน โดยประมาณขนาดจากตารางของ Krejcie & Morgan (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ . 2540 : 303)

ช่วงที่ 2 การวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ- เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ กำหนดจากตัวแทน ภาครัฐราชการ ภาคเอกชน ตัวแทนจากองค์กรปกครองท้องถิ่นและประชาคมตำบลหนองบัว ตำบลหนองกล้วย และตำบลทุ่งทอง รวมทั้งเจ้าคณะอำเภอหนองบัว จำนวน 45 คน เป็นกลุ่มเจาะจง (Purposive Group) โดยการจัดเวทีประชาคม

ขอบเขตด้านตัวแปร

ช่วงที่ 1 การศึกษาปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอ หนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

ช่วงที่ 2 การวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ การวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-

เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ด้วยการนำปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์มาพิจารณาเพื่อวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง โดยการจัดเวทีประชาคมโดยกระบวนการ A-I-C โดยกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมประชาคมจำนวน 45 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

แผนยุทธศาสตร์ หมายถึง วิธีการที่ดีที่สุดวิธีการหนึ่งที่ชุมชนท้องถิ่นเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ร่วมกันกำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเทือกเขาพระ-เขาสูงให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง บริเวณเทือกเขาพระ-เขาสูงซึ่งมีพื้นที่ครอบคลุม 3 ตำบล 13 หมู่บ้านมีพื้นที่ประมาณ 69,035 ไร่ และกำหนดขึ้นเพื่อศึกษาปัญหาและพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยกำหนดขึ้น

การวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง หมายถึง กระบวนการที่ชุมชนท้องถิ่นร่วมกันกำหนดขึ้นโดยนำปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูงมากำหนดวิธีการปฏิบัติที่คิดว่าดีที่สุดตามหลักวิชาการเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเทือกเขาพระ-เขาสูงให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามระยะเวลาที่กำหนดไว้

เทือกเขาพระ-เขาสูง หมายถึง พื้นที่เป็นที่ตั้งโครงการพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ประกอบด้วยยอดเขาพระ 5 ยอด เทือกเขาสูง 10 ยอด

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ทราบปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง และนำมาเป็นข้อมูลในการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์
2. ได้แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์
3. นำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา การสร้างแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณเทือกเขาพระ-เขาสูงและบริบทรวมทั้งศึกษาเอกสาร ตำราแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลายเล่ม เพื่อความสมบูรณ์ของรายงานการวิจัย ตามสารระดังต่อไปนี้

1. บริบทของเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

- 1.1 ประวัติและความเป็นมา
- 1.2 ลักษณะทางกายภาพ
- 1.3 อาณาเขตเทือกเขาพระ-เขาสูง
- 1.4 ประชากร
- 1.5 โครงสร้างทางเศรษฐกิจ
- 1.6 โครงสร้างทางสังคม
- 1.7 ปัญหาพื้นที่เทือกเขาพระ-เขาสูง

2. การวางแผนยุทธศาสตร์

- 2.1 ความหมายของการวางแผนยุทธศาสตร์
- 2.2 องค์ประกอบของการวางแผนยุทธศาสตร์
- 2.3 การวิเคราะห์สถานการณ์ขององค์การ
การวิเคราะห์ SWOT
เทคนิค TOWS Matrix
BCG Matrix
- 2.4 การประเมินผลการดำเนินยุทธศาสตร์
- 2.5 เทคนิคการประชุมประชาคมแบบ A-I-C

3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

- 3.1 ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 3.2 วิวัฒนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 3.3 องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 3.4 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

- 3.5 ประโยชน์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 3.6 การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 3.7 นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนการท่องเที่ยว
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ
5. กรอบความคิดในการวิจัย

บริบทของเทือกเขาพระ - เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

1. ประวัติและความเป็นมา

อำเภอหนองบัวตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดนครสวรรค์ห่างจากตัวจังหวัดตามเส้นทางสาย หนองบัว - ชุมแสง ประมาณ 72 กิโลเมตร เดิมอำเภอหนองบัวได้แยกออกมาจากบางส่วนของอำเภอชุมแสง อำเภอท่าตะโก และอำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร โดยประกาศจัดตั้งเป็นกิ่งอำเภอหนองบัว เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2491 ต่อมาได้ยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอหนองบัว เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2499

อำเภอหนองบัว มีพื้นที่การปกครอง 819.5 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 512,191 ไร่ โดยทางทิศตะวันออกเฉียงของอำเภอเป็นที่ราบสูงดินดำ เหมาะแก่การทำพืชไร่ ทางทิศตะวันตกของอำเภอเป็นที่ราบลุ่มเหมาะสำหรับการทำนา โดยมีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองอื่น ดังนี้

ทิศเหนือ จดกึ่งอำเภอคลองเจิญ จังหวัดพิจิตรและอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์

ทิศใต้ จดอำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์และอำเภอไพศาลีจังหวัดนครสวรรค์

ทิศตะวันออก จดอำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์

ทิศตะวันตก จดอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

ทางทิศตะวันออกเฉียงของอำเภอหนองบัว มีพื้นที่ป่าไม้และภูเขาหลายลูก เรียกว่า เทือกเขาพระ - เขาสูง ในอดีตพื้นที่เทือกเขาพระ - เขาสูง แห่งนี้อุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้ สัตว์ป่า และเป็นกำเนิดต้นน้ำลำธารของอำเภอหนองบัว สมบูรณ์ด้วยพืชพรรณไม้ และสัตว์ป่า ทั้งยังมีทรัพยากรแร่ธาตุจำนวนมากได้แก่ แร่หินยิบซั่ม และหินแกรนิต กระแสการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้พื้นที่แห่งนี้ได้รับผลกระทบเช่นเดียวกับพื้นที่อื่น ๆ ปัจจุบันบริเวณเทือกเขาพระ - เขาสูง จึงเสื่อมโทรม ขาดแคลนแหล่งน้ำ แหล่งแก่ง มีการบุกรุกพื้นที่ทำลายป่าไม้เพื่อแสวงหาพื้นที่ทำการเกษตรของประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบ

จากสภาพการณดังกล่าว พระครูวาปีปทุมรักษ์ เจ้าอาวาสวัดหนองบัว เจ้าคณะอำเภอพระสังฆานุรักษ์สังฆวาล้อม ร่วมกับชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อำเภอหนองบัว

ซึ่งเป็นผู้นำและเป็นกำลังสำคัญในการริเริ่มให้มีการฟื้นฟูและพัฒนาสภาพแวดล้อมธรรมชาติตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา โดยมุ่งหวังที่จะฟื้นฟูพื้นที่บริเวณเทือกเขาพระฯ แห่งนี้ให้กลับคืนสภาพป่าไม้และแหล่งต้นน้ำลำธารที่สมบูรณ์ดังเดิมด้วยกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ ขุดคู คลองระบายน้ำ และปลูกสวนป่า ถวายแด่สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ โดยให้ชื่อว่า " สวนป่าสิริกิติ์ 60 พรรษา ปี พ.ศ. 2535 " และต่อมาได้ทรงรับไว้เป็นโครงการตามแนวพระราชดำริ (อำเภอนองบัว.2546 : 4)

2. ลักษณะทางกายภาพ

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

พื้นที่เทือกเขาพระ - เขาสูง ครอบคลุมพื้นที่ 3 ตำบลของอำเภอนองบัว ได้แก่ ตำบลหนองบัว ตำบลหนองกลับและตำบลทุ่งทอง โดยอยู่ห่างตัวจังหวัดไปทางทิศตะวันออกเป็นระยะทางประมาณ 85 กิโลเมตร ตามเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 225 (สายนครสวรรค์ - นองบัว - ชัยภูมิ) มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 69,035 ไร่ หรือประมาณ 110,456 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นเนื้อที่ประมาณร้อยละ 13.48 ของ อำเภอนองบัว

2.2 ลักษณะภูมิประเทศ

กลุ่มเทือกเขาพระ ส่วนใหญ่เป็นภูเขาแกรนิตวางตัวในแนวเหนือใต้ ส่วนกลุ่มเขาสูงเป็นภูเขาหินวางตัวแนวตะวันออกและตะวันตก เทือกเขาสูงกระจายเป็นกลุ่ม ทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ มีที่ราบเชิงเขากันระหว่างเขา บริเวณตอนกลางเคยเป็นป่า อุดมสมบูรณ์ มีป่าลานจำนวนมาก กลุ่มเขาพระ ประกอบด้วยภูเขา 10 ลูก คือ เขาพระ เขาปากไร่ เขาสวนวัง เขาปากแร่ เขาหินลาด เขาหิน เขาปากกะโดน เขามรกต เขาทราย และเขาเกาะแกะ ยอดเขาพระ มีความสูงประมาณ 256 จากระดับน้ำทะเลปานกลาง (รทก.) และยังเป็นภูเขาหินแกรนิตชมพู ที่หายากวางเรียงกันด้วยรูปทรงแปลกตาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวเมื่อขึ้นไปบนยอดเขาพระจะเห็นทัศนียภาพสวยงาม มีลมพัดเย็นสบาย

กลุ่มเทือกเขาสูง ประกอบด้วยภูเขา 6 ลูก คือ เขาสูง เขาม่อสักไห่ เขาแอนดูเขา หัวโจน เขาแม่แก่ และเขาตาลัด ยอดเขาสูงประมาณ 389 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง(รทก.) เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของอำเภอนองบัว สภาพป่าไม้บริเวณเทือกเขาสูง เป็นป่าเบญจพรรณ เป็นป่าโปร่ง ประกอบด้วยไม้ขนาดเล็ก เช่น มะขามป้อม ไม้แดง พลวง มะหาด กะซอน อ้อยช้าง สะเดาะช้าง ชิงชัน เต็งรัง สักป่า คันทไทร คันทโพธิ์ แหล่งน้ำ ได้แก่ คลองสมอ คลองลูกจันทร์ คลองน้อย คลองไม้แดง คลองวังเหียง ห้วยอ่างหิน คลองน้ำสาต ห้วยน้ำสาต ห้วยล่องคู่มูและคลองลานสัตว์ป่า ที่พบ ได้แก่ ลิง ไก่ป่า ค้างคาว และสัตว์เลื้อยคลานอื่น ๆ หม่าป่า กระรอกสีขาและนกหลายชนิด (อากร บัวคล้าย . 2542 : 5)

2.3 ลักษณะภูมิอากาศ

อำเภอหนองบัว มีที่ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของจังหวัด อุณหภูมิเฉลี่ย โดยทั่วไปอยู่ในระดับสูง 28 - 30 องศาเซลเซียส สภาพอากาศโดยทั่วไปจะมีลมแรงฤดูร้อนจะร้อนจัด ฤดูฝนฝนจะตกชุกระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงเดือน กันยายน

3. อาณาเขตเทือกเขาพระ - เขาสูง

บริเวณเทือกเขาพระ-เขาสูง ครอบคลุมพื้นที่ 3 ตำบล 13 หมู่บ้านคือ

ตำบลหนองบัวจำนวน 5 หมู่บ้านประกอบด้วย

หมู่ที่ 10	บ้านหนองไผ่
หมู่ที่ 13	บ้านล่องคู
หมู่ที่ 15	บ้านศรีสมบูรณ์
หมู่ที่ 17	บ้านโคกเจริญ
หมู่ที่ 18	บ้านคลองลานใต้

ตำบลทุ่งทอง จำนวน 4 หมู่บ้านประกอบด้วย

หมู่ที่ 5	บ้านหนองคู (บ้านหนองขาม)
หมู่ที่ 6	บ้านหนองกระเปา
หมู่ที่ 8	บ้านทรัพย์อ้อย
หมู่ที่ 10	บ้านปากดง

ตำบลหนองกลับจำนวน 4 หมู่บ้านประกอบด้วย

หมู่ที่ 3	บ้านเนินขี้เหล็ก
หมู่ที่ 4	บ้านเนินพลวง
หมู่ที่ 10	บ้านเขามะเกลือ (บ้านวังโพธิ์)
หมู่ที่ 12	บ้านเนินขี้เหล็ก

4. ประชากร

จำนวนประชากร ตรวจสอบจาก สำนักทะเบียนอำเภอหนองบัว เดือนธันวาคม 2546

ดังนี้

ตำบล	หนองบัว	มีประชากร	8,360 คน
ตำบล	หนองกลับ	มีประชากร	8,726 คน
ตำบล	ทุ่งทอง	มีประชากร	9,916 คน

5. โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

การอาชีพ ประกอบด้วย

การเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ

มีครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม 9,269 ครัวเรือน โดยทำการเพาะปลูกในพื้นที่ประมาณ 482,404 ไร่

ตารางที่ 2.1 แสดงพื้นที่การเกษตร

ที่	พืชเศรษฐกิจ	พื้นที่ปลูก ไร่	ผลผลิตเฉลี่ย (ก.ก./ไร่/ปี)	จำนวนครัวเรือน ที่ปลูก
1	ข้าว	252,286	580	6,744
2	ข้าวโพด	69,500	750	2,316
3	ถั่วเขียว	1,900	120	95
4	มันสำปะหลัง	7,507	3,000	254
5	ช้อย	780	9,000	126
6	พริก	210	600	30
7	มะม่วง	545	800	50
8	ขนุน	144	350	20
9	มะขามหวาน	106	1,800	8
10	ถั่วลิสง	1,500	480	340
11	แตงกวา	840	60	120
12	ทานตะวัน	5,000	250	350

ที่มา : อำเภอหนองบัว (2546 : 6)

การธนาคาร

อำเภอหนองบัว มีธนาคาร 4 แห่ง คือ ธนาคารออมสิน ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มีบริการตู้ ATM) ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์ (ธกส.)

แร่ธาตุ มีแร่ธาตุที่สำคัญ คือ แร่ฟอสเฟต แกรนิต หินอ่อน และแร่เหล็ก มีเหมืองแร่ 7 แห่ง เหมืองแร่ฟอสเฟต มี 5 แห่ง อยู่ในเขตตำบลทุ่งทอง ประกอบด้วย บริษัท ทุ่งทองเหมืองแร่ สหชาติเศรษฐกิจ จำกัด บริษัท เหมืองแร่สหชาติเศรษฐกิจ จำกัด บริษัท ปูนซีเมนต์นครหลวง จำกัด (มหาชน) บริษัท เหมืองแร่สำสิน จำกัด เหมืองแร่หินอ่อน - แกรนิต มี 2 แห่ง อยู่ในเขต ตำบลหนองกลับ บริษัท นิวออร์คหินอ่อน และแกรนิต จำกัด บริษัท โอเรียนเต็ลแกรนิต จำกัด

การเลี้ยงสัตว์

ตารางที่ 2.2 แสดงข้อมูลจำนวนสัตว์

สัตว์ที่เลี้ยง	จำนวนตัว
โค	15,434
กระบือ	1,541
แพะ	100
สุกร	25,001
เป็ด	15,782
ไก่	312,510

ที่มา : อำเภอหนองบัว (2546 : 8)

การคมนาคม

การคมนาคมของอำเภอ มีแต่เพียงทางบก (ถนน) เท่านั้น มีถนนลาดยางมาตรฐาน 4 สาย ที่สามารถติดต่อกับอำเภอใกล้เคียง ได้แก่

ถนนสายหนองบัว - ชุมแสง - จังหวัดนครสวรรค์ ระยะทาง 72 กิโลเมตร

ถนนสายหนองบัว - ท่าตะโก ระยะทาง 41 กิโลเมตร

ถนนสายหนองบัว - จังหวัดชัยภูมิ ระยะทาง 175 กิโลเมตร

ถนนสายอินทร์บุรี - เขาทราช ผ่านทางทิศตะวันออกของอำเภอ

ส่วนถนนติดต่อระหว่างอำเภอ - ตำบล - หมู่บ้าน เป็นถนนลาดยาง และถนนลูกรัง จะเสียหายบ้างในช่วงฤดูฝน แต่ไม่ถึงว่าเป็นปัญหาหลักของอำเภอ

6. โครงสร้างทางสังคม

การศึกษา ศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม

การศึกษา ประกอบด้วย โรงเรียนสังกัดการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) 50 แห่ง ครู 490 คน นักเรียน 9,115 คน โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 2 แห่ง ครู 59 คน นักเรียน 1,816 คน โรงเรียนเอกชน 1 แห่ง ครู 6 คน นักเรียน 181 คน

การศาสนา ประกอบด้วยวัด 43 วัด ที่พักสงฆ์ 24 แห่ง สำนักสงฆ์ 24 แห่ง จำนวนพระภิกษุและสามเณร 372 รูป โบสถ์คริสต์ศาสนา 1 แห่ง ประเพณีวัฒนธรรม วันสำคัญ และสถานที่น่าสนใจ ประเพณีบวชนาคหมู่ ที่วัดหนองกลับ วันกตัญญู (วันสงกรานต์) งานประเพณี เข้าพ่อ เจ้าแม่ และหลวงปู่ญาณิหารายณ์ ฟุตบอลประเพณี ด้วยสิรินธรคัพ วันพัฒนาประจำปี (วันที่ 4 พฤศจิกายน ของทุกปี) พิพิธภัณฑสถาน โบราณวัดหนองกลับ

การสาธารณสุข ประกอบด้วย สถานีอนามัยตำบล 15 แห่ง อัตราเจ้าหน้าที่ 48 คน โรงพยาบาลขนาด 660 เตียง จำนวน 1 แห่ง อัตราแพทย์ 3 คน ทันตแพทย์ 1 คน เภสัชกร 2 คน เจ้าหน้าที่ 5 คน พยาบาล 45 คน (อำเภอหนองบัว. 2546 : 9)

7. ปัญหาพื้นที่ที่ถือภูเขาพระ - เขาสูง

ทรัพยากรดิน ดินมีความสมบูรณ์ต่ำมีการชะล้างพังทลายของดิน ทรัพยากร แหล่งน้ำธรรมชาติดินเค็ม น้ำบาดาล มีปริมาณน้อย และมีระดับน้ำใต้ดินลึก

ทรัพยากรป่าไม้ มีการบุกรุกแผ้วถางป่า ทำให้ความหนาแน่นของต้นไม้ลดลง พื้นที่ป่าไม้ ลดลงการใช้ที่ดิน ขาดการวางแผนการใช้ดินอย่างมีประสิทธิภาพ

เศรษฐกิจของชุมชนโดยรอบเติบโตช้า ฐานเศรษฐกิจแคบ การขาดเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกิน และการใช้สิทธิในที่ดินมีข้อจำกัดทางกฎหมายป่าไม้ และ สปก. ผลผลิตทางการเกษตรลดลง ราคาผลผลิตตกต่ำ การทำเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการเกษตรยังไม่แพร่หลาย รวมทั้งเกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจ หลักวิชาการเกษตร การจัดการทรัพยากรดิน และน้ำทางเกษตร

ด้านประชากร มีการอพยพย้ายถิ่นออกจากพื้นที่ อย่างต่อเนื่อง การขาดแคลนประชากรวัยแรงงานมากส่วนใหญ่เป็นเด็กและผู้สูงอายุ

โครงสร้างพื้นฐาน น้ำประปายังมีไม่ถึงถึงทุกหมู่บ้าน และน้ำดื่มสะอาดมีไม่เพียงพอตลอดปี ประชาชนโดยเฉลี่ยมีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ โทรศัพท์สาธารณะมีไม่ครบทุกหมู่บ้าน การคมนาคมระหว่างหมู่บ้านบางหมู่บ้านยังไม่ดีพอ

ขณะเดียวกันก็มีความพยายามของนายทุนที่จะขอสัมปทานทำเหมืองแร่แกรนิตในพื้นที่ภูเขาพระ - เขาสูง พระครูวาปีปทุมรักษ์ (ตำแหน่งในขณะนั้น) ได้คัดค้าน และถวายฎีกาต่อ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ แล้วกำหนดเป็นโครงการอนุรักษ์ดินน้ำลำธารพื้นที่อำเภอหนอง

บัว และต่อมาได้ทรงรับไว้เป็นโครงการพระราชดำริ ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2539 (สำนักพระราชเลขานุการ)

การวางแผนยุทธศาสตร์

การเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ในยุครอยต่อทศวรรษ 1990 และเริ่มขึ้นทศวรรษที่ 2001 เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากมีการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ และนวัตกรรมใหม่ๆ สภาวะแวดล้อมต่างๆ ได้เปลี่ยนแปลงไป เกิดสภาวะแวดล้อมใหม่ ขยายตัวไปยังส่วนต่างๆ ของโลก ทำให้โลกมีขนาดเล็กลง มีการนำวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีมาใช้ในทางธุรกิจอย่างกว้างขวาง เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า ทำให้เกิดการแข่งขันอย่างรุนแรง หน่วยงานองค์กรต่างๆ ต้องเผชิญกับสภาวะแวดล้อมใหม่หากไม่มีการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงก็อาจเกิดผลด้านลบแก่องค์กรหรือหน่วยงานได้

สภาวะแวดล้อมเหล่านี้ มีทั้งโอกาส (Opportunity) และปัญหาอุปสรรค (Threat) องค์กรหรือหน่วยงานจะต้องมีการเรียนรู้และตระหนักในการเปลี่ยนแปลง และหาแนวทางแก้ไข เพื่อดำรงสถานะและความได้เปรียบภายใต้การแข่งขันที่เข้มข้นและรุนแรง นั้นหมายความว่า องค์กรหน่วยงาน จะต้องมีการจัดการเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic management) ที่มีประสิทธิภาพ

ปัจจุบันเราจะได้ยินคำว่า ยุทธศาสตร์ หรือกลยุทธ์บ่อยครั้ง มีการนำไปใช้อย่างกว้างขวาง ทั้งภาครัฐและองค์กรเอกชน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ได้ให้ความหมายคำว่า ยุทธศาสตร์ว่าหมายถึง วิชาการรบ ต่อมาพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายคำว่ายุทธศาสตร์ว่าหมายถึงการพัฒนาและการใช้อำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ จิตวิทยา และกำลังรบทางทหารตามความจำเป็นทั้งในยามสงบและยามสงคราม

ยุทธศาสตร์ หรือ กลยุทธ์จึงมีความหมายเหมือนกันมาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Strategy เดิมใช้ในความหมายที่เกี่ยวข้องกับการรบและมีการใช้คำนี้ มานานแล้วตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ .2546 : 2) มีผู้ให้ความหมายคำว่า ยุทธศาสตร์ หรือกลยุทธ์ไว้หลากหลายดังนี้

ธนชัย ยมจินดา (2545 : 9) ได้ให้ความหมายทางวงการทหารว่า กลยุทธ์ หมายถึง แผนหลัก (Grand plan) ซึ่งเป็นแผนรวมของแผนย่อยต่างๆ ซึ่งบ่งบอกถึงวิธีการดำเนินการด้านต่างๆ โดยมีจุดมุ่งหมายระบุไว้ชัดเจน คือการมีชัยชนะในสงคราม ส่วนในทางธุรกิจ หมายถึง แนวคิด แผนงาน หรือการกระทำต่างๆ ซึ่งนำมาใช้เป็นกรอบในการจัดการทรัพยากร โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้อยู่รอดเป็นผลต่อสถานะที่เข้มแข็งของกิจการ และทำให้อำนาจสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีชัยชนะ และครองความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน

สมพงษ์ ฐิติศิริ และ เซาว์ โรจนแสง (2545 : 57) ได้ให้ความหมายว่า กลยุทธ์ เป็นแบบแผนของการตัดสินใจและดำเนินการในธุรกิจ ที่ผู้บริหารนำมาใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของธุรกิจ ซึ่งการตัดสินใจและการดำเนินการต้องสอดคล้องกับเป้าหมาย ทักษะ และทรัพยากร ของธุรกิจ การกำหนดกลยุทธ์ พิจารณาจากโอกาส และอุปสรรค ซึ่งพิจารณาได้จากสภาพแวดล้อมภายนอก และพิจารณาการสภาวะแวดล้อมภายในรวมถึงทิศทางและขอบเขตภารกิจขององค์กรในระยะยาวที่สัมพันธ์ กับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546 : 2 – 3) ได้ให้ความหมายกลยุทธ์ว่า หมายถึง วิธีการหรือแผนการที่เกิดขึ้น อย่างรอบครอบมีลักษณะเป็นขั้นเป็นตอน มีความยืดหยุ่นพลิกแพลงได้ตามสถานการณ์มุ่งหมาย เพื่อเอาชนะคู่แข่งขั้น หรือเพื่อหลบเลี่ยงอุปสรรคต่างๆ จนสามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

เฉลิมว บุรีภักดี (2546 : 5) ได้ให้ความหมายของยุทธศาสตร์ว่า หมายถึง แผนการหรือวิธีการอันชาญฉลาดสำหรับกระทำการอันใดอันหนึ่งให้บรรลุเป้าหมายความฉลาดของยุทธศาสตร์ปรากฏในลักษณะต่อไปนี้

1. มีหลักวิชาการรองรับและเป็นหลักวิชาการที่ถูกต้องเป็นวิทยาศาสตร์
2. ใช้ข้อมูลสภาพจริงของท้องถิ่นหรือสถานที่แห่งนั้นมาช่วยในการกำหนดยุทธศาสตร์
3. เป็นแผนการที่คนทั่วไป (หรือฝ่ายตรงข้าม) ไม่คุ้นเคยมาก่อน
4. เมื่อดำเนินการตามแผนการนี้จะได้ผลอย่างคุ้มค่าหรือคุ้มทุน

จากความหมายที่มีผู้ให้ไว้ยุทธศาสตร์ ในทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่า การรบนั้นต้องการชัยชนะ จึงต้องมียุทธศาสตร์ที่ดี การแข่งขันก็ต้องการชัยชนะ จึงต้องมียุทธศาสตร์ที่ดี เช่นกัน

ความหมายของยุทธศาสตร์เดิม หมายถึง วิชาการรบแต่ปัจจุบันสภาวะแวดล้อมโลกเปลี่ยนแปลง มีการแข่งขันทางเศรษฐกิจ จึงต้องปรับยุทธศาสตร์มาใช้ในเชิงธุรกิจที่ดี การแข่งขันสูงยุทธศาสตร์ จึงหมายถึง วิธีการที่ต้องการเอาชนะคู่แข่งขั้น บางครั้งใช้คำว่า กลยุทธ์ แต่มีความหมายเหมือนกัน ยุทธศาสตร์ใช้ในความหมายที่กว้าง ส่วนกลยุทธ์ใช้ในความหมายที่แคบลงมา และกลยุทธ์ใช้ต่อเนื่องจากยุทธศาสตร์ ดังนั้น ยุทธศาสตร์จึงหมายถึง วิธีการหรือแผนการที่กำหนดไว้อย่างรอบครอบ เพื่อกระทำการอันใดอันหนึ่ง ในระยะเวลาหนึ่งให้เกิดผลดี โดยไม่มีผู้ใดล่วงรู้มาก่อน

1. ความหมายของการวางแผนยุทธศาสตร์

การวางแผนยุทธศาสตร์เป็นการจัดการเชิงยุทธศาสตร์ เป็นจุดเริ่มต้นของความสำเร็จหรือความล้มเหลว เป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการบริหารโครงการ การวางแผนยุทธศาสตร์จะให้ความสำคัญ กับการวิเคราะห์สถานะองค์กร ตรวจสอบสภาวะแวดล้อมภายนอก เพื่อทำความเข้าใจ

เข้าใจกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น(Outside in) และทำการกำหนดตำแหน่ง ทิศทางการดำเนินงาน ในอนาคตให้สอดคล้องเป็นการเตรียมการจากภายในองค์กร (Inside out) พิจารณาทรัพยากรที่มีอยู่ ขององค์กรอย่างเหมาะสม

ประชุม รอดประเสริฐ (2535 : 63) ได้ให้ความหมายว่า การวางแผนยุทธศาสตร์เป็น วัฒนาการมาจากความคิดรวบยอด ของการวางแผนระยะยาว คือ กระบวนการตัดสินใจ เพื่อ ดำเนินงานของหน่วยงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ แม้จะต้องเสี่ยงติดสภาวะแวดล้อมที่ไม่แน่นอน หรือไม่สามารถจะคาดคะเนได้ โดยการตัดสินใจนั้น จะต้องเลือกเอาแผน ซึ่งคาดว่าจะใช้ได้ดี ที่สุด ไปเป็นแนวทางปฏิบัติงานและเป็นการตัดสินใจ เพื่อดำเนินการตามภารกิจของหน่วยงาน หรือองค์กรในอนาคต

สุรัสวดี ราชสกุลชัย (2543 : 172) ได้ให้ความหมายว่าการวางแผนยุทธศาสตร์เป็นการ ดำเนินงาน เพื่อไปถึงเป้าหมายด้วยวิธีการทางกลยุทธ์ที่เหมาะสมในรูปแบบต่างๆ ที่อาจแตกต่างกัน ในแต่ละระดับขององค์กร

อนันต์ เกตุวงศ์ (2543 : 63) ได้ให้ความหมายว่า การวางแผนยุทธศาสตร์คือการศึกษา สถานภาพขององค์กร โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม ภายนอก และภายในองค์กร เพื่อจะทำให้ทราบว่าองค์กรมีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค อย่างไรบ้าง ข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาองค์กรต่อไป กระบวนการวางแผนยุทธศาสตร์ทุกขั้นตอนจำเป็นอย่างไร จะต้องสร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากร ทุกฝ่ายได้ร่วมมือกันจะเป็นประโยชน์การให้ข้อมูลต่าง ๆ ที่ทำให้สามารถสะท้อนสถานภาพของ องค์กรได้อย่างแท้จริง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ทำให้การวางแผนยุทธศาสตร์เป็นไปอย่างถูกต้อง นับแต่ขั้นเริ่มต้นของการดำเนินงาน

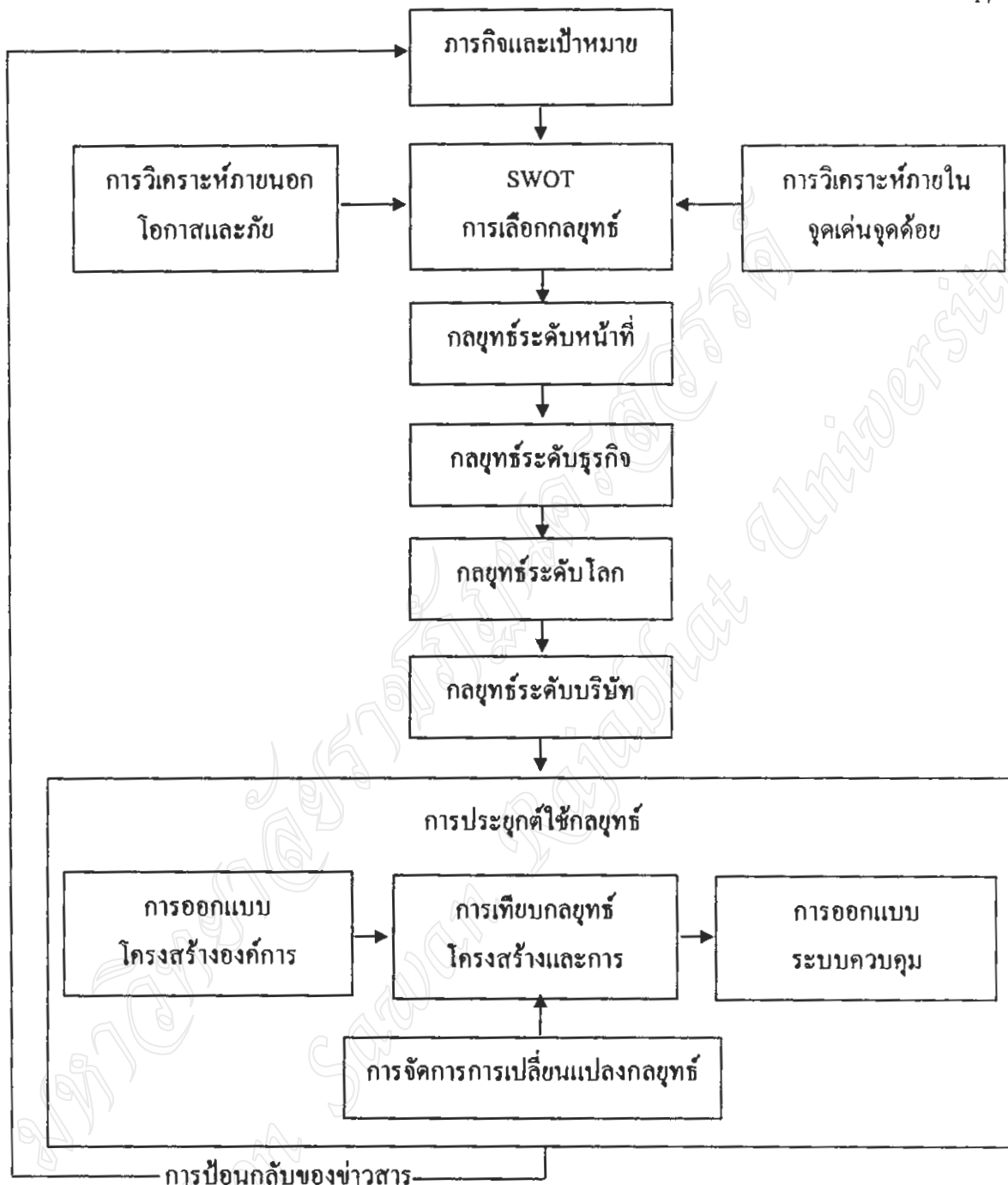
สมพงษ์ ใจศิริ (2545 : 67) ได้ให้ความหมาย การวางแผนกลยุทธ์ เป็นกระบวนการ กำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการปฏิบัติเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร เป็นหน้าที่การบริหาร อย่างหนึ่งของผู้บริหารองค์กร การวางแผนกลยุทธ์ อาจหรือไม่อาจจะก่อผลิตผลตามที่ปรารถนา ได้เสมอไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่อไปนี้

1. การวางแผนภายใต้สภาวะแห่งความไม่แน่นอน (Planning under uncertainty)
2. การวางแผนจากบนสู่ล่าง (Top down planning)
3. การวางแผนสำหรับปัจจุบัน (Planning for the present)

การวางแผนกลยุทธ์อย่างเป็นระบบเป็นทางการ ก็เป็นหนทางให้เกิดการตัดสินใจ ในการ บริหารที่ดีที่สุดทางหนึ่ง

2. องค์ประกอบของการวางแผนยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์

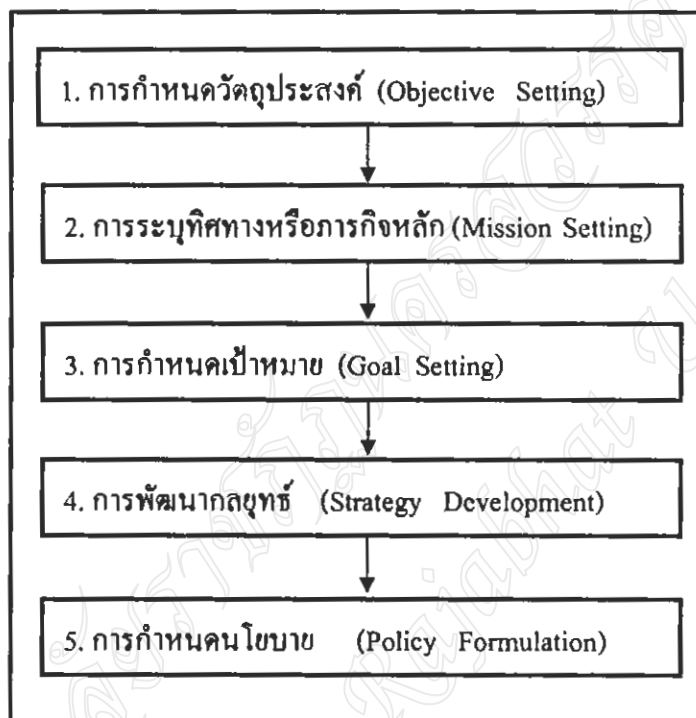
กระบวนการวางแผนยุทธศาสตร์ เป็นการจัดการเชิงกลยุทธ์ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินการที่เป็นระบบ มีความสอดคล้องเหมาะสมระหว่างสภาวะแวดล้อมภายนอกและสภาวะแวดล้อมภายในดังนั้นในการวางแผนยุทธศาสตร์ จึงต้องมีองค์ประกอบที่เชื่อมโยงกัน ได้มีผู้กำหนดองค์ประกอบหรือขั้นตอนการวางแผนยุทธศาสตร์ไว้ดังนี้ (Hill & Jones.1998 : 5 , อ้างถึงใน สมพงษ์ ฟูยศิริ และ เซาว์ โรจนแสง .(2545 : 61) ได้แสดงองค์ประกอบหลักของการวางแผนกลยุทธ์ไว้ดังนี้

ภาพที่ 2.1 แสดงองค์ประกอบการวางแผนกลยุทธ์
ที่มา : Hill & Jones .(1998 : 5)

เวลเลน และฮังเกอร์ (Whellen and Hanger .1995:10)อ้างถึงในมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
2546 :10) ได้กำหนดองค์ประกอบของการวางแผนยุทธศาสตร์ไว้ดังนี้

องค์ประกอบของการวางแผนยุทธศาสตร์ศาสตร์

ภาพที่ 2.2 แสดงองค์ประกอบของการวางแผนยุทธศาสตร์

ที่มา : Whellen and Hunger (1995 : 10)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545) ได้กำหนดขั้นตอนขั้นตอนการวางแผนยุทธศาสตร์ ในหนังสือคู่มือการวางแผนงบประมาณปี 2545 ไว้ดังนี้

ภาพที่ 2.3 แสดงการองค์ประกอบการวางแผนยุทธศาสตร์

ที่มา : สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2545 : 20)

อวยชัย วิสุวรณ์ (2546 : 2) ได้กำหนดองค์ประกอบการวางแผนกลยุทธ์ไว้ 6 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 จะทำอะไร / เรื่องอะไร (Case)

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ปัจจัย

2.1 ปัจจัยภายนอก (External environment)

2.1.1 ปัจจัยลบ (Threat) สิ่งที่จะเป็นปัญหาอุปสรรค

2.1.2 ปัจจัยบวก (Opportunity) สิ่งที่จะช่วยเอื้ออำนวย

2.2 ปัจจัยภายใน (Internal environment)

2.2.1 ปัจจัยลบ (Weakness) จุดอ่อน

2.2.2 ปัจจัยบวก (Strength) จุดแข็ง

ขั้นที่ 3 กำหนดวิสัยทัศน์ / ภารกิจ (Vision and Mission)

3.1 เราคือใคร / จะดำเนินงานมีลักษณะอย่างไร (What are we?)

3.2 จะมีทิศทางอย่างไร (Where are we heading? / Where is it heading?) Vision

heading?) Vision

ขั้นที่ 4 กำหนดวัตถุประสงค์ (Objective)

4.1 บอกวัตถุประสงค์ว่าจะทำอะไรเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์และภารกิจโดย
การพิจารณาจากบทบาทหน้าที่ขององค์กร

4.2 วัตถุประสงค์อาจกำหนดเป็นระยะสั้น กลาง ยาว และมี ตัวชี้วัดเป็นตัว
ดัชนี

ขั้นที่ 5 สร้างกลยุทธ์เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ (Strategy for objectives)ซึ่งแต่ละ
วัตถุประสงค์ อาจต้องมีหลายกลยุทธ์ก็ได้ ในขั้นตอนนี้ถ้ามี ดัชนีชี้วัด และฝ่ายที่รับผิดชอบด้วยก็
จะชัดเจนดี

ขั้นที่ 6 การทำแผนปฏิบัติการ(Operation plan /Action plan)การทำแผนปฏิบัติการ
เพื่อให้บรรลุกลยุทธ์ที่วางไว้แผนปฏิบัติการยิ่งละเอียดมากเท่าไรยิ่งดีเท่านั้น และทุกกิจกรรมต้อง
มีเวลาและผู้รับผิดชอบกำกับไว้ด้วย

กระบวนการคิดการวางแผน

ภาพที่ 2.4 แผนภูมิแสดงองค์ประกอบและขั้นตอนการวางแผนกลยุทธ์
ที่มา : อวยชัย วัชสุวรรณ (2546 :5)

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546:17) ได้กำหนดขั้นตอนการวางแผนกลยุทธ์ไว้ดังนี้

- ขั้นที่ 1 กำหนดเป้าหมายที่ต้องการจะไปให้ถึง
- ขั้นที่ 2 วิเคราะห์และประเมินสถานะ
- ขั้นที่ 3 หาทางเลือกกลยุทธ์
- ขั้นที่ 4 วางแผนปฏิบัติการ
- ขั้นที่ 5 วางแผนคู่ขนาน
- ขั้นที่ 6 การทดสอบในสถานการณ์จำลอง
- ขั้นที่ 7 การลงมือปฏิบัติการ
- ขั้นที่ 8 การประเมินผล

เลขทะเบียน	131766
วันที่
เลขหมู่หนังสือ

แผนกลยุทธ์พัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี พ.ศ. 2542-2550 ได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินงานไว้ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการวางแผนเบื้องต้น
 - 1.1 การแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนกลยุทธ์
 - 1.2 จัดประชุมปฏิบัติการเสริมสร้างความรู้ และทักษะในการวางแผนกลยุทธ์
 - 1.3 การรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน
2. ขั้นการวางแผนกลยุทธ์
 - 2.1 มอบหมายหน่วยงานรับผิดชอบดำเนินการวางแผนกลยุทธ์
 - 2.2 ประชุมปฏิบัติการวิเคราะห์ และทบทวนภารกิจ
 - 2.3 การวิเคราะห์องค์การ ด้วยเทคนิค SWOT
 - 2.4 การประเมินสภาพแวดล้อมขององค์การ
 - 2.5 การวางแผนกลยุทธ์การพัฒนา
3. ขั้นตอนการจัดทำแผนกลยุทธ์
4. ขั้่นนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ
5. ขั้นประเมินผล

3. การวิเคราะห์สถานการณ์ขององค์การ

การวิเคราะห์สถานการณ์ (Situation analysis) หรือการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Environment analysis) คือการพิจารณาตรวจสอบและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายใน และภายนอกองค์การ เพื่อค้นหา จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threats) ที่มีผลกระทบต่อการทำงานขององค์การ เพื่อกำหนดทิศทางการทำงานในอนาคต (ทวีป ศิริรัมย์, 2544 : 63)

การวิเคราะห์สถานการณ์ เป็นการพยากรณ์สภาพแวดล้อม หรือเป็นการศึกษาแนวโน้มต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อวางแผนตลอดจนเป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าซึ่งประกอบด้วย

1. การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายนอก

การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายนอกองค์การเป็นกระบวนการที่องค์กรจะต้องติดตามวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ที่ควบคุมได้ยากหรือไม่สามารถควบคุมได้โดยมีปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1.1 สภาวะแวดล้อมทั่วไป

1.1.1 สภาวะเศรษฐกิจ

1.1.1.1 ผลิตภัณฑ์มวลรวมแห่งชาติ

1.1.1.2 วัฏจักรของธุรกิจ

1.1.1.3 สภาวะสินเชื่อในตลาด

1.1.1.4 นโยบายการเงินการคลังของรัฐบาล

1.1.1.5 ผลกระทบจากสภาวะภายนอกประเทศ

1.1.2 สภาวะทางการเมือง

1.1.2.1 กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.1.2.2 การซื้อสินค้าและบริการของรัฐบาล

1.1.2.3 การให้การอุดหนุนและให้ความช่วยเหลือแก่องค์กรหรือธุรกิจ

1.1.2.4 การเป็นคู่แข่งกันขององค์กร หรือธุรกิจ

1.1.3 สภาวะทางสังคม

ได้แก่ความเชื่อถือ คุณค่าทัศนคติของแต่ละบุคคลในสังคมซึ่งเป็นผลจากการสะท้อนทางวัฒนธรรม การศึกษา ศาสนา และสภาวะแวดล้อมอื่นๆ

1.1.4 สภาวะทางเทคโนโลยี

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีตลอดเวลา และรวดเร็วจะมีผลกระทบต่อการดำเนินงานขององค์กร จึงต้องมีการประเมินสภาวะทางเทคโนโลยี เพื่อการปรับตัว และเตรียมพร้อม ในการแสวงหาผลประโยชน์ให้องค์กร

1.1.5 สภาวะด้านลูกค้า

1.1.5.1 แหล่งของลูกค้า

1.1.5.2 พฤติกรรมของลูกค้า

1.1.5.3 ประวัติส่วนบุคคลของลูกค้า

1.2 สภาวะอุตสาหกรรม

1.2.1 สภาวะการตลาด

1.2.1.1 การเปลี่ยนแปลงของประชากร

1.2.1.2 การเปลี่ยนแปลงของกลุ่มอายุในหมู่ประชากร

1.2.1.3 รัดับรายได้ของประชากร

1.2.2 โครงสร้างของอุตสาหกรรม

มีการแข่งขันแบบใด ผูกขาด มีการแข่งขันน้อยรายหรือมากราย เพื่อ กำหนดกลยุทธ์การแข่งขันที่มีความชัดเจน

1.2.3 แนวโน้มของอุตสาหกรรม

ศึกษา อดีต ปัจจุบัน เพื่อการคาดการณ์ในอนาคต

1.2.4 วัฏจักรของอุตสาหกรรม

ในแต่ละช่วงของวัฏจักร จะนำมาซึ่งสภาวะแวดล้อมทางการแข่งขันที่ แตกต่างกันไป รวมทั้งการกำหนดกลยุทธ์ที่แตกต่างกันด้วย

1.3 สภาวะการแข่งขัน

การทำธุรกิจ จะต้องวิเคราะห์สภาวะทางการแข่งขัน ควบคู่กับการประเมิน สภาพแวดล้อมกับอื่น ๆ เพื่อนำมากำหนดกลยุทธ์ได้อย่างเหมาะสมธุรกิจต้องเผชิญกับการแข่งขัน ตลอดเวลาในการวิเคราะห์การแข่งขัน จะเป็นการวิเคราะห์ตามรูปแบบของ ไมเคิล อี พอร์เตอร์ (Michael E. Porter) ที่เรียกว่า Five Forces Model for Competition (สุพาดา สิริกุดตาและคณะ. 2543 : 50)

เดวิส (David .1997 : 164อ้างถึงใน สุพาดา สิริกุดตาและคณะ,2543 : 98-99)ได้วิเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายนอกองค์การด้านต่าง ๆ ทั้งที่เป็น โอกาส และในแง่ที่เป็นอุปสรรค ไว้ดังนี้

1. ด้านกฎหมาย

1.1 นโยบายรัฐบาล

1.2 การกำหนดโควต้า

1.3 การควบคุมการผลิต คุณภาพเคร่งครัดหรือไม่

1.4 กฎหมายครอบคลุมชัดเจนหรือไม่

1.5 กฎหมายบังคับใช้จริงหรือไม่

1.6 การให้สิทธิพิเศษทางการค้า (GSP หรือ BOI)

2. ด้านเศรษฐกิจ

2.1 รายได้ประชาชาติ / ผลิตภัณฑ์มวลรวม

2.2 อัตราเงินเฟ้อ

2.3 สภาพคล่องทางการเงินของประเทศ

2.4 ดุลการชำระเงินต่างประเทศ

2.5 นโยบายฟื้นฟูเศรษฐกิจ

2.6 อัตราดอกเบี้ย

2.7 ค่าจ้างเงินเดือนมีแนวโน้มสูงขึ้น

3. ด้านการเมือง

3.1 รัฐบาล มีเสถียรภาพหรือไม่

3.2 การเมืองในประเทศมีความมั่นคงหรือไม่

3.3 ผู้บริโภคมีอำนาจต่อรองหรือไม่

3.4 นโยบายต่างประเทศของรัฐบาล มีประสิทธิผลหรือไม่

3.5 กลุ่มผลประโยชน์ขยายตัวอัตราสูงหรือไม่

3.6 การนัดหยุดงานของกลุ่มแรงงาน มีแนวโน้มเกิดขึ้นทั่วไป

4. ด้านสังคม

4.1 วิธีการดำเนินชีวิตคนในสังคมเปลี่ยนไปหรือไม่

4.2 มาตรฐานการครองชีพประชาชนดีขึ้นหรือไม่

4.3 พฤติกรรมการบริโภคของประชาชนมีแนวโน้มดีขึ้น หรือไม่

4.4 ประชาชนมีเจตคติที่ดีต่อองค์การหน่วยงานหรือไม่

4.5 อีก 3-5 ปีข้างหน้า โครงสร้างประชากรของประเทศ มีแนวโน้มเปลี่ยนแปลง

หรือไม่

4.6 อีก 3-5 ปีข้างหน้า อัตราการว่างงานของประชากรแรงงานมีแนวโน้มเพิ่ม

สูงขึ้นหรือไม่ ฯลฯ

5. ด้านเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน

5.1 มีการนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาใช้เพิ่มขึ้นหรือไม่

5.2 เทคโนโลยีการกระจายสินค้าทันสมัยขึ้นหรือไม่

5.3 การถ่ายทอดเทคโนโลยีข้ามประเทศแพร่หลายหรือไม่

5.4 การค้าระบบ E-Commerce มีอัตราเร่งขยายตัวรวดเร็วหรือไม่

5.5 โครงสร้างพื้นฐาน เพื่อรองรับการค้าเป็นอย่างไร

6. ด้านการตลาดและการแข่งขันภายนอก

6.1 สินค้าที่ผลิต (บริการ) มีคู่แข่งมากหรือไม่

6.2 มีคู่แข่งรายใหม่เพิ่มขึ้นหรือไม่

6.3 การโฆษณาการประชาสัมพันธ์ของคู่แข่งเป็นอย่างไร

6.4 ประชาชนมีเจตคติอย่างไรต่อองค์กรและคู่แข่ง

6.5 กำลังผลิตของคู่แข่งเป็นอย่างไร

6.6 ประชาชนรู้จักสินค้าของเราและคู่แข่งอย่างไร

6.7 ราคาสินค้าของเราและคู่แข่งเป็นอย่างไร

7. ด้านสิ่งแวดล้อม

7.1 ทรัพยากรในการผลิตขององค์กรเพียงพอในระยะยาวหรือไม่

7.2 การดำเนินการมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือไม่

7.3 ต้นทุนการผลิตขององค์กรระดับสูงหรือไม่

จากการวิเคราะห์ประเด็นต่างๆ ที่เป็นปัจจัยภายนอก ก็เพื่อต้องการทราบว่า ประเด็นใดเป็นโอกาส ประเด็นใดเป็นอุปสรรค เพื่อนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์ หรือนำมาประเมินสถานการณ์ขององค์กร เพื่อหลีกเลี่ยงความผิดพลาด ในการดำเนินยุทธศาสตร์ขององค์กร

2. การวิเคราะห์สถานะแวดล้อมภายใน

การวิเคราะห์สถานะแวดล้อมภายใน คือการประเมินสถานะความสามารถขององค์กร เพื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่ง โดยค้นหาจุดแข็งและจุดอ่อน โดยมีปัจจัยต่างๆ ดังนี้

2.1 การประเมินสถานะขององค์กร

2.1.1 การประเมินกลยุทธ์ขององค์กร หมายถึง การประเมินกลยุทธ์ในอดีต และปัจจุบัน ว่ามีสิ่งผิดพลาดอย่างไร มีผลการดำเนินการอย่างไร โดยนำข้อผิดพลาดนั้น มาวางแนวทางแก้ไขปรับปรุงดำเนินกลยุทธ์ใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.2 การระบุความสามารถพิเศษและข้อจำกัด พื้นฐานเพื่อประเมินองค์กรว่ามีความสามารถพิเศษจุดเด่น จุดได้เปรียบคู่แข่งทั้งด้านประสิทธิภาพ คุณภาพ นวัตกรรม การตอบสนองลูกค้า เป็นต้น

2.1.3 การประเมินสภาพรวมขององค์กร เพื่อเป็นพื้นฐานในการกำหนดกลยุทธ์ในอนาคตและกำหนดสถานภาพขององค์กรทั้งองค์กร เช่น สถานภาพ ด้านการเงิน ความก้าวหน้า เป็นต้น

2.2 การประเมินศักยภาพความสามารถในการแข่งขันขององค์กร

2.2.1 ด้านการเงิน

2.2.2 ด้านการตลาด

2.2.3 ด้านการผลิต

2.2.4 ด้านบุคลากร

2.2.5 ด้านการบริหาร

2.2.6 ด้านวิจัยและพัฒนา

เดวิส (David . 1997 : 164 อ้างถึงในสุพาดา สิริกุดตา และคณะ .2543 : 104 -106) ได้วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในโครงการด้านต่างๆ ซึ่งเป็นจุดแข็ง หรือจุดอ่อน ไว้ดังนี้

1. ด้านบริหารจัดการ
 - 1.1 องค์กรได้ใช้การบริหารเชิงกลยุทธ์หรือไม่
 - 1.2 วัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการสามารถวัดได้และมีการสื่อสารที่ดีหรือไม่
 - 1.3 คนในองค์กรทุกระดับ สามารถวางแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่
 - 1.4 ผู้บริหารโครงการมีการมอบอำนาจหน้าที่เหมาะสมหรือไม่
 - 1.5 โครงสร้างองค์กรเหมาะสมหรือไม่
2. ด้านการตลาด
 - 2.1 ผลិតภัณฑ์ (การบริการ) มีประสิทธิภาพหรือไม่
 - 2.2 คุณภาพและบริการเป็นอย่างไร
 - 2.3 ราคาของผลิตภัณฑ์
 - 2.4 กลยุทธ์การตลาด
 - 2.5 การวิจัยการตลาด
 - 2.6 ความเชื่อถือของลูกค้าต่อผลิตภัณฑ์
3. ด้านการเงิน
 - 3.1 มีปัญหาทางการเงินหรือไม่
 - 3.2 มีเงินทุนระยะยาวหรือไม่
 - 3.3 มีความจำเป็นต้องใช้เงินทุนระยะสั้นหรือไม่
 - 3.4 มีเงินทุนหมุนเวียนพอหรือไม่
4. ด้านการผลิต
 - 4.1 ผู้ขายวัตถุดิบ อะไหล่ และอุปกรณ์ประกอบเป็นที่เชื่อถือได้และกำหนดราคาอย่างสมเหตุสมผลหรือไม่
 - 4.2 สิ่งอำนวยความสะดวก อุปกรณ์ เครื่องจักร และสำนักงานอยู่ในสภาพที่ดีหรือไม่
 - 4.3 นโยบายและกระบวนการการควบคุมสินค้าคงเหลือมีประสิทธิภาพหรือไม่
 - 4.4 นโยบายและกระบวนการการควบคุมคุณภาพมีประสิทธิภาพหรือไม่
 - 4.5 สิ่งอำนวยความสะดวก ทรัพยากร และตลาดมีการกำหนดกลยุทธ์ที่ดีหรือไม่
 - 4.6 โครงการมีความสามารถด้านเทคโนโลยีหรือไม่
5. ด้านการวิจัยและการพัฒนา

5.1 โครงการมีสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านวิจัยและพัฒนา หรือไม่ และมีเพียงพอหรือไม่

5.2 โครงการได้ใช้การวิจัยและพัฒนาจากรูกริกภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพด้านต้นทุนหรือไม่

5.3 พนักงานวิจัยและพัฒนาของโครงการมีคุณสมบัติเหมาะสมหรือไม่

5.4 ทรัพยากรวิจัยและพัฒนา มีการจัดสรรอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่

5.5 การจัดการระบบสารสนเทศและระบบคอมพิวเตอร์มีเพียงพอหรือไม่

2.6 มีการติดต่อสื่อสารระหว่างการวิจัยและพัฒนา และหน่วยงานอื่นอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่

2.7 ผลิตภัณฑ์มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อการแข่งขันหรือไม่

6. ด้านระบบสารสนเทศคอมพิวเตอร์

6.1 ผู้จัดการทุกคนได้ใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจหรือไม่

6.2 มีตำแหน่งพนักงานสารสนเทศหรือผู้อำนวยการระบบสารสนเทศหรือไม่

6.3 ข้อมูลในระบบสารสนเทศเป็นปัจจุบันหรือไม่

6.4 ผู้จัดการจากทุกหน้าที่ของโครงการเป็นผู้ให้ข้อมูลสู่ระบบสารสนเทศหรือไม่

6.5 มีรหัสผ่านเพื่อเข้าสู่ระบบสารสนเทศของรูกริกอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่

6.6 ผู้กำหนดกลยุทธ์ของโครงการคุ้นเคยกับระบบสารสนเทศของรูกริกคู่แข่ง

หรือไม่

6.7 ผู้ใช้ระบบสารสนเทศมีความเหมาะสมหรือไม่

6.8 ผู้ใช้ระบบสารสนเทศทุกรายเข้าใจถึงข้อได้เปรียบทางการแข่งขันที่วาระบบมารณให้ข้อมูลกับโครงการได้หรือไม่

6.9 มีการฝึกอบรมการใช้คอมพิวเตอร์สำหรับผู้ใช้ระบบสารสนเทศหรือไม่

6.10 ระบบสารสนเทศของโครงการมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องทั้งด้านเนื้อหาความเป็นมิตรกับผู้ใช้หรือไม่

ประเด็นต่างๆ เพื่อการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในจะเห็นว่าทุกประเด็นเป็นเงื่อนไขต่อความสำเร็จทั้งสิ้น ถ้าผลการพิจารณาออกมาในเชิงบวกประเด็นนั้นก็จะเป็นจุดแข็ง แต่ถ้าผลการพิจารณาออกมาเชิงลบ ประเด็นนั้นก็จะเป็นจุดอ่อน

การวิเคราะห์ SWOT เป็นตัวแบบพื้นฐานของการวางแผนยุทธศาสตร์ (Strategic Plan) เป็นผลงานของนักวิชาการในสังกัด Harvard Business School ที่เรียกว่า Core “Design

School” Model of Strategy Formation SWOT Model (for strengths and weakness, opportunity and threats) (ปกรณ์ ปริยากรณ์ . 2540 : 36)

การวิเคราะห์ SWOT เป็นวิธีการในการวิเคราะห์สถานการณ์โดยรวมขององค์การ โดยการค้นหาจุดเด่นหรือจุดแข็งภายในองค์กร และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร เพื่อค้นหาโอกาสและอุปสรรค ที่มีผลกระทบต่อการทำงานขององค์การ เพื่อกำหนดกลยุทธ์ต่างๆ ที่เหมาะสมต่อไป โดยทั่วไปการวิเคราะห์ SWOT จะถือเป็นการจับคู่กันระหว่างโอกาสและอุปสรรค กับ จุดแข็ง และจุดอ่อน ขององค์การ หรือธุรกิจ (ธนชัย ยมจินดา . 2545 : 32)

การวิเคราะห์ SWOT เป็นวิธีการหรือเครื่องมือที่สำคัญในการวางแผนกลยุทธ์ ที่ช่วยให้้องค์กรสามารถกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงานในอนาคตและบริหารงานให้บรรลุผล ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ทวีป ศิริธรรม . 2544 : 66)

สถาบันดำรงราชานุภาพและสถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ. (2539 : 2-3) ได้ให้ความหมาย คำว่า SWOT ไว้ดังนี้

Strengths (S:จุดแข็ง) หมายถึง สภาพการณ์ที่องค์กรประกอบหรือปัจจัยภายในองค์กรได้สร้างความได้เปรียบในเชิงแข่งขันหรือเพิ่มศักยภาพการดำเนินงานให้สูงกว่าองค์กรอื่นๆ หรือทำให้การดำเนินงานขององค์กรมีแนวโน้มที่จะบรรลุถึงเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ต้องการ หรือหมายถึงความหมายและสถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นบวก ซึ่งองค์กรนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์

Weakness (W:จุดอ่อน) หมายถึง สภาพการณ์ที่องค์กรหรือปัจจัยภายในองค์กรได้สร้างความเสียเปรียบในเชิงแข่งขันหรือทำให้ศักยภาพในการดำเนินงานด้อยกว่าองค์กรอื่นๆ หรือทำให้การดำเนินงานขององค์กรมีแนวโน้มที่จะไม่บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ต้องการ หรือหมายถึง สถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นลบและด้อยความสามารถ ซึ่งองค์กรไม่สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์

Opportunity (O : โอกาส) หมายถึง ผลกระทบหรือผลที่เกิดขึ้นเมื่อสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินขององค์กร อันได้แก่ การมีความได้เปรียบเชิงแข่งขัน การเพิ่มขึ้นของลูกค้ำหรือผู้รับบริการหรือความต้องการบริโภคสินค้าหรือบริการ หรือ หมายถึง ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่เอื้ออำนวยให้การทำงานขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์

Threats (T : อุปสรรค) หมายถึง ผลกระทบหรือผลที่เกิดขึ้นเมื่อสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานให้บรรลุ

วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กรหรือก่อให้เกิดความเสียหายเปรียบในเชิงการแข่งขันหรือหมายถึง ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่ขัดขวางการทำงานขององค์กรไม่ใหับรรลุวัตถุประสงค์

ธนชัย ขมจินดา (2545 :32 - 33) ได้ระบุปัจจัยต่างๆ ในการวิเคราะห์ SWOT ไว้ว่า โดยทั่วไปการวิเคราะห์ SWOT จะถือเป็นขั้นการจับคู่กันระหว่างโอกาสและอุปสรรคกับจุดแข็งและจุดอ่อนของธุรกิจ ในการวิเคราะห์จะมีการวิเคราะห์และระบุปัจจัยต่างๆ ที่ชัดเจนในปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

ปัจจัยที่เกี่ยวกับโอกาสและอุปสรรค

ปัจจัยโอกาส

1. ขยายกลุ่มลูกค้า หรือส่วนตลาด หรือพื้นที่ตลาดใหม่เพิ่มขึ้น
2. ขยายขอบเขตความหลากหลายของสินค้าเพื่อรองรับกลุ่มลูกค้าใหม่ ๆ
3. แสวงหาประโยชน์จากความสามารถในการแข่งขันไปสู่ธุรกิจใหม่หรือผลิตภัณฑ์ใหม่
4. การรวมธุรกิจในแนวตั้ง (ทั้งไปข้างหน้าและข้างหลัง)
5. การเปิดเสรีทางการค้าทั่วโลก
6. โอกาสที่เปิดให้ในการตั้งส่วนครองหรือส่วนแบ่งตลาดจากคู่แข่ง
7. ความสามารถในการขยายตัวอย่างรวดเร็วตามสภาพความต้องการที่เพิ่มขึ้น
8. การเข้าซื้อกิจการคู่แข่ง
9. การเป็นพันธมิตรทางธุรกิจเพื่อขยายขอบเขตการดำเนินงานธุรกิจและเพิ่มขีดความสามารถ
10. โอกาสในการแสวงหาประโยชน์จากเทคโนโลยีใหม่
11. โอกาสในการเข้าสู่ตลาดพื้นที่ใหม่ ๆ เพื่อขยายขอบเขตการหาประโยชน์จากชื่อเสียงและตราสินค้าของกิจการ

ปัจจัยด้านอุปสรรค

1. โอกาสในการเข้าสู่ตลาดของคู่แข่งรายใหม่ที่มีศักยภาพ
2. การสูญเสียตลาดให้กับสินค้าทดแทน
3. อัตราการเจริญเติบโตของตลาดที่ลดลง
4. อัตราแลกเปลี่ยนและการเปลี่ยนแปลงทางการค้าที่มีผลกระทบเชิงลบ
5. ต้นทุนที่ต้องมีเพิ่มขึ้นจากกฎเกณฑ์ภาครัฐที่ออกมาใหม่
6. ความเปราะบางต่อการถดถอยของเศรษฐกิจและวัฏจักรธุรกิจ

7. อำนาจต่อรองของผู้ขายวัตถุดิบและผู้ซื้อที่มีสูงขึ้น
8. การเปลี่ยนแปลงของรสนิยมและความต้องการของลูกค้า
9. สัดส่วนประชากรที่เปลี่ยนแปลงทำให้ตลาดเล็กลง
10. ความเปราะบางต่อกระแสผลิตภัณฑ์ในอุตสาหกรรม

ปัจจัยที่เกี่ยวกับจุดแข็งและจุดอ่อน

ปัจจัยจุดแข็งและความได้เปรียบทางการแข่งขัน

1. กลยุทธ์ที่เหนือกว่าซึ่งได้รับการสนับสนุนด้วยทักษะและความเชี่ยวชาญที่ดีในด้านที่สำคัญ
2. ความสามารถและความพร้อมของทรัพยากรด้านการเงิน
3. ตราสินค้าและชื่อเสียงของธุรกิจ
4. การได้รับการยอมรับด้านผู้นำและการมีฐานลูกค้าจำนวนมาก
5. ความสามารถในการแสวงหาประโยชน์จากความประหยัดในขนาดและเส้นโค้งการเรียนรู้
6. การผูกขาดด้านเทคโนโลยี และทักษะที่เหนือกว่าด้านเทคโนโลยีและการมีสิทธิบัตรในเทคโนโลยีที่สำคัญ
7. ความได้เปรียบด้านต้นทุน
8. การมีความสามารถด้านโฆษณาและส่งเสริมการขาย
9. การมีทักษะด้านนวัตกรรม
10. การมีทักษะด้านการปรับปรุงกระบวนการผลิตที่ดี
11. การมีผลิตภัณฑ์ที่คุณภาพเหนือกว่าคู่แข่ง
12. ความสามารถในการกระจายสินค้าสำหรับตลาดที่กว้างใหญ่
13. การเป็นพันธมิตรและการร่วมค้ากับธุรกิจอื่นๆ

ปัจจัยจุดอ่อนและการไร้ความสามารถทางการแข่งขัน

1. ไม่มีแนวทางเชิงกลยุทธ์ที่ชัดเจน
2. การมีเครื่องจักร/อุปกรณ์ที่ล้าสมัย
3. การมีสถานะการเงินที่อ่อนแอและมีหนี้สินมาก
4. การมีต้นทุนในการผลิตสูงกว่าคู่แข่ง
5. การขาดทักษะและความสามารถในการแข่งขันในด้านที่สำคัญ ๆ /

การขาดทักษะเชิงบริหาร

6. การมีปัญหาด้านการดำเนินการที่แก้ไขไม่ได้

7. การตกเป็นผู้ตามในงานด้านวิจัยและพัฒนา
8. การมีสายผลิตภัณฑ์ที่แคบเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่ง
9. การมีภาพลักษณ์ของตราสินค้าและชื่อเสียงที่อ่อนแอ
10. การมีทักษะความสามารถด้านการทำกำไรแบบเป็นรอง
11. การมีทักษะความสามารถด้านการตลาดแบบเป็นรอง
12. การมีปัญหาข้อจำกัดด้านทรัพยากรทางการเงินเพื่อใช้ดำเนินกลยุทธ์
13. การมีกำลังการผลิตซึ่งไม่สามารถใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ เป็นจำนวนมาก
14. การมีสถานะเป็นผู้ตามหลังคู่แข่งด้านคุณภาพสินค้า

จากข้อมูลข้างต้นจะพบว่าปัจจัยโอกาส ก็คือ โอกาสของสภาวะแวดล้อมที่จะเปิดให้ต่อธุรกิจในการเข้าดำเนินการเพื่อแสวงหาประโยชน์จากศักยภาพความสามารถในการแข่งขันที่มีอยู่ ขณะที่ปัจจัยด้านอุปสรรคหรือการคุกคาม จะถือเป็นปัจจัยเชิงลบที่มีต่อธุรกิจซึ่งเกิดจากสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ส่วนปัจจัยด้านจุดแข็งและจุดอ่อนนั้นจะเป็นผลที่ได้จากการวิเคราะห์บริษัท/ธุรกิจ ซึ่งก็คือ การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายใน ซึ่งจะทำให้ธุรกิจทราบว่ามีความจุดแข็งและจุดอ่อนเป็นอย่างไร และควรจะใช้ความมีจุดแข็ง และจุดอ่อนที่เกิดขึ้นอย่างไรเพื่อสร้างตัวแบบที่เหมาะสม (a fit mode) ซึ่งเข้ากันได้กับสภาวะที่เป็นโอกาสและ / หรือการคุกคาม การวิเคราะห์ SWOT จะทำให้เห็นภาพทางเลือกของกลยุทธ์ต่างๆ ได้ชัดเจน และสมเหตุสมผลความเป็นจริงกับศักยภาพความสามารถที่มีอยู่ และเมื่อมีการนำเทคนิคของ TOWS matrix มาใช้ประกอบด้วย ก็จะทำให้การกำหนดกลยุทธ์ง่ายขึ้น

เทคนิค TOWS Matrix

เป็นเทคนิคที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ เพื่อกำหนดกลยุทธ์โดยการจับคู่

(Matching) ระหว่าง Threats-opportunities และ Weakness-strengths

TOWS Matrix ประกอบด้วย 4 ช่อง แต่ละช่อง จะหมายถึง กลยุทธ์ต่างๆ ดังนี้

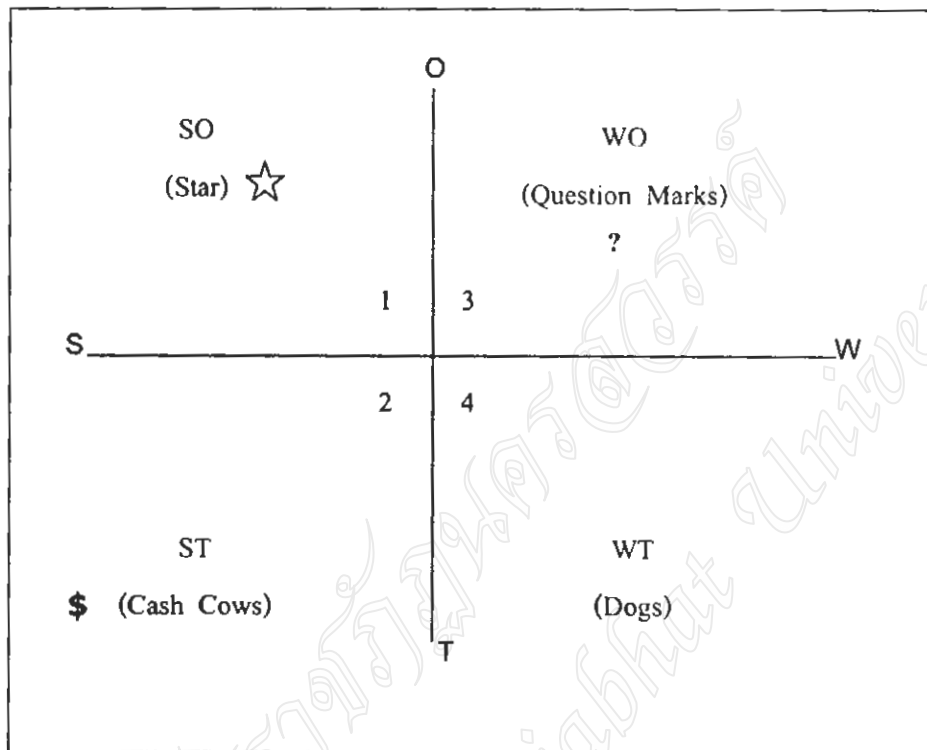
1. ช่อง SO strategy หมายถึงกลยุทธ์การใช้จุดแข็งเพื่อแสวงหาประโยชน์จากโอกาสที่มี

2. ช่อง ST strategy หมายถึงกลยุทธ์การใช้จุดแข็งเพื่อหลีกเลี่ยงการคุกคาม

3. ช่อง WO strategy หมายถึงกลยุทธ์การเอาชนะความมีจุดอ่อนโดยแสวงหาประโยชน์จากโอกาสที่มี

4. ช่อง WT strategy หมายถึงกลยุทธ์การลดการสูญเสียจากจุดอ่อนให้มึน้อยที่สุด และการพยายามหลีกเลี่ยงการคุกคาม (ธนชัย ขมจินดา . 2545 : 156-157)

รูปแสดง SWOT TOWS MATRIX และ BCG MATRIX

ภาพที่ 2.5 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง SWOT, TOWS Matrix และ BCG Matrix
ที่มา : ธนชัย ขมจินดา. (2545 : 21)

BCG MATRIX

BCG (Boston Consulting Group) เป็นเทคนิคที่ช่วยให้ทราบตำแหน่งการแข่งขัน
ว่าได้เปรียบเสียเปรียบคู่แข่งอย่างไร โดยสามารถนำมากำหนดในช่องของ SWOT และ
TOWS Matrix ดังนี้

- ช่องที่ 1 (SO) เรียกว่า Star (ดาว)
- ช่องที่ 2 (ST) เรียกว่า Cash Cows (วัวเงิน)
- ช่องที่ 3 (WO) เรียกว่า Question Marks (คำถาม)
- ช่องที่ 4 (WT) เรียกว่า Dogs (สุนัข)

1. ดาว (Star) เป็นส่วนที่อยู่ในกรอบช่องที่ 1 องค์กรมีจุดแข็ง มีโอกาสเป็นความหวังเปรียบเสมือน ดาว

2. วัวเงิน (Cash cows) เป็นส่วนที่อยู่ในกรอบช่องที่ 2 องค์กรมีจุดแข็งแต่มีอุปสรรค เช่น ธุรกิจมีการอิ่มตัว อัตราการเติบโตช้า ค่า สามารถนำเงินจากส่วนนี้ไปใช้สนับสนุน Star หรือ Question Marks ได้เหมือนรีดนมจากวัวเพื่อมาใช้เลี้ยงคูนหน่วยธุรกิจ

3. คำถาม (Question marks) เป็นส่วนที่อยู่ในกรอบช่อง 3 องค์กรมีจุดอ่อนแต่มีโอกาส มีความไม่แน่นอนสูง ต้องการใช้จ่ายเงินสูงแต่ทำกำไรให้น้อย ใช้ทรัพยากรขององค์กรมาก ถ้าองค์กรลงทุนแล้วไม่คุ้มค่าก็ปล่อยให้ไปตามสภาพ บางครั้งเรียกว่า เด็กมีปัญหา (Problem children)

4. สุนัข (Dogs) เป็นส่วนที่อยู่ในกรอบช่องที่ 4 องค์กรอ่อนแอมีจุดอ่อนและมีอุปสรรคมาก ไม่สามารถเลี้ยงตนเองได้ ต้องการใช้ทรัพยากรมากกว่าการที่จะให้องค์กรดำเนินกิจการเลี้ยงตัวได้ก็ควรขยับเลิกกิจการ

เทคนิค BCG Matrix เป็นเทคนิคที่เป็นแนวทางในการตัดสินใจว่าจะจัดสรรทรัพยากรให้ในส่วนที่เป็น Star หรือ Case cows มากที่สุด แต่ส่วนที่เป็น Question Marks ต้องจัดสรรอย่างระมัดระวัง สำหรับส่วนที่เป็น Dogs ควรพิจารณาจัดสรรทรัพยากรน้อยที่สุด (ธนชัย ชมจินดา . 2545 :143-145)

4. การประเมินผลการดำเนินงานยุทธศาสตร์

การประเมินผลการดำเนินงานยุทธศาสตร์ เป็นการตรวจสอบกิจกรรมที่ดำเนินการขององค์กร เพื่อประเมินว่ากิจกรรมมีประสิทธิภาพและได้ผลดีหรือไม่อย่างไร เพื่อจะได้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงการปฏิบัติงาน ในการควบคุมยุทธศาสตร์มีขั้นตอนดังนี้ (สมพงษ์ ภูษิติริ และเขาว์ ไรจนแสง . 2545 : 92)

1. การกำหนดสิ่งที่วัดหรือประเมิน
2. การกำหนดมาตรฐานหรือผลการปฏิบัติ
3. การวัดหรือการประเมิน
4. การเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่วัดได้กับมาตรฐานที่กำหนดขึ้น
5. ถ้าผลลัพธ์ที่ได้ไม่ถึงมาตรฐานที่กำหนดไว้จะต้องมีการแก้ไขปรับปรุงสิ่งที่

ผิดพลาด

ในการประเมินแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงานจะเกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบต่อหน่วยงานโดยส่วนรวมและความเหมาะสมของยุทธศาสตร์ของหน่วยงานหรือองค์กร

มาตรการที่ใช้ในการประเมินแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงานหรือองค์กร มี 4 ประการ ((สมพงษ์ จ๋วยศิริ และเซาว์ โรจนแสง . 2545 : 92) คือ

1. ความสอดคล้องภายใน ยุทธศาสตร์ของหน่วยงานจะต้องกลมกลืน กับ วัฒนธรรมของหน่วยงาน

2. ความสอดคล้องภายนอก ยุทธศาสตร์จะต้องปรับปรุงเข้ากับสภาพแวดล้อม ภายนอก

3. ความได้เปรียบทางการแข่งขัน

4. ความเป็นไปได้

5. เทคนิคการประชุมประชาคมแบบ A-I-C

ความเป็นมา

การที่จะส่งเสริมให้คนมีความรักกันและมีการเรียนรู้ร่วมกัน ได้มีความพยายามค้นคว้า วิธีการ โดยพัฒนาและวิจัยมากกว่า 50 ปี จนกลายเป็นเครื่องมือที่เรียกว่า “ A-I-C ” ซึ่งได้ผ่านการ วิจัยและทดลองใช้และมีการพัฒนาอยู่อย่างสม่ำเสมอ สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน ร่วมกับสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย ได้นำมาทดลองเผยแพร่ในประเทศไทยตั้งแต่ปี 2533 ต่อมาได้ดัดแปลงร่วมกับกรมการพัฒนาชุมชนเพื่อนำไปปฏิบัติงานในหมู่บ้านตำบล พบว่า กระบวนการนี้ช่วยกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัวในการพัฒนาชุมชนของตน มีพลังในการรวมกลุ่ม รู้สึกเป็นเจ้าของโครงการอย่างมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน

ความหมาย

A-I-C เป็นวิธีการและเทคนิคในการเชิญคนที่ทำงานร่วมกันทั้งหมดในระบบใดระบบ หนึ่ง เข้ามาประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ซึ่งจะดำเนินการใน 3 ชั้นคือ

ขั้นที่ 1 (A – Appreciation) คือ การยอมรับชื่นชม (Appreciate) ความคิดเห็นความรู้สึก ของเพื่อนสมาชิกในกลุ่มด้วยความเข้าใจในประสบการณ์สภาพและขีดจำกัดของเพื่อนสมาชิกแต่ละคนจึงไม่รู้สึกต่อต้านหรือวิจารณ์เชิงลบในความคิดเห็นของเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่มมีโอกาส ให้ข้อมูล ข้อเท็จจริงเหตุผลความรู้สึกและการแสดงออก ตามที่เป็นจริง เกิดการยอมรับซึ่งกันและ กันมีความรู้สึกที่ดีมีเมตตาต่อกัน เกิดพลังร่วมและความรู้สึกเป็นเครือข่าย เป็นประชาธิปไตยแบบมี ส่วนร่วม

ขั้นที่ 2 (I – Influence) คือ การใช้ประสบการณ์ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของแต่ละคนที่มี อยู่มาช่วยกันกำหนดวิธีการ สำคัญทางยุทธศาสตร์เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ร่วมหรืออุดมการณ์ร่วม ของกลุ่มสมาชิกในกลุ่มจะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันมาก มีการตกลงด้วยเหตุผลทั้งในประเด็นที่ เห็นด้วยและเห็นแย้งจน ได้วิธีการที่กลุ่มเห็นร่วมกัน

ขั้นที่ 3 (C – Control) คือ การใช้ยุทธศาสตร์/วิธีการสำคัญ มากำหนดเป็นแผนปฏิบัติการ โดยละเอียด สมาชิกเลือกว่าตนเองสามารถรับผิดชอบในเรื่องใดด้วยความสมัครใจ ทำให้เกิดพันธะสัญญาข้อผูกพัน (Commitment) แก่ตนเองเพื่อควบคุมตนเอง (Control) ให้ปฏิบัติจนบรรลุผลตามเป้าหมายร่วมของกลุ่ม

ขั้นที่ 1 (A : Appreciation)

การทำให้ทุกคนให้การยอมรับและชื่นชมคนอื่นโดยไม่รู้สึกรังเกียจหรือแสดงการต่อต้านหรือวิพากษ์วิจารณ์ กระบวนการในขั้นนี้ ทุกคนจะมีโอกาสแสดงออกอย่างทัดเทียมกันด้วยภาพข้อเขียน และคำพูดว่าเขาเห็นสถานการณ์ในปัจจุบันเป็นอย่างไร และเขาอยากเห็นความสำเร็จในอนาคตเป็นอย่างไร ซึ่งจะทำให้ทุกคนมีโอกาใช้ทั้งข้อเท็จจริง เหตุผลและความรู้สึก ตลอดจนการแสดงออกในลักษณะต่างๆตามที่เป็นจริง เมื่อทุกคนได้แสดงออกโดยได้รับการยอมรับจากคนอื่น ๆ จะทำให้ทุกคนมีความรู้สึกที่ดี มีความสุข มีความอบอุ่น และเกิดพลังร่วม ขึ้นในระหว่างคนที่มาประชุมด้วยกัน ในช่วงที่แต่ละคนอยากเห็นความสำเร็จในอนาคตเป็นอย่างไรเป็นใช้จินตนาการที่ไม่ถูกจำกัดด้วยปัจจัย และสถานการณ์ต่างๆในปัจจุบัน จึงทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ การมองการณ์ไกล การมองภาพกว้าง และการคิดสิ่งแปลกใหม่ได้ดีกว่าการมองจากสภาพปัญหา หรืออุปสรรคในปัจจุบัน นั่นคือการใช้ จินตนาการดังกล่าว ช่วยให้เกิด “ วิสัยทัศน์ ” (Vision) และเมื่อนำวิสัยทัศน์ ของแต่ละคนมารวมกันก็จะยังมีพลังมากขึ้น กลายเป็น “ วิสัยทัศน์ร่วม ” (Shared vision) หรือ “ อุดมการณ์ร่วม ” (Shared ideal) ซึ่งได้แก่ “ สิ่งที่น่ามุ่งมาดปรารถนาอย่างสูงสุดร่วมกัน ” นั่นเอง

ขั้นที่ 2 (I : Influence)

การใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่แต่ละคนมีอยู่ มาช่วยกันกำหนดวิธีการสำคัญ หรือยุทธศาสตร์ ที่จะทำให้บรรลุ วิสัยทัศน์ร่วม หรือ อุดมการณ์ร่วม ของกลุ่มที่มาประชุมได้อย่างดีที่สุด ในขั้นนี้ทุกคนยังมีโอกาสทัดเทียมกันที่จะให้ข้อคิดเห็นว่า วิธีการสำคัญที่จะทำให้บรรลุวิสัยทัศน์ร่วม หรือ อุดมการณ์ร่วม นั้นประกอบด้วยอะไรบ้าง เมื่อทุกคนได้แสดงความคิดเห็นแล้วจะนำวิธีการ ที่เสนอแนะทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่ แยกแยะ และพิจารณาร่วมกัน จนกระทั่งได้ วิธีการสำคัญ ที่กลุ่มเห็นพ้องกันว่าจะนำไปสู่ความสำเร็จตามที่กลุ่มต้องการ ในการพิจารณาเลือก วิธีการสำคัญ ดังกล่าว สมาชิกกลุ่มจะมี ปฏิสัมพันธ์ (Influence หรือ Interaction) ซึ่งกันและกันสูงรวมถึงการถกเถียงโต้แย้งด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ได้ วิธีการ ที่กลุ่มเห็นร่วมกันว่าดีที่สุด แต่ยังไม่เป็นเป้าหมาย หรืออุดมการณ์ร่วมร่วมกันจะนั้น กลุ่มจะยังคงมีแนวโน้มที่จะรักษาความรักสามัคคีไว้ได้โดยไม่ยากนัก

ขั้นที่ 3 (C : Control)

คือการนำ วิธีการสำคัญมากำหนดเป็นแผนปฏิบัติการอย่างละเอียดว่า ทำอะไร มีหลักการ และเหตุผลอย่างไร มีเป้าหมายอย่างไร ใครรับผิดชอบหลัก ใครต้องให้ความร่วมมือ จะต้องใช้

งบประมาณค่าใช้จ่ายเท่าไร จากแหล่งใด จะมีรายได้จากการดำเนินการดังกล่าวหรือไม่ ถ้ามี งบประมาณเท่าไร และรายละเอียดอื่นๆตามที่เห็นว่าควรระบุไว้ ในขั้นนี้ สมาชิกกลุ่มแต่ละคนจะเลือกเองว่า สมาชิกจะเป็นผู้รับผิดชอบหลักในเรื่องใด จะเป็นผู้ให้ความร่วมมือในเรื่องใด จะเป็นผู้ร่วมคิดแผนปฏิบัติการข้อใด เป็นการกำหนด ข้อผูกพัน ให้ตนเอง เพื่อ “ ควบคุม ” ให้เกิดการกระทำอันจะนำไปสู่การบรรลุผลที่เป็นเป้าหมายหรืออุดมการณ์ร่วมของกลุ่มในที่สุด

นอกจากการเข้ารับผิดชอบ หรือให้ความร่วมมือตาม “ แผนปฏิบัติการ ” ที่กลุ่มร่วมกัน กำหนดขึ้น สมาชิกกลุ่มแต่ละคนยังอาจกำหนด “ ข้อผูกพันเฉพาะตัว ” (Personal commitment) ได้อีกด้วย เพื่อเป็นการใช้พลังในส่วนของตนเองแต่ละคนให้เกิดผลในทางสร้างสรรค์มากที่สุด (ทวีศักดิ์ นพเกษร . 2540 : 6-8)

กระบวนการ A-I-C จะสร้างพลังสร้างสรรค์ขึ้นเมื่อฝ่ายต่างๆ เข้ามาทำกิจกรรมร่วมกัน ด้วยความรัก ความเมตตา ตัว “ A ” (Appreciation) นั่นคือ ธรรมะอย่างสูง ได้แก่ ความรักและความเมตตาคนอื่น ต้องรับฟัง อดทน และยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ซึ่งตรงกับหลักของพระพุทธศาสนา เพราะฉะนั้น “ A ” ทำให้เกิดพลังความดีเข้ามา อาจเรียกว่าเป็น “ การพัฒนาทางจิตวิญญาณ ” (Spiritual Development) พอคนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความรัก ความเมตตาต่อกันแล้ว จะเกิดการเรียนรู้ร่วมกันจากการทำงานด้วยกันที่เรียกว่า Interactive learning through action จึงทำให้การพัฒนาประสบความสำเร็จ เพราะทำให้เกิด การเรียนรู้ (Learning) ที่แท้จริง ซึ่งมีพลังมาก เพราะฉะนั้น การพัฒนา ต้องการการเรียนรู้อย่างมากของทุกฝ่าย นั่นคือ ต้องมี “ I ” (Influence) ได้แก่การเรียนรู้ร่วมกันให้เกิดพลัง และต้องมี “ C ” ซึ่งได้แก่ “ การจัดการ ” และ “ แผนปฏิบัติการ ” ที่กำหนดว่าใครจะทำอะไร อย่างไร เมื่อใด มีค่าใช้จ่ายเท่าไร จะได้เงินจากไหน ถ้าไม่พอจะทำอย่างไร เป็นต้น (สถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม .2544 : 8)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย นับว่าได้เจริญก้าวหน้ามาโดยลำดับ ทำให้เกิดรายได้หมุนเวียนภายในประเทศมูลค่านับแสนล้านบาท ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมในทางที่ดี ขณะเดียวกันการท่องเที่ยวก็ส่งผลกระทบต่อสภาวะแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวควบคู่กัน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2541 : 2) ได้กล่าวไว้ว่า กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน ได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวที่ให้ความรู้ และประสบการณ์ใหม่ ๆ มีกระบวนการรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่ง ที่ตอบสนอง ความต้องการของนักท่องเที่ยวเหล่านี้ได้ก็คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

ดังนั้น การเที่ยวเชิงนิเวศ จึงนับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1. ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ได้มีผู้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ดังนี้

เซบัลลอส และอัลค็อก (Ceballos and Allcock .1996 : 63) แห่งสหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ(IUCN)เป็นบุคคลแรกๆที่ให้คำนิยามของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า “เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ในแหล่งธรรมชาตินั้น อลิซาเบธ นู (ดร.รชนิ เอมพันธ์. 2537 : 126) ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแถบลาตินอเมริกาและหมู่เกาะแคริบเบียนได้ให้คำนิยามว่า “เป็นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ อันเนื่องมาจากการมีรายได้สำหรับการดูแลรักษาพื้นที่ การสร้างงานให้ชุมชนหรือท้องถิ่น และการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2541 : 29) ได้สรุปไว้ว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” หมายถึงการเดินทางไปเยือนแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้ธรรมชาติ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศในขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเกิดประโยชน์ต่อประชาชนท้องถิ่นใน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2545-2549 : 4) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าเป็น การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ ในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรม เกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศโดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาจากคำภาษาอังกฤษว่า “Ecotourism” ซึ่งเป็นคำผสมกันระหว่างคำว่า Ecology กับ Tourism นอกจากนี้ยังมีคำที่ใช้แทนกันได้ เช่น Nature tourism Green tourism , Environmental responsible tourism และ Ecologically - friendly tourism ซึ่งคำนิยามเหล่านี้บ่งบอกให้ทราบว่า เป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน สำหรับในภาษาไทย ได้มีการบัญญัติคำนี้ไว้หลายความหมาย เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศนิเวศสัญจร ส่วนราชบัณฑิตยสถานได้บัญญัติศัพท์คำนี้ว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” และใช้เป็นภาษาราชการ

จากความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีผู้ให้แนวคิดข้างต้น จึงอาจสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเกิดจิตสำนึกร่วมกัน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้คงอยู่ตลอดไป ขณะเดียวกันก็สามารถพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวขึ้น ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นควบคู่กันไปได้อย่างเหมาะสม

2. วิวัฒนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การเดินทางจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง คือธรรมชาติของสิ่งมีชีวิต มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่งย่อมต้องการเดินทางเพื่อแสวงหาความต้องการตามธรรมชาติ เช่นเดียวกับสิ่งมีชีวิตทั่วไป การเดินทางจึงน่าจะเกิดขึ้นพร้อมกับการกำเนิดของมนุษย์ ในขั้นแรก มนุษย์อาจเดินทางเพื่อไปหาอาหาร เพื่อหาที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม ต่อมาเมื่อมีการวิวัฒนาการการเดินทางจึงใช้พาหนะและการเดินทางก็เปลี่ยนแปลงไป ตามวัตถุประสงค์ เช่น เดินทางเพื่อหาดินแดนใหม่ เดินทางเพื่อทำสงคราม เพื่อหนีภัยธรรมชาติ เพื่อเผยแพร่ศาสนา เพื่อติดต่อธุรกิจ หรือเดินทางเพื่อไปพักผ่อนท่องเที่ยวเป็นต้น ดังนั้น การเดินทางเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งมีมานานแต่ไม่ได้ถูกบันทึกไว้

(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.2545 : 149)

การจารึกแสวงบุญของเหล่าสาวกของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่เรียกว่า รุดงค์ ก็ น่าจะจัดอยู่ในความหมายของการท่องเที่ยว แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนา แม้ศาสนาอื่น ๆ ก็เช่นกัน การเดินทางของมนุษย์ เพื่อแสวงหาดินแดน จนค้นพบทวีปต่าง ๆ ก็ควรจัดอยู่ในความหมายของการท่องเที่ยว แต่มีวัตถุประสงค์แตกต่างกันออกไป ในระยะหลังทรัพยากรทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมได้ถูกใช้และถูกทำลายลงเป็นอันมาก จนกลายเป็นกระแสของโลก และมีการตื่นตัวเพื่อจะอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ ไว้แต่การท่องเที่ยวก็ยัง ดำเนินอยู่ควบคู่กับวิถีชีวิตของมนุษย์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศนับเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ที่สำคัญประการหนึ่ง

วิวัฒนาการการท่องเที่ยวขึ้นHector Ceballos - Lascurain.(1996) อ้างถึงในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2545 : 159) ได้อธิบายว่าวิวัฒนาการการท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีมานานแล้ว เช่น อริสโตเติล ได้ใช้เวลาช่วงหนึ่งเดินทางไปยังเกาะ Lesbos ซึ่งอยู่ใน Aegean Sea เพื่อศึกษาสัตว์ทะเล ยุคต่อมามาร์โค โปโลเดินทางไปสำรวจดินแดนใหม่ทางตะวันออก เช่นเดียวกับเจมส์ คุก และชาร์ล คาร์วิน ก็เดินทางไปยังดินแดนที่ห่างไกลเพื่อสำรวจแผ่นดินใหม่ ศึกษาสภาพภูมิประเทศ สิ่งมีชีวิตและวัฒนธรรมต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม นักเดินทางในสมัยก่อนค่อนข้างมีพลังและมีความตั้งใจเหนือคนธรรมดาเพราะการเดินทางต้องไปด้วยตัวเองด้วยความยากลำบาก การท่องเที่ยวทางธรรมชาติก็จะพัฒนาขึ้นมาอย่างจริงจังก็เริ่มต้นในศตวรรษที่ 19 ซึ่งมีการขนส่งมวลชนได้

ก้าวหน้ามากไปแล้ว ในกลางศตวรรษที่ 20 ทุกคนในโลกมีโอกาสเดินทางได้สะดวก เนื่องจากการพัฒนาการสื่อสารและการขนส่งได้ช่วยให้ประชาชนทุกมุมโลกสามารถเดินทางไปยังดินแดนที่อยู่ห่างไกล ซึ่งในอดีตนักท่องเที่ยวธรรมดาจะไปไม่ถึง

การนำเที่ยวที่จัดขึ้นเป็นครั้งแรก เริ่มขึ้นในศตวรรษที่ 20 เช่น ในทวีปยุโรปจะมีบริการนำเที่ยวไปยังปราสาทราชวัง โบสถ์วิหาร พิพิธภัณฑ์ สวนสาธารณะ ป่าเขา รวมทั้งแหล่งอาหารการกินที่มีชื่อเสียง เหล่านี้เป็นจุดท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมเป็นอันมาก ในปี 1960 ได้มีความห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยเฉพาะประเทศอุตสาหกรรมได้จัดตั้งองค์กรเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลประกาศจัดตั้งพื้นที่อนุรักษ์ เพื่อรักษาระบบนิเวศทางธรรมชาติเอาไว้ สำหรับประชาชนที่เคยมีประสบการณ์กับป่าไม้หรือชนิดพันธุ์พืชหรือสัตว์ที่หายากจนใกล้จะสูญพันธุ์ด้วยตนเอง ก็จะทำให้การสนับสนุนมากขึ้น และการประกาศจัดตั้งพื้นที่ดังกล่าวจะรวดเร็วขึ้น

การที่จะรักษาพื้นที่อนุรักษ์ได้อย่างถาวรจะต้องอาศัยบุคคลที่มีความตั้งใจ และรู้คุณค่าของทรัพยากรเหล่านั้นมาสนับสนุน อันที่จริงบุคคลที่มีความสนใจธรรมชาติและการท่องเที่ยวถ้าขาดจิตสำนึกก็อาจจะนำไปสู่ปัญหาที่เป็นการกระทำให้การท่องเที่ยวลดน้อย โดยสรุปแล้วการท่องเที่ยวที่ทำลายธรรมชาติ จะไม่ใช่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างแท้จริง ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ใช้ในการป้องกันสิ่งแวดล้อม

สำหรับความเป็นมาของการท่องเที่ยวในประเทศไทย ได้เริ่มเมื่อปี 2503 ได้มีการก่อตั้งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.)ขึ้น ในเอกสารหลายฉบับของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้กล่าวถึงแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่เป็นการพูดถึงการท่องเที่ยวที่ต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างกว้าง ๆ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย . 2541 : 2.)

กระแสโลกเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน ทำให้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้มอบให้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (วท.) ร่างนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติขึ้น ขณะเดียวกันสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ก็ได้จัดทำแผนแม่บทการท่องเที่ยวโดยใช้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 เป็นกรอบหลักในการจัดทำแผน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย . 2541 : 7)

แม้ว่าการรณรงค์ส่งเสริมการท่องเที่ยวไทยจะประสบผลสำเร็จใน พ.ศ. 2525 การท่องเที่ยวทำรายได้สูงสุดเป็นอันดับ 1 เมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าส่งออกประเภทอื่น ใน พ.ศ. 2530 เป็นปีส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย (Visit Thailand Year) ส่งผลให้ประเทศไทย เป็นที่รู้จักทั่วโลก แต่ 6 ปีให้หลัง พ.ศ. 2536-2540 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.) ต้องออกมาตรการต่าง ๆ เพื่อป้องกันแก้ไขแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม ใน พ.ศ. 2539 พบว่ามีแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม 172 แห่ง เสมือนเป็นสัญญาณบอกว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นการเติบโตบน

ฐานความเสื่อมโทรมของ สิ่งแวดล้อม รายได้จากการท่องเที่ยวสูงขึ้นทุกปี แต่ความสามารถในการรองรับตามไม่ทัน ซึ่งการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากการท่องเที่ยวอาจต้องใช้งบประมาณสูงกว่ารายได้ที่ได้มา หรือบางสิ่งที่สูญหายหรือเสื่อมโทรมไปก็ยากที่จะฟื้นฟูกลับมาได้ดังเดิม

พ.ศ. 2540 ประเทศไทยประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวจึงถูกคาดหวังให้เป็นภาคอุตสาหกรรมที่หารายได้เข้าประเทศการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.) ประกาศปี 2542-2543 เป็นปี AmazingThailand พร้อมกับการรณรงค์ให้คนไทยเที่ยวเมืองไทยภายใต้สโลแกน “เที่ยวเมืองไทย...ไม่ไปไม่รู้” รัฐบาลไทยกู้เงินจากต่างประเทศมากู้วิกฤตมีงบประมาณกระตุ้นเศรษฐกิจกระจายไปตามหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องท่องเที่ยว อาทิ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมส่งเสริมการเกษตร และกรมวิชาการเกษตร ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism) กรมป่าไม้ มีงบประมาณไปสร้าง

โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเรื่องท่องเที่ยว และรณรงค์ให้ปี 2544 เป็นปีส่งเสริมการท่องเที่ยว อุทยานแห่งชาติ

กระทรวงมหาดไทย เข้าไปส่งเสริมสนับสนุนองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ให้มีแผนเรื่อง Ecotourism

กระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมศิลปากร เข้าไปฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์

กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม โดยกรมประชาสัมพันธ์ ผ่านกองสงเคราะห์ และพัฒนาชาวเขาพัฒนาหมู่บ้านชาวเขาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

การกระตุ้นเศรษฐกิจรอบที่ 2 เริ่มขึ้นอีกครั้งใน ปี พ.ศ. 2544 ผ่านนโยบาย กองทุนหมู่บ้าน หมู่บ้านละหนึ่งล้านบาท และการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์การกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวในประเทศภายใต้สโลแกน เที่ยวเมืองไทย ไปได้ทุกเดือน ช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2540-2545) มีการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว และเปิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น ซึ่งมีทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นหมู่บ้าน และแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณสถาน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช . 2545 : 197)

วิวัฒนาการการท่องเที่ยวดังกล่าว ที่มีมาโดยลำดับ รวมถึงความเป็นมาของการท่องเที่ยวในประเทศไทย ได้คำนึงถึงการรักษาพื้นที่ท่องเที่ยวทั้งหลาย โดยต้องการให้ทุกฝ่ายรู้ คุณค่าของทรัพยากร มีจิตสำนึกร่วมกันในการอนุรักษ์ฟื้นฟูบำรุงรักษา รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ให้มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเศรษฐกิจสังคมน้อยที่สุด การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายธรรมชาติ และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่ง ที่ใช้ป้องกันสิ่งแวดล้อม (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย . 2540 : 3)

3. องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยทั่วไปจะประกอบด้วย องค์ประกอบ 5 องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กันเป็นวงจร คือ(การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย .2543 : 45)

1. นักท่องเที่ยว (Tourist)
2. การตลาดท่องเที่ยว (Tourism marketing)
3. การขนส่ง (Transportation)
4. ทรัพยากรท่องเที่ยว (Tourism resources)
5. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว (Tourism facilities)

อัลล็ค็อกและคณะ. (Allcock and others.1994.อ้างถึงในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2545 : 260) ได้กำหนดองค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ 4 ประการดังนี้

1. สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ ซึ่งมีจุดเด่นที่น่าสนใจหลากหลาย เช่น ทิวทัศน์ ป่าภูฏานทางธรณีวิทยา พรรณไม้ พรรณพืช สัตว์ป่า ปะการัง รวมทั้งอากาศที่เย็นสบาย ฉะนั้น การวางแผน การพัฒนา และการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงเน้นที่การป้องกันและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในพื้นที่ธรรมชาติเป็นจำนวนมากจะมีคุณค่าทางวัฒนธรรมรวมอยู่ด้วย เช่น วัฒนธรรมของคนท้องถิ่น เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดี เป็นต้น แม้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะเน้นที่คุณค่าทางธรรมชาติแต่อันที่จริงเราก็ไม่สามารถจะแบ่งแยกคุณค่าทางธรรมชาติและวัฒนธรรมออกจากกันได้ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในพื้นที่ธรรมชาติจึงเป็นกิจกรรมหนึ่งในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ฉะนั้น “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” จึงครอบคลุมการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ทั้งที่เป็นธรรมชาติและวัฒนธรรม

2. ความยั่งยืนด้านระบบนิเวศและวัฒนธรรม กิจกรรมท่องเที่ยวที่ทำลายสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและไม้ก่อบริษัททางเศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่น ไม่ถือว่าเป็นการ ท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ฉะนั้น จะต้องจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เกิดผลกระทบเสียน้อยที่สุด แต่ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมมากที่สุด

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องสร้างโอกาสให้นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ ทางธุรกิจมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว เช่น นักท่องเที่ยวที่มีส่วนช่วยในการติดตามผลงานวิจัยช่วยฟื้นฟูสภาพธรรมชาติหรือบริจาคเงินเพื่อป้องกันรักษาพื้นที่อนุรักษ์

การวางแผนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ หลายประการถ้ามีผลกระทบเสียน้อยต่อพื้นที่มากจนเกินขีดความสามารถที่จะรับได้ หรือมีการเปลี่ยนแปลงสภาพ

ของสิ่งแวดล้อมได้ โดยเน้นการออกแบบสิ่งก่อสร้างและระบบกำจัดของเสียที่สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติและเกิดผลกระทบน้อยที่สุด

3. การศึกษาและการสื่อความหมาย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการมาสัมผัสและเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ฉะนั้น ผู้ประกอบการจะต้องว่าจ้างมัคคุเทศก์ที่มีความรู้ความสามารถมาบริการนักท่องเที่ยว และนอกจากนี้ควรจะให้ข้อมูลต่างๆ แก่นักท่องเที่ยวทั้งก่อนและระหว่างการเดินทางด้วย ระดับและประเภทของการบริการให้ความรู้ขึ้นอยู่กับความสนใจและความต้องการของ นักท่องเที่ยว เทคนิคการให้ความรู้และสื่อความหมายมีทั้งการให้บุคคลและการใช้สื่อเรื่องราวที่สื่อความหมายแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ ธรรมชาติวัฒนธรรม วิถีชีวิต รวมทั้งประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากร และทัศนคติของชุมชนท้องถิ่นนั้นด้วย

4. การให้ผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่นและภูมิภาคต่างๆ ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะต้องกระจายสู่ชุมชนท้องถิ่น และธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชนต่างๆ ที่อยู่ใกล้เคียง ประโยชน์ที่ท้องถิ่นได้รับมีหลายประการ เช่น การจ้างมัคคุเทศก์ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การขายสินค้า การใช้บริการสิ่งอำนวยความสะดวก การขนส่ง และการเป็นลูกจ้างในเขตอนุรักษ์ประโยชน์ดังกล่าวจะต้องเห็นได้ชัดเจน เมื่อเปรียบเทียบกับผลกระทบที่มีต่อท้องถิ่นที่อาจมีบ้างเพียงเล็กน้อย ซึ่งสามารถแก้ไขได้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545 : 18) ได้กำหนดองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศใช้ 4 ประการดังนี้

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or Authentic or Endemic or Unique) รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco-system) ในพื้นที่นั้น ๆ องค์ประกอบด้านพื้นที่ จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ (Responsible travel) โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อมการป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainably managed tourism)

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) โดยให้มีการศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจเพื่อสร้างความตระหนักและปลูก

จิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยวประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวที่เรียกว่า สิ่งแวดล้อมศึกษา (Environment education - based tourism)

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยว ที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น (Involvement of local community or people participation) มีส่วนร่วม ในการคิด วางแผน ปฏิบัติตามแผน ปฏิบัติตามแผนได้รับประโยชน์ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในท้องถิ่น และการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (Community participation - based tourism)

ดังนั้น การท่องเที่ยวใด ที่มีองค์ประกอบสมบูรณ์ 4 อย่างนี้จัดได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์ หากขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง ความสมบูรณ์จะลดน้อยลงจนอาจกลายเป็นการท่องเที่ยวรูปอื่น ๆ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย . 2545 : 48)

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีการแบ่งไว้ข้างต้น จะให้ความสำคัญในแง่การอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากร รวมทั้งทางสังคมและวัฒนธรรม ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงเป็นการท่องเที่ยว ที่ให้ผลในแง่บวกแก่แหล่งท่องเที่ยว จึงอาจสรุป องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ดังนี้

1. เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ
2. เป็นการท่องเที่ยวที่เกิดผลกระทบน้อย
3. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความรู้
4. เป็นการท่องเที่ยวที่ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม
5. เป็นการท่องเที่ยวที่ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์
6. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร

4. รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์ จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบตามที่กล่าวไว้ ดังนั้น รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องมึเนื้อหาสาระครอบคลุมดังนี้

4.1 ลักษณะแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก

4.1.1 แหล่งท่องเที่ยวแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สุนขีวิจัปาไม (2541 : 2) ได้ให้คำนิยามของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและมีแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ที่รองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว / กิจกรรมนันทนาการที่เน้นการเรียนรู้และการหาประสบการณ์เกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรมดั้งเดิมในแหล่งท่องเที่ยวเป็นหลัก โดยการ

ประกอบกิจกรรมของนักท่องเที่ยว กระทำด้วยความระมัดระวัง โดยไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ได้แก่ หุ่น้ำพุ ป่าไม้ ภูเขา น้ำตก ถ้ำ เกาะ ชายหาด ลำน้ำ บึง ทะเลสาบ บ่อน้ำร้อน ธรณีสถาน และอื่น ๆ ที่มีคุณค่าทางความงาม มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและสามารถเข้าถึงเพื่อประกอบกิจกรรมนันทนาการได้โดยไม่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศ สำหรับประเทศไทยแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศส่วนใหญ่จะมีสถานภาพเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า ส่วนแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึงพื้นที่ธรรมชาติหรือแหล่งชุมชนที่ปรากฏหลักฐานทางกายภาพที่หลงเหลืออยู่เช่น ภาพเขียนโบราณบนผนังถ้ำ ซากโครงกระดูกและเครื่องใช้ของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ฯลฯ และการปฏิบัติกิจกรรมที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมความเป็นอยู่ และสิ่งที่เกิดขึ้นในยุคก่อนที่จะตกทอดมาสู่ยุคปัจจุบัน เช่น ศิลปการแสดง ศิลปการแต่งกาย ฯลฯ ที่ควรค่าแก่การรักษาไว้ให้คงอยู่ และเปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้ศึกษาเรียนรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ตัวอย่างแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้แก่ แหล่งโบราณคดีบางแห่งในความดูแลของกรมศิลปากร และชุมชนที่ราษฎรยังคงรักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมลักษณะต่างๆ เอาไว้ได้

4.1.2 สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ บริเวณพื้นที่ และโครงสร้าง / สิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ที่ผู้บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวจัดให้มีขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อรองรับกิจกรรมของผู้มาเยือน และกิจกรรมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ตัวอย่าง เช่น พื้นที่ปิกนิก ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว บ้านพักนักท่องเที่ยว บ้านพักเจ้าหน้าที่ ห้องน้ำ - ห้องสุขา ร้านอาหารลานจอดรถ ถนน และทางเดินเท้า พื้นที่กางเต็นท์ ป้ายสื่อความหมายโคมไฟ ม้านั่ง ดั่งขยะ ระบบกำจัดขยะ บำบัดน้ำเสีย และอื่นๆ คำว่า "สิ่งอำนวยความสะดวก" หรือ Facilities เป็นคำที่สื่อความหมายในตัวเองอย่างชัดเจน หมายถึงสิ่งที่สร้างความสะดวก หรือทำให้การประกอบกิจกรรมต่าง ๆ กระทำได้ง่ายขึ้น สิ่งอำนวยความสะดวกมีบทบาทสำคัญต่อแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

4.1.2.1 สนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในการประกอบกิจกรรมนันทนาการหรือกิจกรรมท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์ใช้สอย เช่น พื้นที่ปิกนิกพร้อมอุปกรณ์ เพื่อสนองความต้องการในการประกอบกิจกรรมปิกนิก และบ้านพัก เพื่อสนองความต้องการในการพักผ่อนของนักท่องเที่ยว ฯลฯ

4.1.2.2 ช่วยป้องกันรักษาทรัพยากรและสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวไม่ให้เสื่อมโทรมลง เนื่องมาจากกิจกรรมท่องเที่ยว เช่น สะพานเดินเท้า (boardwalk) ซึ่ง

จะช่วยป้องกันมิให้นักท่องเที่ยวเหยียบย่ำพื้นที่ ซึ่งมีความเปราะบาง ระบบกำจัดขยะ ระบบบำบัดน้ำเสียช่วยป้องกัน และกำจัดมลพิษในแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

4.1.2.3 ช่วยป้องกันอันตรายที่อาจจะเกิดแก่นักท่องเที่ยวขณะประกอบกิจกรรม เช่น สะพานเดินข้ามลำน้ำ ราวกันตกริมน้ำหน้าผา เป็นต้น

4.1.2.4 เป็นเครื่องมือ หรือสื่อในการให้ความรู้ สร้างความประทับใจ และเพิ่มโอกาสให้ นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและชื่นชมธรรมชาติมากขึ้น เช่น เส้นทางสื่อความหมายและนิทรรศการกลางแจ้ง เป็นต้น

4.1.2.5 อำนวยความสะดวกให้กับการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว เช่น อาคารสำนักงาน สำหรับเจ้าหน้าที่ บ้านพักเจ้าหน้าที่ ป้อมยาม ด่านตรวจ เป็นต้น

4.1.2.6 มีบทบาททางอ้อมในการสร้างภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว เช่น ป้ายชื่อแหล่งท่องเที่ยวที่แสดงเอกลักษณ์เฉพาะที่

จากบทบาทที่สรุปข้างต้นจะเห็นได้ว่าสิ่งอำนวยความสะดวกสามารถลดหรือเสริมคุณค่าให้กับแหล่งท่องเที่ยวได้ ฉะนั้น การวางแผนและออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงควรดำเนินการด้วยความระมัดระวัง

สำหรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เราสามารถจำแนกสิ่งอำนวยความสะดวกได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

1. สิ่งอำนวยความสะดวกที่จัดขึ้นสำหรับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ได้แก่ สำนักงาน ด่านตรวจ ป้อมยาม โรงซ่อม โรงวัสดุ บ้านพัก เส้นทางตรวจการ
2. สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับบริการนักท่องเที่ยว ได้แก่ ที่พักแรม ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ห้องสุขา เส้นทางเดิน และถนน
3. สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เส้นทางเดิน และถนน
4. สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สะพานทางเดิน (Boardwalk) รั้วและป้ายเตือน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะควบคุมมิให้นักท่องเที่ยวออกนอกเส้นทาง

สิ่งอำนวยความสะดวกที่นับว่ามีความสำคัญที่สุดคือ ประเภทที่ใช้ป้องกันรักษาสิ่งแวดล้อม และให้ความรู้ความเข้าใจ ส่วนสิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้ความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยวถือว่ามีสำคัญอันดับรองลงไปอย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันไม่มีกฎเกณฑ์ที่ตายตัวเกี่ยวกับชนิด ปริมาณ และขนาดของสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับพื้นที่ ขึ้นกับลักษณะแหล่งท่องเที่ยว (Site setting) และวัตถุประสงค์ของการจัดการพื้นที่แต่ละแห่งเป็นหลัก

4.1.3 การประเมินสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกมีความจำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ กฎเกณฑ์ที่ไม่ก่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวิถีแก้ไขก็จะต้องมีระบบในการประเมินการปฏิบัติงานของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อว่าจะได้มีกลไกที่จะเผยแพร่ข้อมูลให้ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวที่มีความห่วงใยในด้านสิ่งแวดล้อมได้รับทราบ ถ้าสามารถใช้มาตรการดังกล่าวข้างต้น ผู้รับผิดชอบในการพัฒนาก็จะให้ความสนใจปฏิบัติตามหลักเกณฑ์มากขึ้น Anderson.1993, อ้างใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.2543 : 126) ได้รวบรวมหลักเกณฑ์สำหรับใช้ประเมินสิ่งอำนวยความสะดวก และเป็นวิธีประเมินความสำเร็จในการออกแบบด้วย ดังนี้

1. ขนาดของโครงการพัฒนานั้นเหมาะสมกับชุมชนท้องถิ่นหรือไม่ และสิ่งแวดล้อมนั้นเกื้อหนุนต่อการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกหรือไม่
2. สมาชิกของชุมชนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการวางแผน และก่อสร้างอย่างแข็งขันหรือไม่
3. สมาชิกของชุมชนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการทำงาน หรือจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นประจำหรือไม่
4. สิ่งอำนวยความสะดวกได้มีการพัฒนาเป็นระยะ (phase) หรือไม่ถ้าใช้ระยะต่อไป จะก่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่เดิมเพียงเล็กน้อยหรือไม่
5. การวางแผนถนนและทางเดินแบบนั้น เพื่อลดการรบกวนสิ่งแวดล้อมหรือไม่
6. การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกได้ใช้รูปแบบสิ่งก่อสร้างดั้งเดิมของท้องถิ่นหรือไม่ และวัสดุก่อสร้างสามารถหาได้ในพื้นที่ใกล้เคียงหรือไม่
7. แบบก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจคุณค่าของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ เปลี่ยนไปจากเดิมหรือไม่
8. มีอะไรบ้าง ที่เป็นสิ่งขัดแย้งต่อการอนุรักษ์ที่ปรากฏอยู่ในสิ่งอำนวยความสะดวก
9. สิ่งอำนวยความสะดวก มีรูปแบบพิเศษที่ไม่ขัดลักษณะเด่นของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้างหรือไม่
10. ได้จัดห้องสมุด ห้องทดลอง สถานที่สำหรับค้นคว้าวิจัย ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้บ้างหรือไม่
11. แหล่งพลังงาน มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือไม่

12. วัสดุก่อสร้างปราศจากสิ่งเป็นพิษ และย่อยสลายได้ง่ายหรือไม่
13. ได้ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อกำจัดของเสียหรือไม่ และมีการนำของใช้แล้วมาใช้ซ้ำอีก (Recycling practice) หรือไม่
- 14.) สิ่งก่อสร้างและพื้นที่ลาดยาง ได้รับการออกแบบและวางผังอยู่ในจุดที่ไม่ได้รับผลกระทบต่อการพังทลายของดินหรือไม่
15. การตกแต่งและอาคารที่พักแรม สอดคล้องกับหลักสถาปัตยกรรมและกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมหรือไม่
16. ได้จัดที่พักแรมไว้บริการผู้สูงอายุและผู้พิการทางร่างกายด้วยหรือไม่

4.2 ลักษณะของกิจกรรมและบริการ

4.2.1 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นมีหลากหลาย แต่ทั้งหมดอาศัยธรรมชาติเป็นพื้นฐานในการรองรับกิจกรรม โดยจะต้องมีเรื่องของการเรียนรู้ และได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับธรรมชาติเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น การเดินป่า (Hiking and Trekking) การศึกษาธรรมชาติ (Nature education) การถ่ายรูปบันทึกเทปวิถีทัศน์และบันทึกเทปเสียงธรรมชาติ (Nature Photography, Video taping and Sound of nature audic taping) การดูนก (Bird watching) ที่เขวถ้ำ (Cave exploring /Visiting) การศึกษาท้องฟ้าและดาราศาสตร์ (Sky interpretation) การล่องเรือชมธรรมชาติ (Boat sightseeing) การพายเรือแคนู (Canuing) พายเรือคายัค (Kayaking) พายเรือใบ Row boating) เล่นเรือใบ (Sail boating) ดำน้ำชมปะการังน้ำตื้น (Snorkelling or Skin diving) และการดำน้ำลึก (Scuba diving)

สำหรับกิจกรรมท่องเที่ยวที่อาศัยธรรมชาติเป็นส่วนสำคัญในการประกอบกิจกรรมแต่ไม่ได้เน้นถึงประสบการณ์ หรือเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติมากนัก ก็จัดเป็นประเภทกิจกรรม ท่องเที่ยวที่เน้นการชื่นชมธรรมชาติ (Appreciative Recreational Activities) และการท่องเที่ยวที่เน้นการผจญภัยตื่นเต้น ทำทายกับธรรมชาติ (Adventurous Recreational Activities) การขี่จักรยานในเส้นทางธรรมชาติ (Terrain/Mountain Biking) และการไต่เขา (Rock/Mountain Climbing) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ก็สามารถจัดทำโปรแกรมในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ โดยเสริมบริการที่ให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และสร้างความตระหนักในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้นักท่องเที่ยว

4.2.2 การบริการการท่องเที่ยว

การบริการการท่องเที่ยว หมายถึง การอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่สนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในขณะที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมทั้งสิ่งบริการที่รองรับ

ก่อนและหลังการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความสะดวกสบาย และตอบสนองความจำเป็นพื้นฐาน (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ฯ. 2540 : 16)

การบริการการท่องเที่ยวที่สำคัญ ประกอบด้วย สถานที่พัก บริษัทนำเที่ยวและ มัคคุเทศก์ร้านอาหาร ร้านค้า และนันทนาการ

1. สถานที่พัก

สถานที่พัก (Accommodation) ที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ โรงแรมรีสอร์ท แพที่พัก บังกะโล บ้านพักรับรอง บ้านอยู่อาศัย ฟาร์มหรือสวน สถานที่พักเหล่านี้จะมีสิ่งบริการเท่าที่จำเป็น แต่มีการจัดการที่ดี มีการจ้างคนท้องถิ่นมาทำงาน มีมาตรการประหยัดพลังงาน และการออกแบบสิ่งก่อสร้างมีความกลมกลืนกับสภาพธรรมชาติ และไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

สถานที่พักที่เน้นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหรือ Ecolodge ควรมีลักษณะดังนี้

1.1 ลักษณะรูปแบบของสถานที่พัก

1.1.1 มีการออกแบบสิ่งก่อสร้าง การจัดสภาพภูมิทัศน์การตกแต่งภายใน และองค์ประกอบต่าง ๆ ที่สะท้อนศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่นหรือมีลักษณะที่ผสมผสานกับสมัยใหม่

1.1.2 มีรูปแบบขนาด และการวางผังกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม และไม่เด่นมากจนขัดธรรมชาติ

1.1.3 เลือกสถานที่ก่อสร้างอย่างเหมาะสม ไม่เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมหรือถ้ามีการปรับสภาพพื้นที่บ้างก็เกิดผลกระทบน้อยที่สุด

1.2 การจัดการสิ่งแวดล้อม

1.2.1 ประหยัดพลังงานและน้ำใช้สอย

1.2.2 มีระบบกำจัดขยะและระบบบำบัดน้ำเสีย

1.2.3 นำวัสดุที่ใช้แล้วมาใช้ซ้ำอีก (Recycling)

1.3 กิจกรรมและบริการ

1.3.1 มีโปรแกรมการสื่อความหมายที่ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น

1.3.2 การบริการจะสะท้อนถึงวัฒนธรรมของท้องถิ่น ทั้งรูปแบบและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

1.3.3 การบริการเป็นที่ประทับใจ สะอาด ถูกสุขลักษณะ และรวดเร็ว

2. บริษัทนำเที่ยวและมัคคุเทศก์

ลักษณะบริการ การบริการนำเที่ยวเป็นบริการที่สำคัญสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะจะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ ความเพลิดเพลินในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติและวัฒนธรรม ข้อสำคัญ จะต้องให้ความรู้ความเข้าใจก่อนเดินทาง เพราะจะส่งผลให้เกิดการทำลายแหล่งท่องเที่ยวน้อยลง มาตรฐานการนำเที่ยว การบริการนำเที่ยวของบริษัทนำเที่ยวและมัคคุเทศก์จะมีคุณภาพหรือมีมาตรฐานเพียงใด สามารถพิจารณาได้จากลักษณะดังนี้

2.1 กิจกรรมและบริการ

มีกิจกรรมด้านการศึกษาอยู่ในโปรแกรมการท่องเที่ยวเป็นจุดขาย และมีจุดประสงค์ให้นักท่องเที่ยวเกิดความตระหนักในแง่อนุรักษ์ มีบริการการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว สอดคล้องกัน ตลอดทั้งโปรแกรมที่เกี่ยวกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ซึ่งอาจรวมถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และวรรณคดีในพื้นที่นั้น มีมัคคุเทศก์ที่มีความรู้ ความสามารถให้บริการนักท่องเที่ยว จัดสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการที่เหมาะสมกับโปรแกรมและสถานที่ ซึ่งสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวตลอดรายการ การบริการไม่ก่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกันมัคคุเทศก์ก็สามารถควบคุมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวไม่ให้กระทำในสิ่งที่ก่อผลกระทบต่อได้

2.2 การดำเนินงานของบริษัท

มีการเตรียมพร้อมทุกด้าน ทั้งข้อมูลข่าวสารและอุปกรณ์เครื่องใช้ มีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีโครงการป้องกันหรือฟื้นฟูสภาพและมี การกระตุ้นเตือนให้นักท่องเที่ยวร่วมมืออย่างสม่ำเสมอ พนักงานของบริษัทและนักท่องเที่ยวจะต้องได้รับการอบรม ชี้นำให้เคารพ และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของแหล่งท่องเที่ยวนั้น มีการติดตามประเมินผลการนำเที่ยวและจัดบริการข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ

2.3 การจัดการ

บริษัทจะต้องจัดหามัคคุเทศก์ที่มีความรู้ ความสามารถ รวมทั้งมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่ได้รับการฝึกอบรมมาเป็นอย่างดี ให้โอกาสราษฎรในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนรวมในการวางแผนและเตรียมการจัดนำเที่ยว ก็นำไปให้แก่ท้องถิ่น เช่น จัดทำโครงการฟื้นฟูธรรมชาติหรือบริจาคทุนการศึกษา

3. ร้านอาหาร ร้านค้า และนันทนาการ

ร้านอาหารและร้านขายของที่ระลึกควรดำเนินการโดยประชาชนในท้องถิ่น เพราะจะเป็นการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นนั้น ซึ่งจะส่งผลให้ท้องถิ่นเกิดความภูมิใจและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ เพราะเป็นแหล่งที่มาของรายได้จากการท่องเที่ยว ส่วนนันทนาการนั้นมีอยู่ใน

แหล่งท่องเที่ยวทั่วไป แต่นันทนาการส่วนใหญ่มีลักษณะที่ใช้กำลังกายและให้ความสนุกสนานมากกว่าการให้ความรู้ ดังนั้นจึงเป็นบริการที่ไม่ค่อยมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากนัก

4.3 ลักษณะของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจะมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันเช่น การท่องเที่ยวเพื่อทัศนศึกษาการท่องเที่ยวแหล่งประวัติศาสตร์และ โบราณคดี การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและชุมชน การท่องเที่ยวเพื่อแสวงบุญ การท่องเที่ยวเพื่อกีฬาและนันทนาการ และการท่องเที่ยวแนวบันเทิงเรีงรรมณ์ เป็นต้น อย่างไรก็ตามลักษณะของนักท่องเที่ยวดังกล่าว ไม่อาจชี้วัดได้ว่ากลุ่มใดเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปัจจัยการชี้วัดของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือจะต้องเป็นนักท่องเที่ยวที่มีพฤติกรรมสนใจในการศึกษาหาความรู้ประสบการณ์และมีจิตสำนึก ตระหนักในด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์.(2540 :18) ได้อธิบายถึงลักษณะของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังนี้

1. ความสนใจในแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะมีความสนใจแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีกิจกรรม เพื่อศึกษาหาความรู้และช่วยดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ
 2. การเตรียมตัวก่อนเดินทาง ก่อนออกเดินทางนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ที่จะไปเยือนโดยละเอียด และช่วยดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ
 3. การปฏิบัติตนในระหว่างการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะปฏิบัติตาม กฎเกณฑ์ของสถานที่ท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด มีความเต็มใจช่วยรักษาสภาพแวดล้อม สนใจศึกษาหาความรู้ ให้ความสำคัญกับข้อมูลและกิจกรรมสื่อความหมาย สนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ และชอบที่จะสร้างมิตรไมตรีกับผู้อื่น นอกจากนี้ยังยินดีที่จะบริจาคทรัพย์เพื่อช่วยในโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วย
 4. การปฏิบัติหลังการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะมีความรักและหวงแหนทรัพยากรเพิ่มขึ้น มีการเรียนรู้ต่อเนื่อง และช่วยเผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับต่อผู้อื่น
- เสรี เวชชบุษกร. (2544 : 94) ได้ประมวลลักษณะของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ดังนี้
1. กินอยู่แบบง่าย ๆ นิยมพักแรมและกินอาหารที่ราคาไม่แพง
 2. ต้องการพักระยะยาวไม่นิยมเดินทางไปหลายแห่ง
 3. ศึกษาข้อมูลอย่างละเอียดก่อนเดินทาง
 4. ในระหว่างเดินทางจะบันทึกประสบการณ์เอาไว้ด้วย
 5. มีความต้องการเรียนรู้ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมท้องถิ่น
 6. ชอบอยู่ในพื้นที่ชนบทท่ามกลางธรรมชาติที่บริสุทธิ์
 7. ชอบเดินทางไปตามลำพัง ไม่นิยมเดินทางไปกับบริษัทท่องเที่ยว

8. จองที่พักโดยตรงโดยไม่ผ่านบริษัทท่องเที่ยว และไม่จองล่วงหน้าเป็นเวลานาน

9. มีความห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อม และยินดีช่วยแก้ปัญหา

10. ช่วยอุดหนุนผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น เพื่อให้คนท้องถิ่นมีรายได้จากการท่องเที่ยว

11. ใช้บริการของผู้ประกอบการที่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของจริยธรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

12. มีความอ่อนน้อมถ่อมตน เคารพสิทธิของมนุษย์

13. จะไม่ซื้อผลิตภัณฑ์ที่ก่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

นอกจากนั้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้แบ่งรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทยเป็น 3 รูปแบบได้แก่

1. การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural-based tourism) ซึ่งอุทยานแห่งชาติได้พัฒนารูปแบบนี้ในเรื่องการแบ่งลักษณะการใช้พื้นที่อุทยานเพื่อการศึกษาการท่องเที่ยว หรือการอนุรักษ์แบบเข้มข้น มีการจัดทำเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ ป่าย มัคคุเทศก์ และคู่มือการสื่อความหมาย แต่อุทยานแห่งชาติยังมีข้อจำกัดเรื่องการดึงประชาชนท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วม และเป็นการจัดการท่องเที่ยวที่เน้นธรรมชาติเป็นศูนย์กลาง

2 การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based tourism : CBT) ซึ่งในชุมชนจะมีทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่สามารถสร้างการเรียนรู้และเกิดกิจกรรมท่องเที่ยวได้โดยที่ชุมชนมีบทบาทหลักในการจัดการ ซึ่งในระยะเริ่มต้นในชุมชนบางแห่งมีองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) เข้าไปเป็นพี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษา ในการดำเนินการ เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นชุมชนเป็นศูนย์กลาง

3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผจญภัย (Eco and adventure tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การขี่จักรยาน ขี่ช้าง ล่องแก่ง เดินป่า คุนุก ฯลฯ กลุ่มคนที่มีบทบาทคือผู้ประกอบการและมัคคุเทศก์ ที่มุ่งตลาดเป็นศูนย์กลาง และจัดปรับรูปแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ Homestay ที่มักเรียกตัวเองว่าเป็น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเช่นกัน ส่วนคำเรียก การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในภาษาไทยก็ยังคงมีเรียกขานกันทั้ง คำว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รักษ์ป่าและ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นภาพสะท้อนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบไทย ๆ ที่หากให้โอกาสในแต่ละกลุ่มแนวคิดได้เติบโต ก็จะเป็นการสร้างนิยามการท่องเที่ยว

เชิงนิเวศ ที่มาจากบริบทของสังคมไทยและเป็นที่ยอมรับของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องอย่างแท้จริง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2545 : 28)

5. ประโยชน์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จวนนิด้า (Juanita C. Liu.1994, อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยสโหยตยธรรมราชธา . 2545 : 89) กล่าวถึงประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าดีกว่าการท่องเที่ยวทั่วไปดังนี้

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้แนวทางพัฒนาที่ยั่งยืน และยืดหยุ่นกว่า
2. ใช้แรงงานและเงินทุนของท้องถิ่นได้มากกว่า
3. สามารถเปลี่ยนอาชีพเดิม ซึ่งมีผลกระทบต่อทรัพยากรท่องเที่ยว
4. สามารถป้องกันความเสื่อมโทรมของทรัพยากรและแก้ไขมลภาวะ

ฉะนั้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นเครื่องมือแก้ไขผลกระทบต่อธรรมชาติ

สิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการทำมาหากินของราษฎร โดยเปลี่ยนอาชีพดั้งเดิมมาให้บริการนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงเน้นการส่งเสริมเศรษฐกิจแก่ราษฎรในท้องถิ่น โดยให้มี รายได้จากการท่องเที่ยวแทนการเข้าไปเก็บหาทรัพยากร ซึ่งมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวโดยตรง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงไม่ใช่ว่าพื้นที่ธรรมชาติทั่วไป แต่จะเน้นเฉพาะพื้นที่ซึ่งต้องการแก้ปัญหา ด้านอนุรักษ์อันเกิดจากราษฎรในบริเวณนั้น นอกจากนี้ Juanita C. Liu ยังได้กล่าวถึงประโยชน์ ต่างๆ ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ ดังนี้

1. สามารถใช้สิ่งอำนวยความสะดวกและปัจจัยทางสังคมของท้องถิ่นที่มีอยู่เดิม โดยที่นักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการที่พักแรมและบริการอาหารของท้องถิ่น รวมทั้งร่วมกิจกรรม กับราษฎรในพื้นที่นั้น
2. เป็นกิจกรรมที่ใช้แรงงานเป็นหลัก และช่วยให้เกิดการจ้างงานโดยคนท้องถิ่น เป็นเจ้าของกิจการ เป็นผู้ผลิตงานฝีมือ เป็นผู้บริการ และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับท่องเที่ยว
3. สามารถป้องกันคุณค่าทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ต้องการความหรูหราหรือความสะดวกสบายมากนัก แต่ต้องการได้รับประสบการณ์จากการ เรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตมากกว่า
4. รายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สามารถนำมาใช้เพื่อป้องกันรักษา ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมในพื้นที่นั้นได้ เช่น ใช้เงินรายได้จากค่าธรรมเนียมและ ค่าบริการเพื่อฟื้นฟูสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และรักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
5. สามารถให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเครื่องมือในการ ปรับเปลี่ยนวิธีการยังชีพของคนท้องถิ่น ซึ่งมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งอาจ

ส่งผลให้พืชหรือสัตว์บางชนิดสูญพันธุ์ได้ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงช่วยให้เกิดทางเลือกในการทำมาหากินที่ไม่ก่อผลกระทบต่อ ขณะเดียวกันก็ยังสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้เหมือนเดิมหรือดีกว่าเดิม

6. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศช่วยให้เกิดโครงการศึกษาวิจัย เนื่องจากสามารถป้องกันรักษาสภาพธรรมชาติไว้ได้อย่างสมบูรณ์มีความสงบ และมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บริการ ซึ่งเหมาะสำหรับนักวิจัยจะเข้าไปศึกษาค้นคว้า นอกจากนี้บริการสื่อความหมายแก่นักท่องเที่ยว ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ต้องมีการศึกษาเพื่อนำข้อมูลไปบรรยายให้นักท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย .(2543 : 58-64) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นไว้ดังนี้

5.1 ประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ

- 5.1.1 เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น
- 5.1.2 เกิดการขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยว
- 5.1.3 การสร้างสรรค์อาชีพ และการจ้างงาน แก่ชุมชนท้องถิ่น
- 5.1.4 มีการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น
- 5.1.5 นำรายได้มาสู่ชุมชนท้องถิ่น
- 5.1.6 ช่วยเพิ่มรายได้ต่อหัวของชุมชนท้องถิ่น
- 5.1.6 ช่วยกระตุ้นการผลิตของชุมชนท้องถิ่น
- 5.1.7 ช่วยลดปัญหาดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ

5.2 ประโยชน์ด้านสังคม

- 5.2.1 เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการประกอบอาชีพของชุมชนท้องถิ่น
- 5.2.2 เกิดการสร้างสรรค์ ความเจริญทางสังคมให้ชุมชนท้องถิ่น
- 5.2.3 เกิดการสร้างความสะดวกสบายแก่ชุมชนท้องถิ่น
- 5.2.4 ช่วยยกมาตรฐาน การครองชีพของชุมชนท้องถิ่น
- 5.2.5 เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวของชุมชนท้องถิ่น
- 5.2.6 สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่น
- 5.2.7 ช่วยสร้างความสามัคคี แก่ชุมชนท้องถิ่น
- 5.2.8 ป้องกันการอพยพ ย้ายถิ่น ของชุมชนท้องถิ่น
- 5.2.9 เสริมสร้างการศึกษาให้ชุมชนท้องถิ่น
- 5.2.10 เสริมสร้างความปลอดภัยให้ชุมชนท้องถิ่น

5.3 ประโยชน์ด้านวัฒนธรรม

- 5.3.1 เกิดการใช้วัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว

5.3.2 สร้างความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น

5.3.3 ช่วยฟื้นฟูศิลปทอวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น

5.3.4 สร้างความรัก ความหวงแหน และความภาคภูมิใจของวัฒนธรรม

ประเพณีแก่ชุมชนท้องถิ่น

5.3.5 เกิดความร่วมมือร่วมใจในการช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น

5.3.6 มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอันดีระหว่างชุมชนท้องถิ่น

5.3.7 เกิดการส่งเสริมการผลิต และจำหน่าย งานศิลปวัฒนธรรมแก่ชุมชน

ท้องถิ่น

5.4 ประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม

5.4.1 เกิดการสร้างความตระหนักถึงคุณค่า สิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น

5.4.2 เกิดการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น

5.4.3 เกิดการช่วยฟื้นฟู และเสริมคุณค่าของสิ่งแวดล้อมในชุมชนท้องถิ่น

5.4.4 เกิดการพัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น

5.4.5 เกิดการค้นคว้าหาแนวทางรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น

6. การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนับเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก โดยเฉพาะในสภาพการณ์ปัจจุบันที่กระแสการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้รับการตอบรับจากนักท่องเที่ยวจำนวนมาก มีผู้ให้ความหมายของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า คือ ส่วนผสมผสานระหว่างสิ่งที่พื้นที่มี เช่น ทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสิ่งที่มีการสร้างหรือพัฒนาขึ้นมา เช่น สถานที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณูปโภค และรายการท่องเที่ยว

ดังนั้น ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงเป็นส่วนผสมระหว่างทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งมีความหลากหลาย มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น และสิ่งที่ถูกสร้างหรือพัฒนาขึ้นมารองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช . 2545 : 6)

ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ และธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนี้เป็นสิ่งดึงดูดความสนใจในการท่องเที่ยวและเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของพื้นที่ท่องเที่ยว ดังนั้น ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตในระบบนิเวศถูกทำให้ เสียหาย ทรัพยากรการท่องเที่ยวย่อมกระทบกระเทือนด้วยเช่นเดียวกัน นอกจากธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อมแล้ว ส่วนประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ก็คือ สิ่งที่มีการสร้างหรือพัฒนาขึ้นมาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วย เช่น สถานที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณูปโภค และรายการท่องเที่ยว เป็นต้น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2545 : 6) สรุปธรรมชาติของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ 6 ประการ ดังนี้

1. เป็นแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นคือแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติที่มีลักษณะของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉพาะ เช่นเกรทแบเรียริฟในประเทศออสเตรเลีย ป่าดงดิบเขา ยอดคอกยอินทนนท์จังหวัดเชียงใหม่ และป่าพรุสิรินธรจังหวัดนครราชสีมา และพื้นที่เหล่านี้ต่างมีธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน

2. เกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม หมายถึง กิจกรรมทางการท่องเที่ยวของมนุษย์นอกจากจะเกี่ยวพันกับธรรมชาติแล้ว ยังเกี่ยวพันโยงใยกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นตัวมนุษย์เอง สัตว์ หรือพืชด้วย ดังนั้น การเดินทางท่องเที่ยว เช่น การเดินป่าในพื้นที่บางแห่งซึ่งแม้จะเป็นแหล่งธรรมชาติ แต่ในขณะที่เดียวกันก็มีผู้คนอาศัยเป็นชุมชน เป็นหมู่บ้านที่มีวัฒนธรรมพื้นถิ่นน่าสนใจ การเดินทางท่องเที่ยวไปในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาตินั้น ๆ จะทำให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสแวะเยี่ยมชมและได้รับประสบการณ์หรือได้สัมผัสวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของ ชุมชนหรือหมู่บ้านนั้นด้วย

3. มีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างมีระบบ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวมีการจัดการทั้งในเรื่องของการรักษาความสะอาด การกำจัดขยะอย่างมีระบบ และการจัดการน้ำเสีย เป็นต้น ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณค่าและมีคุณภาพยั่งยืน ส่วน “ผู้ที่เกี่ยวข้อง” ในที่นี้ หมายถึง เจ้าของสถานที่ท่องเที่ยว บริษัทนำเที่ยว / ตัวแทนจำหน่ายบริการทางการท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ และนักท่องเที่ยว ทุกฝ่ายจะต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ

4. มีการจัดการด้านการให้ความรู้ กล่าวคือ เป็นการจัดการเพื่อให้ความรู้เรื่องธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดทำป้ายสื่อความหมายและการจัดทำคู่มือศึกษาธรรมชาติ ทั้งนี้ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และเข้าใจในเรื่องทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้น

5. มีความรับผิดชอบต่อผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นความรับผิดชอบต่อหลักการของแผนแม่บทการจัดการสิ่งแวดล้อมของโลก (Agenda 21) และรัฐธรรมนูญของไทย โดยให้ออกสแก่ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการ ดำเนินการร่วมกัน และร่วมรับประโยชน์อย่างเสมอภาค

6. นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลินและความประทับใจรวมถึงความรู้และประสบการณ์ กล่าวคือ นักท่องเที่ยวควรเพลิดเพลิน ประทับใจ ได้รับความรู้และประสบการณ์จากการเดินทางท่องเที่ยวไปในพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะได้สัมผัสและได้รับประสบการณ์ขณะท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลอดจนได้เยี่ยมชมและเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนในพื้นที่

จากคำจำกัดความของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังที่กล่าวข้างต้น สามารถแบ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้เป็น 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งมีความหลากหลาย มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น และ (2) สิ่งที่ถูกสร้างหรือพัฒนาขึ้นมารองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. กลุ่มทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งมีความหลากหลาย มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น สามารถแบ่งตามสภาพได้ 2 กลุ่ม ดังนี้

1.1 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางบก ซึ่งมีระบบนิเวศเป็นป่าบก เช่น ป่าดงดิบ ป่าดงแล้ง และป่าสน เป็นต้น และมีสิ่งอื่น ๆ ที่น่าสนใจเป็นองค์ประกอบ เช่น น้ำตก ถ้ำ ลำห้วย ภูเขา สัตว์ป่า พืชพันธุ์ และชุมชนที่ใช้ชีวิตเกี่ยวข้องกับป่า เป็นต้น รูปแบบหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางบก เช่น การเดินป่า การศึกษาระบบนิเวศบนบก การขี่ม้าการนั่งช้าง การร่วมกิจกรรมเรียนรู้พฤติกรรมของคนในชุมชน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ก็น่าเชื่อว่านักท่องเที่ยวทุกคนจะมีกิจกรรมเช่นที่กล่าวข้างต้น นักท่องเที่ยวบางคนอาจทำกิจกรรมเพียงบางส่วนหรือบางอย่างเท่านั้นซึ่งอาจเรียกว่า เป็นกิจกรรมกึ่งนิเวศ เช่น การถ่ายรูปสัตว์ป่า เป็นต้น นักท่องเที่ยวบางคน อาจมีกิจกรรมเพื่อความเพลิดเพลิน พักผ่อน และชมความงาม เช่น การชมทิวทัศน์และการพักผ่อนปิกนิก เป็นต้น

1.2 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ประกอบด้วย ทรัพยากรชายฝั่งทะเล เกาะแก่ง ทั้งนี้ อาจรวมถึงพื้นที่รอยต่อ เช่น ป่าชายเลน พื้นที่ลุ่มน้ำชายฝั่ง องค์ประกอบที่น่าสนใจของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกลุ่มนี้ เช่น แนวปะการัง หล้าทะเล กองหิน พันธุ์ไม้ตามชายหาด ป่าไม้บนเกาะ ชายเลนรวมถึงวิถีชีวิตของชาวประมงหรือชาวเล เป็นต้น รูปแบบหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล เช่น การพายเรือแคนูและคายัค การศึกษาระบบนิเวศในน้ำและทะเล การล่องแพ การดำน้ำดูปะการังทั้งดำน้ำตื้นและดำน้ำลึก การร่วมกิจกรรมเรียนรู้พฤติกรรมของคนในชุมชน ส่วนกิจกรรมกึ่งนิเวศ เช่น การถ่ายรูปและการตกปลา เป็นต้น

สำหรับกิจกรรมเพื่อความเพลิดเพลิน พักผ่อน และชมความงาม เช่น การล่องเรือชมทิวทัศน์ การเล่น เรือใบ การเล่นน้ำและการว่ายน้ำ เป็นต้น

2. สิ่งที่ถูกสร้างหรือพัฒนาขึ้นมารองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น สถานที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สาธารณูปโภค และรายการท่องเที่ยว เป็นต้น

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสมบูรณ์ ศูนย์วิจัยป่าไม้ได้สรุปแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 5 ประการดังนี้

1. การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับสภาพธรรมชาติและท้องถิ่น เดิมด้วยเหตุที่จุดขายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นกับสภาพธรรมชาติและเอกลักษณ์ของพื้นที่และนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourist) มักเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้ และแสวงหาประสบการณ์จากธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น นิยมที่จะเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติที่ขากลำบากต่อการเดินทางและทำท่าย และมักไม่สนใจกับความสะดวกสบาย แต่ให้ความสำคัญกับการบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทที่ให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก ดังนั้น การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกจึงเน้นเฉพาะสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่จำเป็นต่อการประกอบกิจกรรมเท่านั้น การออกแบบต้องการความละเอียดอ่อนในเชิงสถาปัตยกรรม ที่สะท้อนความเป็นธรรมชาติ และเอกลักษณ์พื้นที่มากกว่าแนวคิดสร้างสรรค์ที่เป็นของสถาปนิกเอง ซึ่งโดยภาพรวมแล้ว จะเป็นการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็ก (Small scale) ที่กลมกลืนกับธรรมชาติ และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด (Low impact)

1. การจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จะต้องมองการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ คือ (1) การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้รองรับการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน ภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่หรือแหล่งท่องเที่ยวทั้งเชิงกายภาพ และเชิงนิเวศวิทยา โดยไม่ก่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (2) การจัดการด้านการตลาดอย่างยั่งยืนโดยให้มีจำนวน นักท่องเที่ยวที่เหมาะสมและรักษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรท่องเที่ยวและบริการ (3) การจัดการด้านการบริการ ทั้งการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การบริการสิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนการสื่อความหมายธรรมชาติและ (4) ความยั่งยืนในการสร้างรายได้แก่ชุมชนท้องถิ่น

2. การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถือว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หากธรรมชาติและระบบนิเวศได้รับความกระทบกระเทือนจากการใช้ประโยชน์ โอกาสที่ธรรมชาติและระบบนิเวศเหล่านั้นจะเสื่อมโทรมลง หรือถูกทำลายด้อยค่าไปก็มีอยู่สูง ดังนั้น การให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความจำเป็นในการป้องกันรักษาธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และสร้างจิตสำนึกที่ดี

ในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ทำลายสภาพแวดล้อมให้แก่นักท่องเที่ยวหรือ ผู้มาเยือน จึงเป็นสิ่งที่ต้องกระทำ นอกจากนี้กลุ่มเป้าหมายในการสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ยังต้องรวมไปถึงบุคคลกลุ่มอื่น ๆ เช่น ราษฎรท้องถิ่น มัคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดูแล รับผิดชอบ แหล่งท่องเที่ยววันนั้นด้วย

3. การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ สามารถกระทำได้หลายรูปแบบ แต่ สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น มักจะเน้นที่การจัดทำโปรแกรมสื่อความหมาย เช่น การจัดให้มี ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการให้บริการข้อมูล และความรู้แก่นักท่องเที่ยว จัดให้มีเอกสารสิ่งพิมพ์ที่จำเป็นต่อการศึกษาเรียนรู้ จัดให้มีนิทรรศการ แผ่นป้าย บรรยายตามจุดท่องเที่ยวต่างๆ จัดให้เส้นทางเดินเท้าหรือทางเดินป่าที่ให้ประสบการณ์ ในการเรียนรู้ธรรมชาติที่หลากหลายแก่ผู้มาเยือน รวมถึงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ และเจ้าหน้าที่ ของรัฐที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว ให้สามารถชี้แนะและอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติและนิเวศวิทยา ของสิ่งต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวพบเห็น

4. การเสริมสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว ดังที่กล่าวมาแล้วว่า นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศมักเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความปรารถนาและแรงจูงใจที่จะศึกษาเรียนรู้ และแสวงหาประสบการณ์จากธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น นิยมที่จะเดินทางไปยังแหล่ง ธรรมชาติที่ยากลำบากและท้าทายความสามารถ และมักไม่สนใจกับความสะดวกสบาย กลุ่ม นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงต้องการการบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทที่ให้ความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมมากกว่า ดังนั้น การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงควรต้อง พิจารณาถึงการจัดให้มีบริการสื่อความหมายธรรมชาติเพื่อให้ได้รับข้อมูลข่าวสาร และความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติในแง่มุมต่างๆ ทั้งในระดับกว้างและระดับลึก เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ และความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งก็เป็นวิธีการเดียวกันกับการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดังที่กล่าวมาแล้ว

5. การยอมรับและการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น การได้รับการยอมรับจาก ชุมชนท้องถิ่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับวิถีชีวิตของสมาชิกใน ชุมชนนั้น เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันปัญหา ความขัดแย้งหรือการต่อต้านจากชุมชนในภายหลังชุมชนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ภายในและรอบ ๆ แหล่ง ท่องเที่ยวควรได้รับการพิจารณาให้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการส่งเสริมและการจัดการการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของ ชุมชนท้องถิ่นในระยะยาวมากกว่ากิจกรรมอื่นๆ ซึ่งมี ผลกระทบต่อความอยู่รอดของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศใน

รูปแบบต่าง ๆ จะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ช่วยปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรในชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้นในระยะยาวผลต่อเนื่องตามมาจากที่ชุมชนได้รับประโยชน์คือ ราษฎรในชุมชนตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเท่ากับเป็นการช่วยส่งเสริมเรื่องการอนุรักษ์ ซึ่งมีความสำคัญต่อสังคมส่วนรวมอีกทางหนึ่ง

สำหรับรูปแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความเป็นไปได้ ได้แก่ การลงทุนเกี่ยวกับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็กที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่ำ (Low scale-low impact tourism development) การเป็นมัคคุเทศก์ (Nature guides) การนำสินค้าที่เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านมาขายแก่นักท่องเที่ยว และการจ้างงานในส่วนบริการอื่น ๆ เป็นต้น

เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ฉะนั้นจึงสามารถนำแนวทางจัดการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมาประยุกต์ใช้ได้ ซึ่งอีเบอร์ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์. 2540 : 77) ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ดังนี้

1. ใช้ทรัพยากรอย่างพอดี ทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมซึ่งเป็นแนวทางทำธุรกิจระยะยาว
2. ลดการบริโภคที่เกินความจำเป็นและการลดของเสีย จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อมในระยะยาว และเป็นการเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยวด้วย
3. รักษาและส่งเสริมให้เกิดความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมซึ่งมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในระยะยาว และช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
4. ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวให้อยู่ในกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่น และการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะช่วยขยายศักยภาพของการท่องเที่ยวในระยะยาว
5. สนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยพิจารณากำหนดราคาและค่าบริการที่เหมาะสม ขณะเดียวกันก็ให้รักษา คุณภาพของสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลาย
6. ให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน การจัดการ และการบริการ ซึ่งช่วยให้คนท้องถิ่นมีรายได้ และช่วยยกระดับการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพสูงขึ้นด้วย
7. ให้มีการปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้ประกอบการประชาชนในท้องถิ่น องค์กรต่าง ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อว่าจะได้ทำงานไปในทิศทางเดียวกัน
8. ทำการฝึกอบรมบุคลากรท้องถิ่นทุกระดับ โดยสอดคล้องแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งจะช่วยยกระดับของการบริการให้มีคุณภาพสูงขึ้น

9. ให้ทำการตลาดการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ เช่น จัดเตรียมเอกสารอย่างพร้อมมูล ซึ่งจะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ เข้าใจ และเคารพต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว และยังช่วยยกระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย

10. ทำการศึกษาวิจัย และติดตามผลการตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีความจำเป็นต่อการแก้ปัญหาและเพิ่มผลประโยชน์แก่แหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งนักท่องเที่ยวและ ผู้ลงทุน การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประเทศไทย

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสูง ประเทศหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นความหมายหลากหลาย ทางชีวภาพ กายภาพ หรือเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งผสมผสานชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ สิ่งเหล่านี้จัดเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีคุณค่ามหาศาลต่อเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและการทำการตลาดของประเทศ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาประเทศไทยมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ภายในประเทศเป็นจำนวนที่ค่อนข้างมาก จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นชี้ให้เห็นว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย กำลังมีการเติบโต แต่จากการศึกษาเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องพบว่าความเติบโตนี้มีผลกระทบต่อตัวทรัพยากรการท่องเที่ยวอันเป็นทุนสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นลำดับ ซึ่งหากยังคงปล่อยให้ภาวะการณ์เช่นนี้ดำเนินต่อไปอาจมีผลทำให้ทุนนี้เผชิญภาวะวิกฤตและไม่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้อีกต่อไป

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้จัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับกระแสการพัฒนาที่ยั่งยืน 3 ประเด็น คือ

1. กระแสความต้องการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
2. กระแสความต้องการของตลาดการท่องเที่ยวในด้านการศึกษาเรียนรู้
3. กระแสความต้องการการพัฒนาคน

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมา มีบูรณาการเพื่อให้หลักการและแนวคิด ได้ถูกถ่ายทอดลงสู่การปฏิบัติ อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยเฉพาะในด้านการจัดการทรัพยากร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น พื้นที่คุณภาพของสินค้าและบริการที่มีอยู่ และการส่งเสริมการตลาด ทั้งนี้เพื่อสร้างมาตรฐานและช่วยให้สามารถคงส่วนแบ่งในตลาดการท่องเที่ยวเอาไว้ ในการดำเนินการได้เน้นความร่วมมือจากหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นเนื่องจากเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงทั้งทางบวกและลบ

ในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้กล่าวถึงการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ดังนี้

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องมีการควบคุมดูแลรักษาและจัดการทรัพยากรให้คงสภาพเดิมไว้ให้มากที่สุด หลีกเลี่ยงหรือลดเว้นการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่เปราะบาง อ่อนไหว และง่ายต่อการถูกกระทบและฟื้นตัวได้ยาก

2. การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องคำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม และปรับปรุงให้เกิดความสมดุลกับรูปแบบและกิจกรรมเดิมที่มีอยู่ นอกจากนี้จะต้องหลีกเลี่ยงมิให้มีความขัดแย้งอย่างรุนแรงกับการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ หากเน้นในการแปรประโยชน์จากการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยรวม

3. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องคำนึงถึงการพัฒนาด้านการให้ความรู้ การศึกษาและการสร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษาระบบนิเวศร่วมกัน มากกว่าการมุ่งเน้นความเจริญทางเศรษฐกิจ และการมีรายได้เพียงอย่างเดียว

4. การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรท้องถิ่น ในการจัดการทรัพยากร การบริการ การแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมชุมชน ในกระบวนการท่องเที่ยวรวมทั้งการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา หรือให้ประชาชนมีตัวแทนเป็นคณะกรรมการร่วมในทุกระดับ

5. พิจารณาให้ความสำคัญกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นอันดับต้น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนทั้งนี้ให้องค์กรต่าง ๆ กำหนดบทบาทที่ชัดเจนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีการจัดสรรงบประมาณบุคลากรและกำหนดวิธีการจัดการที่เหมาะสม

6. นำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้าสู่แผนการพัฒนาระดับต่าง ๆ เช่น แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาภาค พร้อมทั้งให้มีการจัดสรรและกระจายงบประมาณอย่างทั่วถึงและเพียงพอ

7. สนับสนุนการศึกษาวิจัยและประเมินผลการพัฒนาอย่างรอบด้าน เพื่อกำหนดแนวทางการจัดการ การแก้ไขปัญหาและการปรับปรุงแผนอย่างเป็นขั้นตอน

8. มีการใช้กฎหมายในการควบคุม ดูแล รักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด โดยเน้นการแนะนำตักเตือน และสร้างวินัยการท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วย

9. จัดทำคู่มือการจัดการหรือแนวทางปฏิบัติ (Code of conduct) ให้ผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างถูกต้อง

10. จัดให้มีเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งในแนวตั้งและแนวนอนโดยให้มีการประสานงานด้านข้อมูลข่าวสารและการจัดการร่วมกันในทุกระดับและนโยบายด้านต่าง ๆ ในการจัดการเชิงนิเวศ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช . 2545 : 72)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย . (2543 : 72 -73) ได้กำหนดทางการบริหารจัดการการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ สรุปได้ดังนี้

1. กำหนดบทบาท การก่อ และแนวทางดำเนินงานร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน

2. กำหนดยุทธศาสตร์เชิงรุก เพื่อพัฒนาการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น

3. ให้ความสำคัญกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นควบคู่กับการบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่แล้วให้คงสภาพสมบูรณ์ทั้งแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ โบราณสถาน และศิลปวัฒนธรรม

4. ฟื้นฟูเผยแพร่ และจัดเทศกาลงานประเพณีต่าง ๆ ของท้องถิ่น เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ตลอดจนอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป

5. มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการทรัพยากร ทรัพยากรการท่องเที่ยว ตั้งแต่การวางแผนตัดสินใจว่า การท่องเที่ยวในพื้นที่ควรจะเป็นในลักษณะใด การควบคุมปริมาณนำท่องเที่ยวให้สมดุลกับแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการจัดการผลประโยชน์ที่ประชาชนในท้องถิ่นควร จะได้รับการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามที่กล่าวมา จึงพอสรุปได้ว่า ในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว นั้น กิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องสามารถดำรงอยู่ได้ มีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการอย่างสม่ำเสมอกิจการมีกำไร และทรัพยากรยังคงน่าสนใจโดยไม่เสื่อมคลาย แม้จะต้องทำการปรับปรุงการบริหารอย่างสม่ำเสมอก็ตาม ก็จะต้องไม่ก่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม หรือถ้าเกิดบ้างก็ให้เกิดขึ้นน้อยที่สุดเพราะการจัดการแบบยั่งยืนเท่านั้น จะสามารถคงความยั่งยืนของการท่องเที่ยวไว้ได้

7. นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมาย ชัดเจน และวิธีการจัดการอย่างเป็นระบบ สามารถกำหนดผลสำเร็จของการจัดการ และโครงข่ายความเชื่อมโยงที่เหมาะสม และสอดคล้องกับการปรับสภาพความสมดุลของกระแสความต้องการของแต่ละด้านในทุกระดับตามที่กล่าวมาแล้ว

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย . (2542 : 5 - 34) ได้กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสรุปได้ดังนี้

7.1 กรอบการกำหนดนโยบาย

วิสัยทัศน์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระยะ 10 ปี คือการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดีและไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมรวมทั้งการเสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนไป จุดมุ่งหมายสูงสุด คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน คงสภาพสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และสังคมที่ดี และประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้

7.2 นโยบายระดับชาติ การเสริมสร้างศักยภาพของคน โดยเฉพาะด้านการเสริมสร้างและพัฒนาสุนทรียภาพทางจิตใจ รวมทั้งการมีกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการสร้างจิตสำนึกในด้านสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชน การพัฒนาสภาพแวดล้อม ทางสังคม การท่องเที่ยวเป็นนิเวศสามารถเป็นเครื่องมือในการการเรียนรู้ของคนในชุมชนพัฒนาเสริมสร้างสมรรถภาพชุมชน ให้เข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ และมีการกระจายรายได้ที่เหมาะสม และเป็นธรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้มีเสถียรภาพมั่นคง และสมดุลระหว่างคน เศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อมจากการเพิ่มขีดความสามารถในสาขาบริการที่มีคุณภาพ คงเอกลักษณ์รวมทั้งให้มีนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพให้มากขึ้น มีส่วนช่วยปรับบทบาทของท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในการพัฒนา และ ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ท้องถิ่น สร้างกลไกพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสถานที่ท่องเที่ยวระดับพื้นที่ เพื่อระดมความร่วมมือจากประชาชน และ ชุมชนในท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว ช่วยวางแผนพัฒนาการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้มีความสมบูรณ์ เกิดความสมดุลระบบนิเวศ โดยให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการมากขึ้น เป็นการพัฒนาประชารัฐ เพื่อให้รัฐและประชาชน มีความเข้าใจที่ดี มีความรับผิดชอบ เอื้ออาทรต่อกัน

7.3 นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

7.3.1 นโยบายหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วยการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมีการควบคุมดูแลรักษาและจัดการทรัพยากรให้คงสภาพเดิมแท้ไว้ให้มากที่สุด การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องคำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม สมดุลเป็นธรรมชาติหลีกเลี่ยงการแข่งขันต่อการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องคำนึงถึงการพัฒนาด้านการศึกษา การสร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษา ระบบนิเวศร่วมกัน มากกว่า ความเจริญทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องให้ความสำคัญการมีส่วนร่วมของประชาชน และองค์กรท้องถิ่น โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาทุกขั้นตอนให้ความสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอันดับต้นของการ

พัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เข้าสู่แผนพัฒนาระดับต่าง ๆ พร้อมทั้งมีการจัดสรร และกระจายงบประมาณอย่างทั่วถึง และเพียงพอ สนับสนุนการศึกษาวิจัย และประเมินผลการพัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อกำหนดแนวทางจัดการอย่างเป็นขั้นตอน มีการใช้กฎหมายควบคุมดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด จัดทำแนวทางปฏิบัติ แต่ผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้การมีส่วนร่วม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างถูกต้อง จัดให้มีเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งในแนวคิด และแนวนอนโดยให้มีการประสานงานด้านข้อมูล ข่าวสาร และการจัดการร่วมกันทุกระดับ

7.3.2 นโยบายด้านต่าง ๆ ในการจัดการเชิงนิเวศ ประกอบ นโยบายด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อม นโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น นโยบายด้านการส่งเสริมตลาดและการนำเที่ยว นโยบายด้านการจัดการ โครงสร้างพื้นฐาน และบริการการท่องเที่ยวและนโยบายด้านการส่งเสริมการลงทุน

7.4 วัตถุประสงค์ และเป้าหมายในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

7.4.1 เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านการศึกษาสีงแวดล้อมและระบบนิเวศวิทยาให้เป็นแหล่งเสริมจิตสำนึก และพัฒนาการคนที่เกี่ยวข้องในระบบ ให้มีความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศ

7.4.2 เพื่อให้มีรูปแบบ วิธีการ กิจกรรม และมาตรการในการจัดการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

7.4.3 เพื่อให้มีการบริการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับรูปแบบการท่องเที่ยว มีมาตรฐาน มีเอกลักษณ์ และมีการจัดการที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตามที่กล่าวมาแล้วเป็นลำดับ ช่วยให้การมองภาพปัญหาการพัฒนาการท่องเที่ยวบริเวณเทือกเขาพระ - เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ มีความชัดเจนขึ้น ชุมชนท้องถิ่นสามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาปรับใช้ ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และกำหนดวิธีดำเนินการ โดยการร่วมกันวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามวิธีการที่กล่าวมาตามลำดับตามความเหมาะสม

ผู้วิจัยได้นำปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ที่ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลให้กลุ่มตัวอย่างใช้เป็นข้อมูลและแนวทางในการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูงโดยการจัดเวทีประชาคมตามกระบวนการ A-I-C เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นตัวแทนชุมชนท้องถิ่นบริเวณเทือกเขาพระ-เขาสูง กำหนดเป้าหมายความต้องการของชุมชนในการพัฒนาพื้นที่เทือกเขาพระ-เขาสูงโดยการค้นหาศักยภาพและความต้องการ

กำหนดจุดแข็ง จุดอ่อนของปัญหาที่จะพัฒนาและกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

พรหมเมธ นาดมทอง (2540) ได้วิจัยกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครนายก ได้เสนอองค์ประกอบหรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. ปัจจัยด้านสภาพพื้นที่ที่เอื้อต่อการพัฒนา
2. ปัจจัยด้านความพร้อมของชุมชน
3. ปัจจัยด้านองค์การความร่วมมือในการพัฒนา

โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ให้ความสำคัญกับผลการพัฒนาที่ส่งเสริมศักยภาพและคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น ให้ความสามารถและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งระบบแนวทางที่เสนอไว้ เริ่มตั้งแต่การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนเพื่อริเริ่มสร้างเครือข่าย ความร่วมมือให้เกิดขึ้น ให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและบทบาทชุมชน ถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ให้ชุมชนท้องถิ่นมีความสามารถในการดำเนินการได้ด้วยตนเอง สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างฝ่ายต่างๆ ขึ้นเพื่อดำเนินการ และถ่ายทอดบทบาท จากหน่วยงานส่วนกลางโดยเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการมากยิ่งขึ้น เครือข่ายเหล่านี้ได้แก่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น องค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรรัฐที่เกี่ยวข้องภาคเอกชนหรือผู้ประกอบการ องค์กรพัฒนาเอกชน และสถาบันการศึกษา

กัลปพฤกษ์ เกื้อเกตุ (2540) ได้วิจัยเรื่อง การวางแผนพัฒนาความพร้อมเพื่อรองรับการเติบโตการท่องเที่ยวชายแดน กรณีศึกษาเมืองหนองคายได้ข้อสรุปว่า การวางแผนพัฒนาความพร้อมเพื่อรองรับการเติบโตการท่องเที่ยวชายแดน จะมีส่วนส่งเสริมการพัฒนาเมืองหนองคายดังนี้

1. สร้างโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวมากขึ้น
2. ก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ ภายในพื้นที่
3. ส่งเสริมเอกลักษณ์คุณค่าความงามและวัฒนธรรมของท้องถิ่น
4. ปรับปรุงสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกช่วยป้องกันปัญหาและส่งเสริม

คุณภาพสิ่งแวดล้อม

5. ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น

ยศ สันตสมบัติ และคณะ (2540) ได้วิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการจัดการทรัพยากร ได้เสนอแนะในงานวิจัยไว้ดังนี้

1. นโยบายการท่องเที่ยวของประเทศไทย ควรให้ความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรมโดยส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่น มีส่วนร่วม ในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว และได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม

2. ควรกระจายอำนาจและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่น มีสิทธิ ในการจัดการทรัพยากร ชุมชนท้องถิ่นสามารถวางแผนและระบบการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้เอง

3. ควรจัดให้มีเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ให้กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะ เรื่องระบบนิเวศ ของป่า ถ้า ความหลากหลายทางชีวภาพ เช่น ดินไม้ สัตว์ป่า เป็นต้น

4. ส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนา ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มากขึ้นกว่าปัจจุบัน และได้เสนอยุทธศาสตร์ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ 5 ด้านคือ

ยุทธศาสตร์การพัฒนากิจกรรมชุมชน

ยุทธศาสตร์ด้านการตลาด

ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์การพัฒนาสื่อและการประชาสัมพันธ์

ยุทธศาสตร์การพัฒนาสินค้าท้องถิ่น

ทักษิณา คุณารักษ์ (2543) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยในการเลือกแหล่งท่องเที่ยว และที่พักของเยาวชนไทย กรณีศึกษานักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ปี 2543 เพื่อต้องการทราบความต้องการของเยาวชน ต่อแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบันและอนาคต จะเป็นประโยชน์ ต่อการวางแผนการท่องเที่ยวในการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยว ที่ได้รับความนิยมมากที่สุด คือแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ และจะต้องมีความปลอดภัยในการเข้าไปท่องเที่ยวด้วย

ธเนศ ศรีสถิตย์ (2543) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของท้องถิ่นต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน กรณีศึกษา ชายหาดชะอำ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ปัญหาการท่องเที่ยวต่างๆต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายในท้องถิ่นและต้องปลูกฝังจิตสำนึกคนในท้องถิ่นให้ตระหนักถึงสถานะสิ่งแวดล้อม การรู้จักใช้และรักษาทรัพยากรธรรมชาติ การมีส่วนร่วมในการออกกฎ ระเบียบต่างๆ ตลอดจนการรักษาไว้ซึ่งประเพณีวัฒนธรรมเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นเพื่อการดำรงอยู่ของท้องถิ่นในสถานะที่เปลี่ยนไป

สมชาย เดชาพรหมพันธุ์ และภัทราพร ศรีอวยทอง (2545) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า อุทยานแห่งชาติ 7 แห่งมีความ

แตกต่างกันในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และพบว่าอุทยานแห่งชาติทางบกมีระดับความสามารถในการบริหารจัดการสูงกว่าอุทยานแห่งชาติทางทะเลเล็กน้อยและได้ทำแบบจำลองการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอื่นๆด้วย

ศรัยวิชิต เขาแก้ว (2546) ได้วิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวตำบลคลองโคน อำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสงครามพบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลคลองโคน ริเริ่มขึ้นโดย อบต.คลองโคน โดยเน้นการอยู่ร่วมกันและการใช้ประโยชน์ร่วมกันของชุมชนกับป่าชายเลนซึ่งเป็นสมบัติขั้นสุดท้าย ชุมชนท้องถิ่นได้ร่วมกันจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่างๆรวมทั้งวิถีของชาวบ้านในชุมชน ปัญหาที่พบคือ ปัญหางบประมาณ ปัญหาพื้นที่ที่มีขีดจำกัดในการรองรับชุมชนและปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนรวมทั้งความไม่เข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและได้เสนอแนะว่าต้องมีการจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวทางธรรมชาติก่อนแล้วจึงพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อให้ชุมชนได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่น้อยที่สุดแต่ได้รับประโยชน์สูงสุด โดยที่ชาวบ้านในชุมชนสามารถรับได้และเหมาะสมกับวิถีชุมชนเพื่อยินหยัดได้ด้วยตัวชุมชนเอง

ศุคนธา สอทิพย์ (2547) ได้วิจัยเรื่อง ชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดคอนหวาย ตำบลบางกระทีก อำเภอสามพรานจังหวัดนครปฐม พบว่า กระบวนการที่ชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนนั้น ได้ผ่านพัฒนาการตามลำดับ ตั้งแต่ชุมชนได้เริ่มกำหนดทิศทางการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเองด้วยการจัดรูปแบบการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมดำเนินการ การมีส่วนร่วมรับผิดชอบถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น การประเมินปัญหาอุปสรรค และแนวทางการแก้ไข การวางแผนเตรียมการวิเคราะห์ทิศทางในอนาคตการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อเตรียมการป้องกันและรับมือแนวโน้มสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นทั้งระยะสั้นระยะยาว ซึ่งกระบวนการและรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นว่าชุมชนมีความสามารถในการจัดการปัญหาความต้องการของชุมชนเองได้ โดยมีปัจจัยหรือองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมและเป็นทุนให้เกิดความเข้มแข็งดังนี้

1. ชุมชนมีความรู้สึกผูกพันกับท้องถิ่นและอยากจะทำปัญหาหรือเห็นสภาพชุมชนดีขึ้น
2. ชุมชนมีกฎเกณฑ์ กติกาและบรรทัดฐานความร่วมมือในการจัดการปัญหาต่างๆของชุมชนเอง
3. ชุมชนมีผู้นำที่ดี
4. ชุมชนมีวัดคอนหวายเป็นศูนย์รวมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลพบปะสังสรรค์กัน
5. ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับหน่วยงานองค์กรต่างๆของชุมชนเองในท้องถิ่นมีความเข้าใจ บทบาทซึ่งกันและกัน

6. ชุมชนตระหนักถึงสถานการณ์ต่างๆ ร่วมกันและมีความพยายามที่จะขจัดปัญหา ร่วมกัน โดยมีใ้รขอให้หน่วยงานมาแก้ไข

7. ชุมชนเกิดการเรียนรู้จากการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวทั้งการแลกเปลี่ยนความ กิดเห็นและการตัดสินใจร่วมกันของชุมชน

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2548) ได้สรุปประสบการณ์ที่ได้จากโครงการวิจัย 29 โครงการซึ่งได้วิจัยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่ภาคเหนือไว้เป็นแนวคิดหลัก 5 ประการดังนี้

แนวคิดประการแรก การท่องเที่ยวโดยชุมชนในบริบทของพื้นที่แหล่งทรัพยากรอัน หลากหลายของชุมชน เน้นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติเป็นหลัก มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ สามารถอธิบายให้คน นอกหรือนักท่องเที่ยวได้รับรู้และเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นและ นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

แนวคิดประการที่สอง การท่องเที่ยวโดยชุมชนในบริบทของการจัดการ บนเงื่อนไข ของการจัดการที่มีความรับผิดชอบ ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การจัดการที่ยั่งยืน การอนุรักษ์ ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ ภายใต้งานใจของความสัมพันธ์ ระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับธรรมชาติในฐานะเป็นวิถีชีวิตที่เกื้อกูลในระบบนิเวศเดียวกัน

แนวคิดประการที่สาม การท่องเที่ยวโดยชุมชนในบริบทของกระบวนการและ กิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ระบบนิเวศของแหล่ง ท่องเที่ยว รวมทั้งเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ เพื่อสร้างความตระหนัก ปลุกจิตสำนึกที่ถูกต้อง ต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่นและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดประการที่สี่ การท่องเที่ยวโดยชุมชนในบริบทการมีส่วนร่วมของชุมชน คำนี้ถึงความสำคัญในการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดกระบวนการ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของท้องถิ่น หมายความว่ารวมถึง การกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและ การได้รับผลตอบแทนมีจุดหมายปลายทางในการกลับมาบำรุงดูแลรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยว

แนวคิดประการที่ห้า บทบาทการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในการพัฒนาองค์กรชุมชน ท้องถิ่นควบคู่กับการอนุรักษ์ฟื้นฟูธรรมชาติแวดล้อมอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวที่ดำเนินอยู่ และ กำลังจะดำเนินต่อไป เป็นเครื่องมือและกลไกของชุมชนท้องถิ่น ในการกำหนดทิศทางการพัฒนา ชุมชนท้องถิ่น โดยตั้งอยู่บนฐานวัฒนธรรม จารีตประเพณี

ในการวิจัยยังพบว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของทางเลือกใหม่ในการ พัฒนาชุมชนท้องถิ่นหลากหลายด้าน เช่น เศรษฐกิจของชุมชน การจัดการทรัพยากรของชุมชน

ทางเลือกในการประกอบอาชีพ รวมทั้งการสร้างเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างแท้จริงในชุมชนท้องถิ่น

2. งานวิจัยต่างประเทศ

แม็กคูล (Mc Cool.1995) ได้วิจัยเรื่อง การเชื่อมโยงการท่องเที่ยว การรักษาสิ่งแวดล้อม และแนวคิดที่ยั่งยืน : ต้องรวมเข้าด้วยกัน โดยได้ให้แนวความคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอาจพิจารณาได้ 4 ประการ

1. การมีความเข้าใจอย่างถูกต้องเกี่ยวกับคุณค่าการท่องเที่ยวและการใช้สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ
2. ขกระดับความอิสระให้ชุมชนในการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
3. หาตัวชี้วัดในสังคมและผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพแวดล้อม
4. จัดให้มีระบบการจัดการในสิ่งต่างๆที่กระทบสภาพแวดล้อม

ในการวิจัยยังพบว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของทางเลือกใหม่ในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นหลากหลายด้าน เช่น เศรษฐกิจของชุมชน การจัดการทรัพยากรของชุมชน ทางเลือกในการประกอบอาชีพ รวมทั้งการสร้างเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างแท้จริงในชุมชนท้องถิ่น

มารอนและ แฟร์เรล (Maron and Farrell . 1998) ได้วิจัยและศึกษาการตรวจเยี่ยมชมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกี่ยวกับการป้องกันรักษาพื้นที่พบว่า ในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวหากไม่สนใจต่อผลกระทบของการเจริญเติบโตของพันธุ์พืช ดิน น้ำ สัตว์ป่า ทรัพยากรทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมแล้ว จะเกิดผลกระทบทางลบต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ ชุมชนท้องถิ่นจะต้องมีการตัดสินใจอย่างถูกต้องในการเลือกยุทธศาสตร์การจัดการรวมทั้งยุทธวิธีดำเนินการ

คินลีย์ (Kelly. 1998) ได้วิจัยเรื่องการวางแผนการท่องเที่ยว : ควรคำนึงถึงสิ่งใดบ้างในการจัดทำแผนการท่องเที่ยว โดยนำเสนอในภาพรวมของกระบวนการวางแผนการท่องเที่ยวว่า เป้าหมายของการวางแผนการท่องเที่ยวควรมีองค์ประกอบ 2 ประการ ประการที่หนึ่ง คือ ควรพิจารณาเกี่ยวกับประสบการณ์และวัฒนธรรมของสังคมนั้น ประการที่สอง ต้องมีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยว ในการวางแผนการท่องเที่ยวจะต้องมีโครงสร้างองค์ประกอบของการออกแบบที่ดีและมีหลักเกณฑ์การพัฒนาที่ดีจะทำให้แผนการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ

วิกอฟฟ์ (Wikoff. 1998) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ :

หนทางสู่การเรียนรู้และการเรียนรู้ระบบเปิด ผลการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศกลายเป็นเศรษฐกิจ ที่มีความเจริญเติบโตสร้างรายได้และกระจายไปทั่วในทุกประเทศที่กำลังพัฒนาและแนะนำว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเกิดจากความร่วมมือของชุมชน โดยเฉพาะผู้สนับสนุนและผู้เกี่ยวข้องด้านวัฒนธรรมด้านสิ่งแวดล้อมในชนบทเพื่อตอบสนองความต้องการ

ของนักทองเทีว และจะต้องเลือกรูปแบบที่เหมาะสมกับท้องถิ่นนั้น มีการเรียนรู้ร่วมกัน ชุมชนเป็น
 หุ้นส่วนที่จะนำไปสู่การเรียนรู้และเป็นการเรียนรู้ที่เปิดกว้างไปสู่ความเป็นสากล

เวอร์สจอน (Versjon.2001) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาการทองเทีวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนต้องมี
 วิถีปฏิบัติที่ดี ในรายงานการวิจัยได้ศึกษาสถานที่ทองเทีวเชิงนิเวศ 39 เมืองที่ประสบความสำเร็จ
 และได้สรุปว่าการจัดการการทองเทีวควรประกอบด้วย

การมียุทธศาสตร์และการจัดการที่ค้ำจุนมีส่วนร่วม ต้องมีกรอบนโยบายการทองเทีว
 ระดับชาติ มีการศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่อง มีการป้องกันระวังรักษาสิ่งแวดล้อมและมีการพัฒนาการ
 ทองเทีวเชิงนิเวศ มีการทองเทีวเชิงเกษตร มีการป้องกันพื้นที่การทองเทีวอย่างยั่งยืน

ชุมชนต้องมีพื้นฐานและการพัฒนาการทองเทีวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์สิ่งต่าง ๆ
 ในชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการทองเทีวเชิงนิเวศ มีการบริหารจัดการทรัพยากรป่า
 ไม้ที่ดี มีโปรแกรมการทองเทีวที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

เตฮินโน และ ไฮโนเนน (Tuohino and Hynonen . 2001) ได้วิจัยเรื่อง การทองเทีวเชิง
 นิเวศ : ความจริงและจินตนาการสะท้อนความคิดและการปฏิบัติในการทองเทีวชนบทของ
 ฟินแลนด์ ในรายงานการวิจัยได้กล่าวว่า ในบริบทของการทองเทีว แนวคิดเรื่องการทองเทีวเชิง
 นิเวศยังคงมีอยู่ตลอดไป กระนั้นในอุตสาหกรรมการทองเทีวก็ยังมีความรู้สึกว่าคำจำกัดความนี้ยังไม่
 ชัดเจนและสับสนทั้งนักทองเทีวและผู้ประกอบการธุรกิจทองเทีว งานวิจัยนี้ได้แบ่งสภาพ
 ปัญหาการทองเทีวโดยการศึกษาการใช้ประโยชน์ในบริบทการทองเทีวของชนบทในฟินแลนด์
 โดยพิจารณาไปที่ปัญหาการทองเทีวที่ยั่งยืนจาก 2 แนวคิดคือ แนวคิดเกี่ยวกับการทองเทีวเชิง
 นิเวศและแนวคิดกระบวนการปฏิบัติที่ยั่งยืนเพื่อให้ทราบว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นภาพของการทองเทีว
 จริงหรือเป็นจินตนาการ งานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยนำมาอ้างอิงเพื่อให้ตระหนักถึงแนวคิดการทองเทีวเชิง
 นิเวศว่ายังมีความสำคัญตลอดไป

โปเพสคู (Popescu .2002) ได้วิจัยเรื่องการทองเทีวเชิงนิเวศ - เครื่องมือสำหรับการ
 พัฒนาการทองเทีวที่ยั่งยืนในเซอร์เบีย ในการวิจัยพบว่า การทองเทีวแต่ละแห่งมีลักษณะเฉพาะ
 และลักษณะเฉพาะของการพัฒนาที่ยั่งยืนต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการพัฒนาการ
 ทองเทีวให้ครอบคลุมกว้างไกลและให้ความสำคัญต่อการวางแผนยุทธศาสตร์และวัตถุประสงค์
 ของยุทธศาสตร์การพัฒนาการทองเทีวที่ชัดเจน ให้ความสำคัญการศึกษาและวิธีการไปสู่
 ความสำเร็จ โดยอาศัยสภาพแวดล้อมในบริบทการพัฒนา เป้าหมายสุดท้ายคือการประสานความ
 ร่วมมือและความสมดุลของกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและการดำรงรักษาคุณค่าของ
 สิ่งแวดล้อม รายงานการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การทองเทีวเชิงนิเวศคือสิ่งสำคัญของการตลาดสามารถ
 เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการทองเทีวได้อย่างยั่งยืน

พริสกิน เจ. (Priskin J. 2003) ได้วิจัยเรื่อง ประเด็นปัญหาและโอกาสในการวางแผนและการจัดการเกี่ยวกับธรรมชาติของการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตอนกลางทางตะวันตกของออสเตรเลีย ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในการวางแผนจัดการธรรมชาติในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวคือ การแตกแยก ไม่ประสานงานกันระหว่างอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเกี่ยวกับรัฐบาล ขาดการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวถูกควบคุมและจำกัด ไม่มีการเตรียมการด้านทรัพยากรท้องถิ่นเนื่องจากท้องถิ่นไม่มีอำนาจเพียงพอ มีการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัยในการสำรวจแนวฝั่งที่กว้างไกล และได้เสนอว่า วิธีการที่จะให้เกิดความร่วมมือของภูมิภาคในการวางแผนการท่องเที่ยวคือให้ชุมชนร่วมมือกันในการวางแผนการท่องเที่ยว

บุชสบาร์ม (Buchsbaum . 2004) ได้วิจัยเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการพัฒนาที่ยั่งยืนในคอสตาริกา งานวิจัยนี้ได้ศึกษา วิฤติ ผลกระทบที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในคอสตาริกา รวมทั้งสิ่งที่เร่งเร้าทำลาย โดยวิเคราะห์ ศักยภาพและยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืน ได้เสนอแนะปรับปรุงนโยบายการท่องเที่ยวไว้ดังนี้ มีผลกระทบและสิ่งเร่งเร้าอะไรบ้างต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอะไรคือความถูกต้องความเป็นไปได้ที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดกำไร

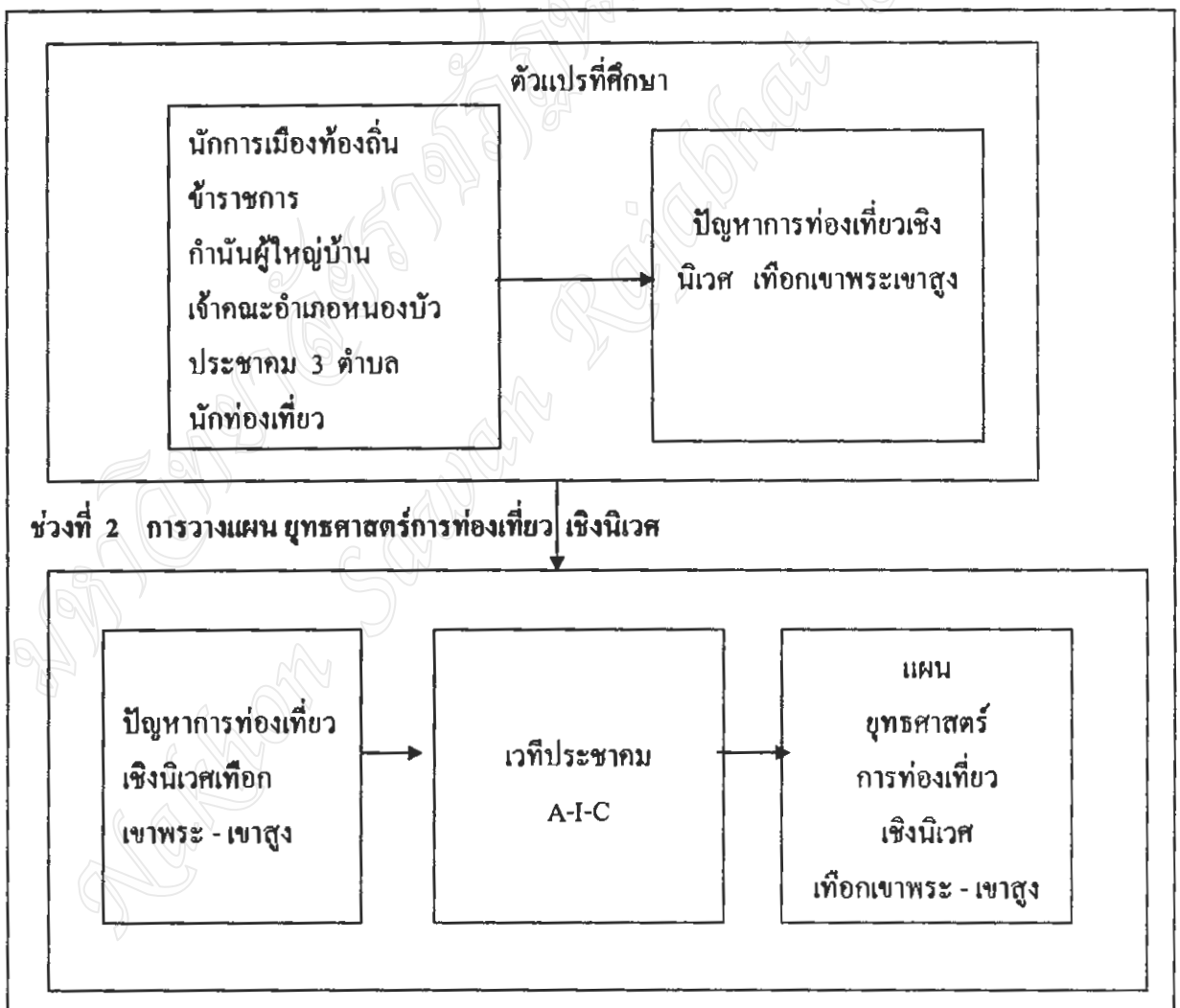
หลักเกณฑ์พื้นฐานที่ถูกต้องของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือไม่เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืน ในรายงานการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นมากกว่าการสัญญาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ยั่งยืนหากจะต้องมีความฉลาดในการใช้พื้นที่ เช่นพื้นที่การเกษตร ปศุสัตว์ ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ การตัดต้นไม้หรือการท่องเที่ยวทั่วไป พื้นที่เหล่านี้จะไม่ถูกใช้โดยไม่คำนึงถึงว่าจะเกิดอะไรขึ้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องคำนึงถึงระยะเวลาที่ยาวนาน ได้เสนอว่า ทั้งหมดจะต้องเริ่มต้นจากผู้ดำเนินการเข้ามามีส่วนร่วมให้เกิดความมั่นใจ มีการวางแผนที่ดี วิธีการที่ดีและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องทำเพื่อสังคม เศรษฐกิจชุมชน และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ความสำเร็จทั้งหลายต้องเกิดความสุข มีการบูรณาการอย่างดี ในการวิจัยยังพบว่า หลักการพัฒนาที่ยั่งยืนชุมชนต้องได้รับประโยชน์มากที่สุดและมีผลกระทบน้อยที่สุด

กรอบความคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์และการสร้างแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ โดยให้ตัวแทนชุมชนท้องถิ่นนำปัญหาในการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเป็นข้อมูลในการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง โดยใช้เวทีประชาคมระดมความคิดตามกระบวนการ A-I-C

จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องตามที่ยกมาเป็นลำดับ สามารถนำเสนอกรอบความคิดในการวิจัยได้ดังนี้

ช่วงที่ 1 การศึกษาปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ภาพที่ 2.6 กรอบความคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อวางแผนยุทธศาสตร์การ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ โดยการศึกษาปัญหา
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่เทือกเขาพระ – เขาสูง และนำปัญหามาเป็นข้อมูลในการวางแผนยุทธ
ศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินงานดังนี้

1. ขั้นตอนการวิจัย
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือที่ใช้การวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ขั้นตอนการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการวิจัย 2 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1. ศึกษาปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของเทือกเขาพระ – เขาสูง

1. ศึกษาปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ เทือกเขาพระ-เขาสูงจาก เอกสาร ตำรา
วารสาร สิ่งพิมพ์ และรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. สร้างแบบสำรวจปัญหาและพัฒนาแบบสำรวจปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. นำแบบสำรวจปัญหา ไปจัดเก็บข้อมูลในพื้นที่เทือกเขาพระ-เขาสูง
4. วิเคราะห์ข้อมูลและนำข้อมูลให้กลุ่มตัวอย่างไปวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิง
นิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง

ช่วงที่ 2. การวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง

ผู้วิจัยดำเนินการจัดเวทีประชาคมโดยเชิญกลุ่มตัวอย่างที่เจาะจงมาร่วมจัดทำแผน
ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง ผู้วิจัย ได้นำปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่
ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูล ให้กลุ่มตัวอย่างในการจัดเวทีประชาคมช่วยกันพิจารณากำหนดจุดอ่อน
จุดแข็ง ศักยภาพในการพัฒนา ผู้วิจัยได้จัดทำตัวอย่าง ลักษณะวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ให้กลุ่ม
ตัวอย่างพิจารณาเพื่อกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์ ของพื้นที่รวมทั้งการนำ
ยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ มีวัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด และสิ่งที่ชุมชนท้องถิ่นจะต้องดำเนินการพัฒนา
พื้นที่เทือกเขาพระ-เขาสูง

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ช่วง

ช่วงที่ 1 การศึกษาปัญหาการท้องเทียวยเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง

ประชากร ที่จะนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาปัญหาการท้องเทียวยเชิงนิเวศ ได้แก่ นักการเมืองท้องถิ่น ข้าราชการ ผู้ปกครองท้องที่ พระสงฆ์ ประชาคมตำบลและ นักท้องเทียวย ที่มาเทียวยระหว่างเดือน พฤษภาคม ถึงเดือน ตุลาคม 2547 รวมทั้งสิ้น 543 คนและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาปัญหาการวางแผนยุทธศาสตร์การท้องเทียวยเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูงจำนวน 225 คนโดยประมาณขนาดจากตารางของ Krejcie & Morgan (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ . 2540 : 303)

ช่วงที่ 2 การวางแผนยุทธศาสตร์การการท้องเทียวยเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วางแผนยุทธศาสตร์การท้องเทียวยเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ- เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ กำหนดจากตัวแทน ภาคราชการ ภาคเอกชน ตัวแทนจาก องค์การปกครองท้องถิ่นและประชาคมตำบล หนองบัว ตำบลหนองกลับ และตำบลทุ่งทอง รวมทั้ง เจ้าคณะอำเภอหนองบัว จำนวน 45 คน เป็นกลุ่มเจาะจง โดยการจัดเวทีประชาคมโดยเทคนิค A-I-C

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ลักษณะเครื่องมือวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในครั้งนี้ จำแนกตามขั้นตอนของการวิจัยได้ดังนี้

ช่วงที่ 1. การศึกษาปัญหาการท้องเทียวยเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง

แบบสำรวจปัญหาการท้องเทียวยเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เป็นแบบสำรวจชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับโดยแบ่งคำถามออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสำรวจปัญหา

ตอนที่ 2 ปัญหาการท้องเทียวยเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง จำนวน 20 คำถาม

ช่วงที่ 2. การวางแผนยุทธศาสตร์การท้องเทียวยเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง

จัดเวทีประชาคม ระดมความคิดในการวางแผนยุทธศาสตร์การท้องเทียวยเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ โดยกระบวนการ A-I-C

2. การพัฒนาเครื่องมือวิจัย

ในการพัฒนาเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

ช่วงที่ 1 การศึกษาปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา วารสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวและ ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อนำเป็นข้อมูลในการสร้างแบบสำรวจปัญหา

2.2 การพัฒนาแบบสำรวจปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแบบสำรวจชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ

2.3 สร้างแบบสำรวจปัญหาการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับจำนวน 20 คำถามโดยแปลความหมายของระดับปัญหาดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด . 2535 :100)

แบบสำรวจปัญหาดตามเกณฑ์ 5 ระดับ

5 หมายถึง ปัญหามากที่สุด

4 หมายถึง ปัญหามาก

3 หมายถึง ปัญหาปานกลาง

2 หมายถึง ปัญหาน้อย

1 หมายถึง ปัญหาน้อยที่สุด

หาค่าเฉลี่ยของแบบสำรวจปัญหาดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง ระดับปัญหามากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง ระดับปัญหามาก

2.51 - 3.50 หมายถึง ระดับปัญหาปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง ระดับปัญหาน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง ระดับปัญหาน้อยที่สุด

2.4 นำแบบสำรวจปัญหาที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความคลอบคลุมของเนื้อหา ความถูกต้อง และความเหมาะสมในการใช้ภาษา จากนั้นนำแบบสำรวจปัญหามาปรับปรุงแก้ไข

2.5 นำแบบสำรวจปัญหาที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความถูกต้องและเหมาะสมของการใช้ภาษา ผู้เชี่ยวชาญ 5 คนคือ

(1) ศศ. เกษม ศรีเดิมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
(2) ศศ. บรรยงค์ บรรยงเมธ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
(3) ศศ. ปรีชา สนธิรักษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
(4) ศศ. ธนศ มีศรีสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
(5) นายนิเวศน์ คำรัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

2.6 นำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาหาความตรงเชิงประจักษ์ โดยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence : IOC) โดยตั้งค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป ผลการวิเคราะห์ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสำรวจปัญหาที่ใช้ได้ มีค่าตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป

2.7 จัดพิมพ์แบบสำรวจปัญหา จำนวน 20 ชุด เพื่อนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง (Try Out) ในพื้นที่ สวนรุกชาติ 100 ปีกรมป่าไม้ อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 30 คน นำผลคะแนนมาหาความเที่ยง (Reliability) ของแบบสำรวจปัญหาการท่องเที่ยว โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์ อัลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. 2536 : 170) ได้ค่าความเที่ยงของแบบสำรวจปัญหา 0.80 ขึ้นไป จัดทำแบบสำรวจปัญหาฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการสำรวจปัญหาเพื่อจัดเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

ช่วงที่ 2 การวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แบบบันทึกการประชุมการจัดประชาคมในการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ช่วงที่ 1 การศึกษาปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลข้อมูล โดยทำหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ถึงนายอำเภอหนองบัว เพื่อขอความอนุเคราะห์แจกจ่ายแบบสำรวจปัญหา เก็บและรวบรวมแบบสำรวจปัญหา จากกลุ่มตัวอย่าง และได้รับแบบสำรวจปัญหาคลับคืนมาเป็นฉบับที่สมบูรณ์จำนวน 225 ชุด

ช่วงที่ 2 การวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากบันทึกการจัดเวทีประชาคมตามกระบวนการ A-I-C จำนวน 45 คน ซึ่งเป็นตัวแทนจากภาครัฐภาคเอกชนและภาคประชาชน ในการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. การวิเคราะห์ข้อมูล

ช่วงที่ 1 การศึกษาปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจปัญหาได้ใช้แบบสำรวจปัญหาตามเกณฑ์ 5 ระดับและหาค่าเฉลี่ยของแบบสำรวจดังนี้

แบบสำรวจปัญหาตามเกณฑ์ 5 ระดับ

5 หมายถึง ปัญหามากที่สุด

4 หมายถึง ปัญหามาก

3 หมายถึง ปัญหาปานกลาง

2 หมายถึง ปัญหาน้อย

1 หมายถึง ปัญหาน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ยของแบบสำรวจปัญหา

4.51 - 5.00 หมายถึง ระดับปัญหามากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง ระดับปัญหา

2.51 - 3.50 หมายถึง ระดับปัญหาปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง ระดับปัญหาน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง ระดับปัญหาน้อยที่สุด

(บุญชม ศรีสะอาด . 2535 :100)

ช่วงที่ 2 การวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผู้วิจัยได้นำปัญหา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูงให้กลุ่มตัวอย่าง
ดำเนินการจัดเวทีประชาคมตามกระบวนการ A-I-C เพื่อวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
เทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

2. สถิติที่ใช้

สถิติพื้นฐาน ร้อยละ

ค่าเฉลี่ย (\bar{X})

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่องแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง และการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งเป็น 2 ช่วงดังนี้

ช่วงที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสำรวจปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง

ช่วงที่ 2 การวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายเพื่อความเข้าใจตรงกันผู้วิจัยขอเสนอสัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

\bar{X} แทนค่าเฉลี่ย

S.D. แทนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ช่วงที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสำรวจปัญหาและข้อมูลปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจปัญหาที่ได้รับคืนและมีความสมบูรณ์ที่สุดจำนวน 225 ชุด ปรากฏดังตารางที่ 4.1 – 4.5

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปแสดงความถี่และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ชาย	137	60.90
หญิง	88	39.10
รวม	225	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นเพศชาย จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 60.90 และเป็นเพศหญิง 88 คน คิดเป็นร้อยละ 39.10

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
Nakhon Sawan Rajabhat University

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปแสดงความถี่และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ต่ำกว่า 20 ปี	27	12.00
21 - 40 ปี	128	56.90
41 - 60 ปี	63	28.00
สูงกว่า 60 ปี	7	3.10
รวม	225	100.00

จากตารางที่ 4.2 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่ มีอายุ 21 - 40 ปี จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 56.90 รองลงมา อายุ 41-60 ปี จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 28.00 อายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00 และอายุสูงกว่า 60 ปีขึ้นไป จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 3.10

ตารางที่ 4.3 ข้อมูลทั่วไปแสดงความดีและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
1. ประถมศึกษาและต่ำกว่า	86	38.20
2. มัธยมศึกษา	78	34.70
3. อนุปริญญา	6	2.70
4. ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	55	24.40
รวม	225	100.00

จากตารางที่ 4.3 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาและต่ำกว่า จำนวน 86 คนคิดเป็นร้อยละ 38.20 รองลงมาระดับมัธยมศึกษาจำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 34.70 ระดับอนุปริญญาจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.70 ระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า จำนวน 55 คนคิดเป็นร้อยละ 24.40

ตารางที่ 4.4 ข้อมูลทั่วไป แสดงความดีและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
เกษตรกร	76	33.80
รับจ้าง	66	29.30
อื่น ๆ	35	15.60
รับราชการ	27	12.00
ธุรกิจค้าขาย	21	9.30
รวม	225	100.00

จากตารางที่ 4.4 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 33.80 รองลงมาได้แก่อาชีพรับจ้าง จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 29.30 อาชีพอื่น ๆ จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 15.60 อาชีพรับราชการ 27 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00 อาชีพนักธุรกิจค้าขาย จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 9.30

ตารางที่ 4.5 ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง

ข้อ	รายการปัญหา	\bar{X}	S.D	การแปลความหมาย
1.	การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการท่องเที่ยว	2.86	1.23	ปานกลาง
2.	การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	2.82	1.19	ปานกลาง
3.	การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการด้านการตลาดท่องเที่ยว	2.83	1.30	ปานกลาง
4.	ความเป็นไปได้ในการพัฒนาเทือกเขาพระ-เขาสูงให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	2.53	1.32	ปานกลาง
5.	ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	2.53	1.34	ปานกลาง
6.	ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว	2.72	1.41	ปานกลาง
7.	การจัดการพิพิธภัณฑสถานบ้านของวัดหนองกลับ	2.35	1.31	น้อย
8.	การส่งเสริมการปลูกฝักปลอดสารพิษในพื้นที่ท่องเที่ยว	2.59	1.16	ปานกลาง
9.	การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ	2.77	1.21	ปานกลาง

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ข้อ	รายการปัญหา	\bar{X}	S.D	การแปลความหมาย
10.	ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว	2.96	1.19	ปานกลาง
11.	ความปลอดภัยในการท่องเที่ยวในพื้นที่	2.82	1.27	ปานกลาง
12.	การจัดทำแผนแม่บทและจัดระเบียบสถานที่ท่องเที่ยว	2.85	1.26	ปานกลาง
13.	การจัดหลักสูตรเพื่อสร้างชุมชนภาคเอกชนในสถานศึกษา	2.98	1.12	ปานกลาง
14.	การพัฒนาสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว	2.45	1.35	น้อย
15.	การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง	2.67	1.08	ปานกลาง
16.	การจัดกองทุนสนับสนุนการท่องเที่ยว	2.96	1.09	ปานกลาง
17.	การจัดให้มีการศึกษาวิจัยด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่	3.01	1.08	ปานกลาง
18.	การจัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยว	3.14	1.17	ปานกลาง
19.	การจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	3.07	1.21	ปานกลาง
20.	การจัดการด้านขยะและสิ่งปฏิกูล	3.06	1.40	ปานกลาง
	รวมเฉลี่ย	2.80	0.98	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.80$) อันดับที่ 18 ปัญหาการจัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.14$) อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคืออันดับที่ 19 ปัญหาการจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ($\bar{X} = 3.07$) อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนอันดับที่ 7 ปัญหาการจัดการพิพิธภัณฑสถานบ้านของวัดหนองกลับ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.35$)

สรุปข้อค้นพบปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูงอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ที่พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง 18 ปัญหา อยู่ในระดับน้อย 2 ปัญหา ผู้วิจัยได้นำปัญหาดังกล่าวมาให้ตัวแทนภาครัฐภาคเอกชนและภาคประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างใช้เป็นแนวทางการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอ หนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งจะนำเสนอในช่วงที่ 2 ต่อไป

ช่วงที่ 2 การวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

การวิจัยช่วงที่ 2 เป็นการวิจัยการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการนำปัญหาที่พบในช่วงที่ 1 มาเป็นข้อมูลในการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยจัดให้มีเวทีประชาคมเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างที่เจาะจงไว้จำนวน 45 คน ร่วมกันกำหนดแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยใช้กระบวนการ A-I-C

การจัดทำเวทีประชาคมที่ประชุมได้ร่วมกันพิจารณา ปัญหาจากการวิเคราะห์ปัญหาไว้ในช่วงที่ 1 พบว่าระดับปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 18 ปัญหา ส่วนระดับปัญหาน้อยมีจำนวน 2 ปัญหา สรุปผลการจัดเวทีประชาคมกลุ่มตัวอย่างได้ร่วมกันกำหนดปัญหาการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง ดังนี้

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเทือกเขาพระ-เขาสูง (A-I-C)

ตารางที่ 4.6 แสดงระดับปัญหาน้อย

ปัญหาอยู่ในระดับน้อย	
ปัญหา	การดำเนินการ
1. การจัดการพิพิธภัณฑสถานบ้านของวัด หนอง กลีบ	1. ดำรงไว้ในสภาพเดิมและพัฒนาให้ดีขึ้น
2. การพัฒนาสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่ง ผลิตภัณฑ์จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว	2. ดำรงไว้ในสภาพเดิมและพัฒนาให้ดีขึ้น

ตารางที่ 4.7 แสดงระดับปัญหาปานกลาง

ปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง	
ปัญหา	การดำเนินการ
1. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	1. จัดทำยุทธศาสตร์ การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการ บริหารจัดการการท่องเที่ยว
2. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	2 จัดทำยุทธศาสตร์. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.
3. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการด้านการตลาดท่องเที่ยว	3. จัดทำยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในการจัดการด้านการตลาดท่องเที่ยว
4. ความเป็นไปได้ในการพัฒนาเทือกเขาพระ-เขาสูงให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	4. จัดทำยุทธศาสตร์ศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาเทือกเขาพระ-เขาสูงให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
5. ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	5. จัดทำยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
6. ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว	6. จัดทำยุทธศาสตร์ศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว
7. การส่งเสริมการปลูกฝักปลอดสารพิษในพื้นที่ท่องเที่ยว	7. จัดทำยุทธศาสตร์ส่งเสริมการปลูกฝักปลอดสารพิษในพื้นที่ท่องเที่ยว
8. การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ	8. จัดทำยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ
9. ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว	9. จัดทำยุทธศาสตร์ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ปัญหา	การดำเนินการ
10. ความปลอดภัยในการท่องเที่ยวพื้นที่	10. จัดทำยุทธศาสตร์ด้านความปลอดภัยในการท่องเที่ยวพื้นที่
11. การจัดทำแผนแม่บทและจัดระเบียบสถานที่ท่องเที่ยว	11. จัดทำยุทธศาสตร์แผนแม่บทและจัดระเบียบสถานที่ท่องเที่ยว
12. การจัดหลักสูตรเพื่อสร้างยุวมัคคุเทศก์ในสถานศึกษา	12. จัดทำยุทธศาสตร์การจัดหลักสูตรเพื่อสร้างยุวมัคคุเทศก์ในสถานศึกษา
13. การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง	13. จัดทำยุทธศาสตร์การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง
14. การจัดกองทุนสนับสนุนการท่องเที่ยว	14. จัดทำยุทธศาสตร์การจัดกองทุนสนับสนุนการท่องเที่ยว
15. การจัดให้มีการศึกษาวิจัยด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่	15. จัดทำยุทธศาสตร์การจัดให้มีการศึกษาวิจัยด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่
16. การจัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยว	16. จัดทำยุทธศาสตร์การจัดให้มีการศึกษาวิจัยด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่
17. การจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	17. จัดทำยุทธศาสตร์การจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
18. การจัดการด้านขยะและสิ่งปฏิกูล	18. จัดทำยุทธศาสตร์การจัดการด้านขยะและสิ่งปฏิกูล

ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง

จากการจัดเวทีประชาคมโดยกระบวนการ A-I-C กลุ่มตัวอย่างได้พบปัญหา แนวทางแก้ไขปัญหา และวิธีการแก้ไขปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ – เขาสูงดังนี้

ขั้น A : Appreciation พบว่าปัญหาการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 20 ปัญหาเป็นปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง 18 ปัญหา และปัญหาอยู่ในระดับน้อย 2 ปัญหา

ขั้น I : Influence การแก้ไขปัญหาค้นพบ ปัญหาที่อยู่ในระดับปานกลาง ถือเป็นจุดอ่อนที่จะต้องแก้ไข โดยเร็ว ส่วนปัญหาที่อยู่ในระดับน้อยถือเป็นจุดแข็งต้องดำรงรักษาและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นและกำหนดเป็นยุทธศาสตร์เพื่อแก้ไขทั้งปัญหาที่เป็นจุดอ่อนและปัญหาที่เป็นจุดแข็ง

ขั้น C : Control คือการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติโดยนำปัญหาการวางแผนยุทธศาสตร์ที่พบมาใช้ในการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง รวมทั้งกำหนดยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ ที่มีวัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด เป้าหมาย แผนงาน โครงการและสิ่งที่จะต้องทำอย่างชัดเจน

การจัดเวทีประชาคม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 45 คน ได้ร่วมกันกำหนดแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูงดังนี้

วิสัยทัศน์ (Vision)

“เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการที่ดีที่สุดของจังหวัดนครสวรรค์ ”

พันธกิจ (Mission)

1. พัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวให้สวยงาม
2. มีการบริหารจัดการที่ดี
3. ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว

เป้าหมาย (Goals)

เพื่อเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง

ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเทือกเขาพระ-เขาสูง โดยการนำปัญหาการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ค้นพบและผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวน 20 ปัญหาผู้วิจัยได้จัดลักษณะของปัญหาให้สอดคล้องตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่การท่องเที่ยวแห่ง

ประเทศไทยกำหนดไว้ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการดังนี้(การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2543 : 45-46)

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ ประกอบด้วย
 - 1.1 ยุทธศาสตร์การศึกษาแนวโน้มนับความเป็นไปได้ในการพัฒนาที่อกเขาพระ-เขาสูง
 - 1.2 ยุทธศาสตร์การจัดการพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านของวัดหนองกลับ
2. องค์ประกอบด้านการจัดการ ประกอบด้วย
 - 2.1 ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการท่องเที่ยว
 - 2.2 ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - 2.3 ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในการจัดการด้านการตลาดท่องเที่ยว
 - 2.4 ยุทธศาสตร์การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - 2.5 ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว
 - 2.6 ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการปลูกผักปลอดสารพิษในพื้นที่ท่องเที่ยว
 - 2.7 ยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ
 - 2.8 ยุทธศาสตร์ด้านความปลอดภัยในการท่องเที่ยวในพื้นที่
 - 2.9 ยุทธศาสตร์การจัดทำแผนแม่บทสถานที่ท่องเที่ยว
 - 2.10 ยุทธศาสตร์การจัดหลักสูตรเพื่อสร้างขุมักุเทศก์ในสถานศึกษา
 - 2.11 ยุทธศาสตร์การพัฒนาสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว
 - 2.12 ยุทธศาสตร์กองทุนสนับสนุนการท่องเที่ยว
 - 2.13 ยุทธศาสตร์การจัดการด้านขยะและสิ่งปฏิกูล
3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประกอบด้วย
 - 3.1 ยุทธศาสตร์การให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว
 - 3.2 ยุทธศาสตร์การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง
 - 3.3 ยุทธศาสตร์การจัดให้มีการศึกษาวิจัยด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่
 - 3.4 ยุทธศาสตร์การจัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยว

3.5 ยุทธศาสตร์การจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม

ชุมชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การได้รับประโยชน์จากการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ใน 3 องค์ประกอบทุกยุทธศาสตร์ข้างต้นทุกกระบวนการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
Nakhon Sawan Rajabhat University

การนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ

ยุทธศาสตร์ (Strategy)	วัตถุประสงค์ (Objectives)	ตัวชี้วัด (KPI)	ข้อมูลปัจจุบัน (Baseline Data)	เป้าหมาย (Target)	สิ่งที่ต้องทำ (Initiative)
1. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการท่องเที่ยว	เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วม ร่วมรับผิดชอบ เรียนรู้ปัญหาแก้ไข ปัญหาในการบริหาร จัดการการท่องเที่ยว อย่างถูกวิธี	ร้อยละของคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยว	-	60%	โครงการฝึกอบรมให้ความรู้ ผู้เกี่ยวข้องในชุมชนเรื่องการบริหาร จัดการท่องเที่ยว, การศึกษาดูงาน สถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ
2. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วม ร่วมในการคิดการ ตัดสินใจการ ดำเนินการและการ ใช้ประโยชน์จากการ วางแผนยุทธศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิง นิเวศ	ร้อยละของคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	-	60%	โครงการฝึกอบรมและให้ความรู้ ชุมชนในการจัดทำแผน การใช้แผน เป็นแนวทางการพัฒนาและมีส่วน ร่วมการจัดทำแผนการศึกษาดูงาน

ยุทธศาสตร์ (Strategy)	วัตถุประสงค์ (Objectives)	ตัวชี้วัด (KPI)	ข้อมูลปัจจุบัน (Baseline Data)	เป้าหมาย (Target)	สิ่งที่ต้องทำ (Initiative)
3. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการด้านการตลาดท่องเที่ยว	เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการตลาดท่องเที่ยว	ร้อยละของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดการด้านตลาดท่องเที่ยว	-	50%	โครงการฝึกอบรมให้ความรู้การจัดกาทางด้านตลาดท่องเที่ยว การจัดการด้านตลาดท่องเที่ยว การจัดการด้านตลาดท่องเที่ยว การจัดการด้านตลาดท่องเที่ยว
4. แนวโน้มความเป็นไปได้ในการพัฒนาเชิงพาณิชย์สูงให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาเชิงพาณิชย์สูงให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	มีข้อมูลการพัฒนาพื้นที่ในการศึกษาเปรียบเทียบ	-	ปีละ 1 ครั้ง	มีการศึกษาวิจัยด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวตนเองจัดให้มีการศึกษาดูงานสถานที่ท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับศูนย์วิจัยพัฒนาปรับปรุง การศึกษาวิจัยพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ยุทธศาสตร์ (Strategy)	วัตถุประสงค์ (Objectives)	ตัวชี้วัด (KPI)	ข้อมูลปัจจุบัน (Baseline Data)	เป้าหมาย (Target)	สิ่งที่ต้องทำ (Initiative)
5. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	เพื่อให้ตัวแทนชุมชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ร้อยละของชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	-	25%	มีการศึกษาวิจัยด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างต่อเนื่องจัดให้มีการศึกษาดูงานสถานที่ท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องด้วยกันแล้วนำมาปรับปรุง การศึกษาวิจัยพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
6. ปัญหาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว	เพื่อให้ทราบว่ามีผลกระทบใดบ้างในการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว	จำนวนครั้งของการศึกษาวิจัย	-	ปีละ 1 ครั้ง	มีการศึกษาวิจัยผลกระทบจากการพัฒนา
7. การจัดการพิพิธภัณฑ์ที่บ้านของวัดหนองกลับ	เพื่อให้การจัดการพิพิธภัณฑ์ของวัดหนองกลับมีมาตรฐาน	ร้อยละของชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการพิพิธภัณฑ์	-	25%	การให้ความรู้ การศึกษาดูงานการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์

ยุทธศาสตร์ (Strategy)	วัตถุประสงค์ (Objectives)	ตัวชี้วัด (KPI)	ข้อมูลปัจจุบัน (Baseline Data)	เป้าหมาย (Target)	สิ่งที่ต้องทำ (Initiative)
8. การส่งเสริมการปลูกผักปลอดสารพิษในพื้นที่ท่องเที่ยว	เพื่อจําหน่ายให้นักท่องเที่ยวและรักษาสภาพแวดล้อม	ร้อยละของชุมชนปลูกผักปลอดสารพิษ	-	50% ของจํานวนครัวเรือน	จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้การผลิดิตตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงการส่งเสริมการทำปุ๋ยอินทรีย์, ปุ๋ยชีวภาพ, ปลูกผักกางมุ้ง
9. การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ	เพื่อให้นักท่องเที่ยวและผู้สนใจรู้จักสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่	ร้อยละของนักท่องเที่ยวและผู้สนใจมาท่องเที่ยว	-	60%	การจัดกิจกรรมต่อเนื่อง การเผยแพร่ทางเว็บไซต์, การประชาสัมพันธ์ทางสื่ออื่นๆ
10. ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว	เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว	ร้อยละของชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว	-	70%	การอบรมสร้างจิตสำนึกการตระหนักห่วงแหนทรัพยากรในพื้นที่

ยุทธศาสตร์ (Strategy)	วัตถุประสงค์ (Objectives)	ตัวชี้วัด (KPI)	ข้อมูลปัจจุบัน (Baseline Data)	เป้าหมาย (Target)	สิ่งที่ต้องทำ (Initiative)
11. การรักษาความปลอดภัยในการท่องเที่ยวในพื้นที่	เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความปลอดภัยในการท่องเที่ยว	ร้อยละของนักท่องเที่ยว	-	100%	จัดให้มีระบบรักษาความปลอดภัยที่ดี
12. การจัดทำแผนแม่บทสถานที่ท่องเที่ยว	เพื่อให้การจัดสภาพภูมิทัศน์เป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม	ร้อยละของพื้นที่	-	50%	มีการสำรวจศึกษาสภาพพื้นที่จัดทำแผนแม่บทพื้นที่
13. การจัดหลักสูตรเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในสถานศึกษา	เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในสถานศึกษาให้มีความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ร้อยละของนักเรียนในสถานศึกษาในพื้นที่	-	50%	การอบรมให้ความรู้ด้านมัณฑนศิลป์แก่นักเรียนในสถานศึกษา จัดให้มีโครงการศึกษาดูงานด้านยุวมัคคุเทศก์แก่นักเรียนและการฝึกปฏิบัติ

ยุทธศาสตร์ (Strategy)	วัตถุประสงค์ (Objectives)	ตัวชี้วัด (KPI)	ข้อมูลปัจจุบัน (Baseline Data)	เป้าหมาย (Target)	สิ่งที่ต้องทำ (Initiative)
14. การพัฒนาสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว	เพื่อสร้างรายได้และขยายโอกาสในการพัฒนาสินค้าของชุมชนจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว	ร้อยละของชุมชนที่มีการพัฒนาสินค้า OTOP มีคุณภาพมากขึ้น	-	60%	การส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพสินค้าพื้นบ้าน การประกวดสินค้าพื้นบ้าน การวิจัยและ
15. การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง	เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวรู้จักสถานที่และการจัดกิจกรรมต่อเนื่อง	มีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นร้อยละต่อปี	-	20%	การจัดทำปฏิทินการท่องเที่ยวแต่ละเดือน การจัดงานส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่

ยุทธศาสตร์ (Strategy)	วัตถุประสงค์ (Objectives)	ตัวชี้วัด (KPI)	ข้อมูลปัจจุบัน (Baseline Data)	เป้าหมาย (Target)	สิ่งที่ต้องทำ (Initiative)
16. กองทุนสนับสนุนการ ท่องเที่ยว	เพื่อให้ชุมชนมี กองทุนในการ จัดการการท่องเที่ยว ในพื้นที่	มีจำนวนเงินในกองทุนเพิ่มขึ้น ร้อยละ	-	20%	การจัดงานหารายได้, การขอรับการ สนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน บริษัทท่องเที่ยว
17. การศึกษาวิจัยด้านการ ท่องเที่ยวในพื้นที่	เพื่อศึกษาปัญหาและ แนวทางในการ พัฒนาให้มีมาตรฐาน การท่องเที่ยวเชิง นิเวศ	มีผลงานการศึกษาวิจัยด้านการ ท่องเที่ยวในพื้นที่	-	1-2 เรื่องต่อปี	องค์กรปกครองท้องถิ่นในพื้นที่ สนับสนุนงบประมาณแก่ สถาบันการศึกษาและผู้สนใจในการ ทำวิจัย
18. การจัดตั้งเครือข่ายการ ท่องเที่ยว	เพื่อให้ชุมชนมีการ จัดตั้งเครือข่าย ช่วยเหลือกันด้าน การท่องเที่ยว	มีเครือข่ายการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น	-	1-2 เครือข่าย ต่อปี	โครงการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างเครือข่าย, การแสวงหา เครือข่าย

ยุทธศาสตร์ (Strategy)	วัตถุประสงค์ (Objectives)	ตัวชี้วัด (KPI)	ข้อมูลปัจจุบัน (Baseline Data)	เป้าหมาย (Target)	สิ่งที่ต้องทำ (Initiative)
19. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิง นิเวศ	เพื่อให้ชุมชนได้ เรียนรู้กิจกรรมการ ท่องเที่ยวระหว่าง เครือข่ายการ ท่องเที่ยว	ร้อยละของผู้เกี่ยวข้องในชุมชน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง เครือข่ายและสถานที่ท่องเที่ยว อื่นๆ	-	20%	โครงการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างเครือข่าย, การแสวงหา เครือข่าย
20. การจัดการด้านขยะและ สิ่งปฏิกูล	เพื่อให้ชุมชนมีส่วน ร่วมในการรักษา ความสะอาดความ เป็นระเบียบ เรียบร้อยสวยงาม ของพื้นที่ท่องเที่ยว	ร้อยละของชุมชนมีส่วนร่วมใน การจัดการด้านขยะและสิ่ง ปฏิกูล	-	70%	จัดหางบประมาณดำเนินการ เกี่ยวกับระบบกำจัดขยะเช่นเตาเผา ขยะ ถึงขยะ การให้ความรู้ ปลูก จิตสำนึกคนในชุมชนเรื่องการรักษา ความสะอาด

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่องแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอวิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อสร้างแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ช่วงที่ 1 การศึกษาปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ - เขาสูง

ประชากร ที่จะนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการ ศึกษาปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ นักการเมืองท้องถิ่น ข้าราชการ กำนัน เจ้าคณะอำเภอหนองบัว ประชาคมตำบลและนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวระหว่างเดือน พฤษภาคม ถึงเดือน ตุลาคม 2547 รวมทั้งสิ้น 543 คนและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูงจำนวน 225 คนโดยประมาณ ขนาดจากตารางของ Krejcie & Morgan (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ . 2540 : 303)

ช่วงที่ 2 การวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูงอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ กำหนดจากตัวแทนภาคราชการ ภาคเอกชน ตัวแทนจากองค์การปกครองท้องถิ่นและประชาคมตำบลหนองบัว ตำบลหนองกลับ ตำบลทุ่งทอง รวมทั้งเจ้าคณะอำเภอหนองบัว จำนวน 45 คน เป็นกลุ่มเจาะจงโดยการจัดเวทีประชาคมโดยกระบวนการ A-I-C

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ช่วงที่ 1 การศึกษาปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แบบสำรวจปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เป็นแบบสำรวจชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยแบ่งข้อความเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสำรวจปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง จำนวน 20 ข้อ

ช่วงที่ 2 การวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง

เป็นแบบบันทึกการประชุมเวทีประชาคมโดยกระบวนการ A-I-C ที่ผู้เข้าร่วมประชุมร่วมกันวางแผนยุทธศาสตร์โดยนำปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลแล้วมากำหนดความต้องการที่จะพัฒนาพื้นที่ของเทือกเขาพระ-เขาสูง และร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายการพัฒนา ยุทธศาสตร์ รวมทั้งการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติการเก็บรวบรวมข้อมูล

ช่วงที่ 1 การศึกษาปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผู้วิจัยดำเนินการแจกจ่ายแบบสำรวจปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการวิจัยจากสำนักงาน โครงการบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ถึง นายอำเภอหนองบัว เพื่อนำแบบสำรวจปัญหาไปส่งให้กลุ่มตัวอย่าง และได้รับแบบสำรวจปัญหารวบรวมกลับคืนเป็นแบบที่สมบูรณ์ที่สุด 225 ชุด และนำมาวิเคราะห์ผลทางสถิติต่อไป

ช่วงที่ 2 การวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เก็บบันทึกรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการจัดเวทีประชาคม โดยกระบวนการ A-I-C จากกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วม ประชาคม ประกอบด้วย นายอำเภอหนองบัว พระนิภากร โสภณ กำนันข้าราชการ ตัวแทนประชาคม ตำบลหนองบัว ตำบลหนองกลับ และตำบลทุ่งทอง รวม 45 คน ณ ศาลาประชาคมอำเภอหนองบัว แล้วนำมาวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ในช่วงที่ 1 คือ แบบสำรวจปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูงโดยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยทั้ง 2 ช่วง สามารถสรุปได้ดังนี้

ช่วงที่ 1 การศึกษาปัญหาการท้องเทียวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยส่วนมากเป็นชาย ร้อยละ 60.90 อายุ 21-40 ปี มากที่สุด ร้อยละ 56.90 ระดับการศึกษามากที่สุดคือ ประถมศึกษาและต่ำกว่าร้อยละ 38.20 อาชีพเกษตรกร มากที่สุดร้อยละ 33.80 ส่วนข้าราชการและพระสงฆ์ น้อยที่สุดร้อยละ 6.20

2. ปัญหาการการท้องเทียวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ พบว่าปัญหาอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 2.80$) ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ปัญหาการจัดตั้งเครือข่าย การท้องเทียวอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 3.14$) ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ปัญหาการจัดการ พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดหนองกลับอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.35$)

ช่วงที่ 2 การวางแผนยุทธศาสตร์การท้องเทียวเชิงนิเวศ

การวางแผนยุทธศาสตร์การท้องเทียวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ที่ประชุมเวทีประชาคมได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์การท้องเทียวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูงดังนี้

วิสัยทัศน์

“เป็นสถานที่ท้องเทียวเชิงนิเวศที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการที่ดีที่สุด ของจังหวัด นครสวรรค์ ”

พันธกิจ

1. พัฒนาสถานที่ท้องเทียวให้สวยงาม
2. การบริหารจัดการที่ดี
3. ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท้องเทียว

เป้าหมาย

เพื่อเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์การพัฒนา

บทสรุปจากการจัดทำเวทีประชาคม โดยกระบวนการ A-I-C ได้พบปัญหาการท้องเทียวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูงจำนวน 20 ปัญหา ที่ประชุมได้นำปัญหาที่ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วมา กำหนดเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนารวม 20 ยุทธศาสตร์ซึ่งผู้วิจัยได้จัดรวมยุทธศาสตร์มาจัดเป็นหมวดหมู่ให้สอดคล้องกับองค์ประกอบที่การท้องเทียวแห่งประเทศไทยซึ่งได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ ประกอบด้วย
 - 1.1 ยุทธศาสตร์การศึกษาแนวโน้มความเป็นไปได้ในการพัฒนาเทือกเขาพระ-เขาสูง
 - 1.2 ยุทธศาสตร์การจัดการพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านของวัดหนองกลับ
2. องค์ประกอบด้านการจัดการ ประกอบด้วย
 - 2.1 ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการท่องเที่ยว
 - 2.2 ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - 2.3 ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการด้านการตลาดท่องเที่ยว
 - 2.4 ยุทธศาสตร์การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - 2.5 ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว
 - 2.6 ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการปลูกผักปลอดสารพิษในพื้นที่ท่องเที่ยว
 - 2.7 ยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ
 - 2.8 ยุทธศาสตร์ด้านความปลอดภัยในการท่องเที่ยวในพื้นที่
 - 2.9 ยุทธศาสตร์การจัดทำแผนแม่บทสถานที่ท่องเที่ยว
 - 2.10 ยุทธศาสตร์การจัดหลักสูตรเพื่อสร้างขุมทรัพย์ในสถานศึกษา
 - 2.11 ยุทธศาสตร์การพัฒนาสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว
 - 2.12 ยุทธศาสตร์กองทุนสนับสนุนการท่องเที่ยว
 - 2.13 ยุทธศาสตร์การจัดการด้านขยะและสิ่งปฏิกูล
3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประกอบด้วย
 - 3.1 ยุทธศาสตร์การให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว
 - 3.2 ยุทธศาสตร์การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง
 - 3.3 ยุทธศาสตร์การจัดให้มีการศึกษาวิจัยด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่
 - 3.4 ยุทธศาสตร์การจัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยว
 - 3.5 ยุทธศาสตร์การจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม

ชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่มีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน การปฏิบัติตามแผนการ ได้รับประโยชน์จากแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูงในปัญหา 20 ปัญหา

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยช่วงที่ 1 ในการศึกษาปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า

ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ - เขาสูง เฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.80$) ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับน้อย 2 ปัญหา ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง 18 ปัญหาทุกปัญหาจะต้องปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นโดยกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์ ซึ่งผู้วิจัยได้นำปัญหาที่ได้ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วมาจัดไว้ให้สอดคล้องตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยกำหนดไว้ 4 องค์ประกอบ คือองค์ประกอบด้านพื้นที่ องค์ประกอบด้านการจัดการ องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ และองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม

องค์ประกอบด้านพื้นที่ประกอบด้วยยุทธศาสตร์การศึกษาแนวโน้มความเป็นไปได้ในการพัฒนาพื้นที่ และยุทธศาสตร์การจัดการพิพิธภัณฑสถานบ้านของวัดหนองกล้วย

องค์ประกอบด้านการจัดการประกอบด้วยยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการด้านการตลาดท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการปลูกผักปลอดสารพิษในพื้นที่ท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ ยุทธศาสตร์ด้านความปลอดภัยในการท่องเที่ยวในพื้นที่ ยุทธศาสตร์การจัดทำแผนแม่บทสถานที่ท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์การจัดหลักสูตรเพื่อสร้างขุมักคุเทศก์ในสถานศึกษา ยุทธศาสตร์การพัฒนาสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์กองทุนสนับสนุนการท่องเที่ยว และยุทธศาสตร์การจัดการด้านขยะและสิ่งปฏิกูล

องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประกอบด้วยยุทธศาสตร์การให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์การจัด

กิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ยุทธศาสตร์การจัดให้มีการศึกษาวิจัยด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ ยุทธศาสตร์การจัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยว และยุทธศาสตร์การจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาทุกปัญหา ตามที่ได้รับมอบหมายและทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน การปฏิบัติตามแผนการได้รับประโยชน์จากแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูงในปัญหาทั้ง 20 ปัญหาทุกยุทธศาสตร์ที่นำไปสู่การปฏิบัติ

ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในองค์ประกอบด้านพื้นที่มี 2 ปัญหาคือการศึกษาแนวโน้มความเป็นไปได้ในการพัฒนาและการจัดการพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดหนองกล้วยซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรหมเมธ นาถมทอง (2540) ที่ได้วิจัยเรื่องกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมืองนครนายก ได้เสนอว่าองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาชุมชน ได้แก่ปัจจัยด้านสภาพพื้นที่ที่เอื้อต่อการพัฒนา โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(2548) ได้สรุปประสบการณ์ที่ได้จากโครงการวิจัย 29 โครงการซึ่งได้วิจัยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่ภาคเหนือไว้เป็นแนวคิดหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าควรเน้นที่บริบทของพื้นที่แหล่งทรัพยากรที่หลากหลายเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งก็ใกล้เคียงและสอดคล้องกับงานวิจัยของ คินลี (Kelly, 1998) ได้วิจัยเรื่องการวางแผนการท่องเที่ยวควรคำนึงถึงสิ่งใดบ้างในการจัดทำแผนการท่องเที่ยวโดยให้ข้อเสนอว่าการจัดทำแผนท่องเที่ยวต้องพิจารณาเกี่ยวกับประสบการณ์และวัฒนธรรมของสังคมนั้นด้วยซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เวอร์สจอน (Version,2001) ที่ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนจะต้องมีวิธีปฏิบัติที่ดี ในรายงานการวิจัยได้ศึกษาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 39 เมืองที่ประสบความสำเร็จและพบว่าพื้นที่การท่องเที่ยวและ วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นมีส่วนสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน

ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในองค์ประกอบด้านการจัดการมี 13 ปัญหาปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว การให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก่ชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของพรหมเมธ นาถมทอง (2540)ที่วิจัยเรื่องกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมืองนครนายกที่พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งระบบเริ่มตั้งแต่ความสัมพันธ์ของชุมชน การสร้างเครือข่าย การให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวขณะเดียวกันก็สอดคล้องกับงานวิจัยของยศ สันตสมบัติและคณะ(2540) ที่ได้วิจัยเรื่อง

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการจัดการทรัพยากร ได้เสนอแนะในงานวิจัยว่าควรจัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้ชุมชนอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวด้วยตนเองในขณะที่สุคนธา สอทิพย์ (2547) ได้วิจัยเรื่องชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดคอนทวาย ตำบลบางกระทีก อำเภอสามพรานจังหวัดนครปฐม ได้เสนอในงานวิจัยว่าการท่องเที่ยวจะประสบความสำเร็จชุมชนท้องถิ่นต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่การกำหนดทิศทาง การจัดการ การจัดรูปแบบการบริหาร การมีส่วนร่วมดำเนินการรวมทั้งศึกษาผลกระทบ มีการวางแผนวิเคราะห์ทิศทางแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ในงานวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2548) ซึ่งได้วิจัยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่ภาคเหนือได้เสนอแนวคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า ชุมชนและบริบทของการจัดการการท่องเที่ยวต้องรับผิดชอบต่อผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น จะต้องมีการอนุรักษ์ทรัพยากร มีการเรียนรู้ระบบนิเวศและการมีส่วนร่วมทั้งกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ แม็กคูล(Mc Cool,1995) ซึ่งได้วิจัยเรื่องการเชื่อมโยงการท่องเที่ยว การรักษาสิ่งแวดล้อม และแนวคิดที่ยั่งยืนต้องรวมเข้าด้วยกันในงานวิจัยให้ความสำคัญแก่ชุมชนเพื่อยกระดับความมีอิสระในการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มารอน และ แฟร์เรล (Marion and Farrell . 1998) ที่ได้วิจัยและศึกษาการตรวจเชื่อมการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกี่ยวกับการป้องกันรักษาพื้นที่พบว่า ในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวหากชุมชนไม่สนใจต่อผลกระทบของการเจริญเติบโตของพื้นที่หิม ชิน น้ำ สัตว์ป่า ทรัพยากรทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมแล้ว จะเกิดผลกระทบทางลบต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ ชุมชนท้องถิ่นจะต้องมีการตัดสินใจอย่างถูกต้องในการเลือกยุทธศาสตร์การจัดการรวมทั้งยุทธวิธีดำเนินการ สอดคล้องกับงานวิจัยของกินลี (Kelly. 1998) ได้วิจัยเรื่องการวางแผนการท่องเที่ยว : ควรคำนึงถึงสิ่งใดบ้างในการจัดทำแผนการท่องเที่ยวในงานวิจัยได้เสนอว่าควรมีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยว เช่น สินค้าของท้องถิ่นเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว ในขณะที่ วิคอฟฟ (Wikoff. 1998) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หนทางสู่การเรียนรู้และการเรียนระบบเปิด ผลการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องเกิดจากความร่วมมือของชุมชนจะนำไปสู่การสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและเศรษฐกิจชุมชนในภาพรวม โดยเฉพาะผู้สนับสนุนและผู้เกี่ยวข้องด้านวัฒนธรรมด้านสิ่งแวดล้อมในชนบทเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและจะต้องเลือกรูปแบบที่เหมาะสมกับท้องถิ่นนั้น มีการเรียนรู้ร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เวอร์สจอน (Versjon,2001) ที่ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนต้องมีวิถีปฏิบัติที่ดีในรายงานการวิจัยได้ศึกษาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 39 เมืองที่ประสบความสำเร็จพบว่าชุมชนต้องมีการจัดการที่คืออย่างมีส่วนร่วม มีการอนุรักษ์พื้นที่ มีการ

ป้องกันรักษาสิ่งแวดล้อม มีการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ในขณะที่ โปเพสกุ (Popesku .2002) ได้วิจัยเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : เครื่องมือสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในเซอร์เบีย ในการวิจัยได้ให้ความสำคัญต่อการแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวและวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวต้องชัดเจน เป้าหมายสุดท้ายคือการประสานความร่วมมือและความสมดุลของกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อดำรงรักษาสภาพแวดล้อมให้อยู่ตลอดไป และสอดคล้องกับงานวิจัยของพริสกิน เจ. (Priskin J. 2003) ที่ได้วิจัยประเด็นปัญหาและโอกาสในการวางแผนและการจัดการเกี่ยวกับธรรมชาติของการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตอนกลางทางตะวันตกของออสเตรเลีย ในการวิจัยให้ความสำคัญในการวางแผนและการจัดการธรรมชาติในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ในขณะที่งานวิจัยของ บุษสบาร์ม (Buchsbaum . 2004) ได้วิจัยเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการพัฒนาที่ยั่งยืนในคอสตาริกา งานวิจัยนี้ได้ศึกษาผลกระทบวิกฤติที่มีต่อการท่องเที่ยวได้เสนอว่า ทั้งหมดจะต้องเริ่มต้นจากผู้ดำเนินการเข้ามามีส่วนร่วมให้เกิดความมั่นใจ มีการวางแผนที่ดี วิธีการที่ดีและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องทำเพื่อสังคม เศรษฐกิจชุมชน และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ความสำเร็จทั้งหลายต้องเกิดความสมดุล มีการบูรณาการอย่างดี ในการวิจัยยังพบว่า หลักการพัฒนาที่ยั่งยืนชุมชนต้องได้รับประโยชน์มากที่สุดและมีผลกระทบน้อยที่สุดซึ่งงานวิจัยทั้งหมดที่ยกมาเป็นลำดับสอดคล้องใกล้เคียงกับปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูงที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและนำมาเป็นข้อมูลในการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งจะกล่าวต่อไป

ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในองค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มี 5 ปัญหา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชศ สันตสมบัติและคณะ(2540) ได้วิจัยเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการจัดการทรัพยากรเสนอว่าควรจัดให้มีเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ให้กับชุมชนอย่างต่อเนื่องและส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มากขึ้นโดยเสนอว่าควรมียุทธศาสตร์การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวไว้ด้วย ในขณะเดียวกัน สุคนธา สอทิพย์ (2547) ได้วิจัยเรื่องชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดคอนหวาย ตำบลบางกระทิก อำเภอสามพรานจังหวัดนครปฐม พบว่า การที่จะให้ชุมชนมีความสามารถจัดการปัญหาของชุมชนเองได้มีปัจจัยสำคัญคือชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนนั้นตามลำดับ มีการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว มีการจัดกิจกรรม มีการจัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยว มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ ซึ่งก็สอดคล้องกับงานวิจัยของธนศ ศรีสดิษฐ์ (2543) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของท้องถิ่นต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน กรณีศึกษา ชายหาดชะอำ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ปัญหาการท่องเที่ยวจะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายในท้องถิ่นและต้องปลูกฝังจิตสำนึกคนในท้องถิ่นให้

ตระหนักถึงสถานะสิ่งแวดล้อม การรู้จักใช้และรักษาทรัพยากรธรรมชาติ การมีส่วนร่วมในการออกกฎระเบียบต่างๆ ตลอดจนการรักษาไว้ซึ่งประเพณีวัฒนธรรมเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นเพื่อการดำรงอยู่ของท้องถิ่นในสถานะที่เปลี่ยนไป ซึ่งใกล้เคียงและสอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2548) ซึ่งได้วิจัยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่ภาคเหนือได้สรุปประสบการณ์ที่ได้จากโครงการวิจัย 29 โครงการไว้ว่าชุมชนท้องถิ่นต้องมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและจัดการสิ่งแวดล้อม มีการป้องกันและกำจัดมลพิษและต้องมีการเรียนรู้ระบบนิเวศของพื้นที่ท่องเที่ยวด้วย ในขณะที่งานวิจัยของแม็กคูล (Mccool.1995) ซึ่งได้วิจัยเรื่องการเชื่อมโยงการท่องเที่ยว การรักษาสิ่งแวดล้อม และแนวคิดที่ยั่งยืน ต้องรวมเข้าด้วยกัน ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับคุณค่าการท่องเที่ยวและการใช้สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพแวดล้อม การจัดให้มีระบบการจัดการในสิ่งต่างๆที่กระทบสภาพแวดล้อม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มารอนและแฟร์เรล (Marion and Farrell . 1998) ที่ได้วิจัยและศึกษาการตรวจเยี่ยมการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกี่ยวกับการป้องกันรักษาพื้นที่พบว่า ในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวหากไม่สนใจต่อผลกระทบทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมแล้ว จะเกิดผลกระทบทางลบต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ ส่วนในเรื่องการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องและใกล้เคียงกับงานวิจัยของ คินลีย์ (Kelly. 1998) ได้วิจัยเรื่องการวางแผนการท่องเที่ยว ควรคำนึงถึงสิ่งใดบ้างในการจัดทำแผนการท่องเที่ยวโดยเสนอไว้ประการหนึ่งว่า ต้องมีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวในรายงานการวิจัยของเวอร์สจอน(Versjon.2001) ที่ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนต้องมีวิธีปฏิบัติที่ดี ได้ศึกษาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 39 เมืองที่ประสบความสำเร็จก็ได้เสนอว่า จะต้องมีการศึกษาและวิจัยอย่างต่อเนื่อง มีการป้องกันระวังรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนซึ่งสอดคล้องกับปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง

ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในองค์ประกอบสุดท้ายผู้วิจัยเห็นว่าทุกปัญหาที่ค้นพบชุมชนท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมในการแก้ไขทุกกระบวนการทุกปัญหาทั้งปัญหาด้านพื้นที่ปัญหาด้านการจัดการ ปัญหาด้านกิจกรรมและกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งงานวิจัยที่ค้นคว้านำมาอ้างอิงทั้งหมดล้วนให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นทุกปัญหา

ผลการวิจัยช่วงที่ 2 การวิจัยช่วงที่ 2 เป็นการศึกษาการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ผลการวิจัยพบว่า แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์องค์ประกอบของการวางแผนยุทธศาสตร์ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติประกอบด้วยแผนงานและโครงการที่จะต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

โดยกำหนดตัวชี้วัดไว้อย่างชัดเจนในระยะเวลาที่กำหนดซึ่งสอดคล้องใกล้เคียงกับเอกสารการวางแผนยุทธศาสตร์ในองค์ประกอบการวางแผนยุทธศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและใกล้เคียงกับองค์ประกอบการวางแผนยุทธศาสตร์ของอวยชัย วิทยาลัย ซึ่งแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ กำหนดไว้ดังนี้

วิสัยทัศน์ : เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการที่ดีที่สุดของจังหวัดนครสวรรค์

พันธกิจ : พัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวให้สวยงาม , มีการบริหารจัดการที่ดี และชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว

เป้าหมาย : เพื่อเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์ : 20 ยุทธศาสตร์ แบ่งเป็น 4 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบด้านพื้นที่ 2 ยุทธศาสตร์ องค์ประกอบด้านการจัดการ 13 ยุทธศาสตร์ องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ 5 ยุทธศาสตร์ และองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกยุทธศาสตร์ ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการทุกขั้นตอน

ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูงที่ได้นำมาวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อแก้ไขปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง สอดคล้องและใกล้เคียงกับงานวิจัยทั้งในประเทศและงานวิจัยต่างประเทศตามที่อภิปรายผลการวิจัยไว้ในช่วงที่ 1 แล้วผู้วิจัยเห็นว่า ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูงและแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง ที่ชุมชนท้องถิ่นจัดทำขึ้นมีขั้นตอนตามหลักการวิจัยและมีองค์ประกอบตามหลักการวางแผนยุทธศาสตร์ปัญหาการท่องเที่ยวที่ค้นพบมีความสอดคล้องใกล้เคียงกับงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาวิจัยตามที่ยกมาเป็นลำดับและเห็นว่าแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ จะช่วยให้ประชาชนอำเภอหนองบัว บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ร่วมกันกำหนดไว้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

- 1.1 รัฐควรกำหนดนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ชัดเจนและมีการปรับเปลี่ยนนโยบายให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงเป็นระยะ
- 1.2 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้นทุกขั้นตอน
- 1.3 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ให้ความสำคัญในการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.4 รัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อบรมให้ความรู้ สร้างจิตสำนึกแก่ประชาชนในท้องถิ่น ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น อย่างต่อเนื่อง

1.5 รัฐต้องสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดให้มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ทัศนศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศระหว่างชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะชุมชนท้องถิ่น ที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ประสบผลสำเร็จ

1.6 รัฐต้องสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดตั้งงบประมาณสำรวจและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่ รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณในการฟื้นฟู ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น อย่างต่อเนื่อง

1.7 รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องให้ความรู้ แก่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น เกี่ยวกับปรัชญาการท่องเที่ยวการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อเศรษฐกิจและความยั่งยืนควบคู่กัน ไปและชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยติดตามผลการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ อย่างต่อเนื่อง

2.2 ควรมีการวิจัยการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อื่นที่ศักยภาพใน การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

2.3 ส่งเสริม ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตั้งงบประมาณสนับสนุนงบประมาณ ในการวิจัยและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ ที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

รายการอ้างอิง

กองทุนสนับสนุนการวิจัย , สำนักงาน. การวิจัยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภาคเหนือ 29 โครงการ

(2540-2545)(Online) Available : http://www.rakbankerd.com/rbk_travel/hilighstory6.html.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์แห่งชาติ . กรุงเทพฯ :

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย , 2545 (อัดสำเนา)

การประถมศึกษาแห่งชาติ,สำนักงาน. คู่มือการวางแผนงบประมาณปี 2545. กรุงเทพฯ. สำนักงาน

การประถมศึกษาแห่งชาติ,2545. (อัดสำเนา)

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ . การคิดเชิงยุทธศาสตร์ กรุงเทพฯ . ชัดเชดมีเดีย., 2546

จังหวัดนครสวรรค์ , สำนักงาน. แผนแม่บทการท่องเที่ยวจังหวัดนครสวรรค์ 5 ปี (2545 – 2549).

นครสวรรค์ : สำนักงานจังหวัดนครสวรรค์ ,2545.

เจื้อจันท์ จงสถิตส์อยู่ . แนวคิดและวิธีการวางแผนการศึกษา กรุงเทพฯ. สำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษา แห่งชาติ : สำนักนายกรัฐมนตรี . , 2530

เจลิยว บุรีภักดี . หลักการพัฒนาและการสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนา.นครสวรรค์ : สถาบันราชภัฏ

นครสวรรค์ . 2546 .

ชนินทร์ ชูณหพันธ์รักษ์ . นโยบายธุรกิจและการบริหารเชิงธุรกิจ กรุงเทพฯ ศูนย์เอกสารตำรา

สถาบันราชภัฏสวนดุสิต. 2542.

ครรชนี เอมพันธุ์. แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ :เรื่องน่ารู้สำหรับ

ประชาชนเล่มที่ 21 กรุงเทพฯ : ชมรมนักเรียนทุนมูลนิธิอานันทมหิดล , 2537.

ศรัยวิจิต เขาแก้ว . การจัดการท่องเที่ยวตำบลคลองโดน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม .

วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล . 2546.

ตราบทิพย์ ไกรพรศักดิ์ . กลยุทธ์การตลาดในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว นนทบุรี : มหาวิทยาลัย

สุโขทัยธรรมมาธิราช , 2545 .

ทวีป ศิริรัศมี . การวางแผนพัฒนาและประเมินโครงการ กรุงเทพฯ . สำนักงานกองทุนสนับสนุน

การวิจัย(สกว.) ,2544

ทักษิณ ชินวัตร ยุทธศาสตร์และทิศทางการบริหารประเทศ เล่ม 4 :SMART OTOF

PROGRAM 2004 .กรุงเทพฯ : สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.๔. 2547

- ธนชัย ชมจินดา. การวางแผนกลยุทธ์และการควบคุม.นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2545.
- ชเนศ ศรีสถิตย์ . บทบาทของท้องถิ่นต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน กรณีศึกษา : ชายหาดชะอำ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี . วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2543.
- นันทิยา หุตานุวัตรและณรงค์ หุตานุวัตร . SWOT :การวางแผนกลยุทธ์ธุรกิจชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 2 อุบลราชธานี สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2543.
- ปกรณ์ ปรียากรณ์ . หลักและวิธีการวางแผนกลยุทธ์ กรุงเทพฯ . คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์, 2540.
- ประชุม รอดประเสริฐ. นโยบายการวางแผนหลักการทฤษฎี กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์, 2535.
- พิชิต สุขเจริญพงษ์. แผนสู่ความสำเร็จของนักวางแผนกลยุทธ์ . กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น, 2527.
- ราชภัฏธนบุรี, มหาวิทยาลัย. แผนกลยุทธ์พัฒนามหาวิทยาลัย ราชภัฏธนบุรี พ.ศ. 2546 – 2550 กรุงเทพฯ . 2545.
- รายงานขั้นสุดท้ายการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยว เพื่อรักษาระบบนิเวศ . กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย . 2540.
- สถาบันดำรงราชานุภาพและสถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ. การปฏิรูประบบราชการ .บพิธการพิมพ์ .กรุงเทพฯ , 2539
- สมชาย เดชะพรหมพันธุ์ และภัทรพร สร้อยทอง . การบริหารและจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติในภาคตะวันออก .วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา 2545.
- สมพงษ์ จ้อยศิริ และเชาว์ โรจนแสง . “กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์” : ชุดวิชาการวางแผนกลยุทธ์ และการควบคุม . นนทบุรี, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2545.
- สมภพ เจริญนุทด , เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ การวิจัยและพัฒนาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในท้องถิ่น :นครสวรรค์ , สถาบันราชภัฏนครสวรรค์ .2545.
- สุโขทัยธรรมาธิราช, มหาวิทยาลัย . เอกสารชุดวิชา การจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , 2545.
- สุนธรา สอทิพย์ . ชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดคอนวอย ตำบลบางกระทึก อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม .วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล . 2547

- สุพาดา สิริภูตทาและคณะ. การวางแผนและการบริหารโครงการ. กรุงเทพฯ บ้านเสรีรัตน์ ,2543.
- สุรัสวดี ราชสกุลชัย . การวางแผนและการบริหารโครงการ , กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ จามจุรี . 2543
- หนองบัว, อ้าเออ . เอกสารบรรยายสรุป 2546. นครสวรรค์ . 2546. (อัดสำเนา)
- อนันต์ เกตุวงศ์. **หลักและเทคนิคการวางแผน** กรุงเทพฯ . สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.
- อวยชัย วัชสุวรรณ. **เอกสารประกอบการศึกษา สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนาศาสตร์** : นครสวรรค์ สถาบันราชภัฏนครสวรรค์, 2546 .
- อากร บัวกล้า. **ข่าวสารกรมการผังเมือง ฉบับที่ 73/2542** กรุงเทพฯ 2542 . (อัดสำเนา).
- Buchsbaum , Bernardo Duha . **Ecotourism and Sustainable Development in Costa Rica** . Virginia Polytechnic Institute and State University. 2004.
- Gould , Lori A. **ecclectica : Ecotourism and Sustainable Community Developmen** (Online) 2004. Available : <http://www.ecclectica.ca/issues/2004/2/gould>.
- Hector, Geballos-Lascrain. **Tourism . Ecotourism and Protected Areas** . IUCN. Gland . Switzerland . 1996.
- Kelly, Michael E. **Tourism Planning : What To Consider In Tourism Plan Making**. (Online) 1998 . Available: <http://www.asu.edu/caed/proceedings98/Kelly/Kelly>. 1998.
- Marion, J.L. and T.A. Farrell. **Managing ecotourism visitation in protected areas** (Online) 1998. Available : <http://www.pwrc.usgs.gov/prodab/ab1098399/abs5292>.
- McCool , Stephen F. . **Linking Tourism , The environment and concepts of sustainability : Setting the stage**. (Online) 1994. Available : <http://www.rakbankerd.com/rbk-travel/hiligh/story6.html> .
- Popesku, Jovan . **Ecotourism-A Tool For Sustainable Tourism Development In Serbia** .The world Ecotourism Summit. Quebec City, Canada . 2002.
- Priskin J, **Issues and Opportunities in Planning and Managing Nature-based Tourism in the Central Coast Region of Western Auatralia** . Blackwell . 2003.
- Simson, K. **Strategic Planning and Community Involvement as Contributors to Sustainable Tourism Development, Current Issues of Tourism** 2001.
- Tuohino ,Anja and Anne Hynonen . **Ecotourism – imagery and reallty. Reflections on Concepts and Practlises In Finish Rural Tourism** . Savonlinna Institute for. Regionnal Development and Research, University of Joensuu, 2001.

Versjon, Elektronisk **Sustainable Development of Ecotourism A Compilation of Good Practices** (Online) 2001. Available : <http://www.worldtourism.org/sustainable/IYE/Compilation> .

Wikoff , Lea D. . **Eco-tourism, Development : Solutions Through Distance Learning and Open Learning Systems** (Online) Available : <http://www.csupomona.edu/jis/1998/abstracts.html>

มหาวิทยาลัยราชภัฏ
Nakhon Sawan Rajabhat University

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Nakhon Sawan Rajabhat University

ภาคผนวก ก
หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ

ที่ ศบ 0537.02/ว0057

สำนักงานโครงการบัณฑิตศึกษา
สถาบันราชภัฏนครสวรรค์
อ. เมือง จ.นครสวรรค์ 60000

24 มีนาคม 2547

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผศ.เกษม ศรีเคิมมา

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย (แบบสำรวจปัญหา) จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วย นายวิบูลย์ชัย พุฒทอง นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนารุ่นที่ 1 (ภาคพิเศษ) สถาบันราชภัฏนครสวรรค์ ซึ่งได้รับอนุมัติจากทางสถาบันฯ ให้จัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การวางแผนพุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์อย่างยั่งยืน เทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต โดยมีกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังต่อไปนี้

1. ดร.สมภพ เจริญนาค เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
2. ผศ.อวยชัย วัชรธรรม เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือการวิจัย โครงการบัณฑิตศึกษา สถาบันราชภัฏนครสวรรค์

จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือการวิจัย ทางด้าน

- ระเบียบวิธีวิจัย/เครื่องมือการวิจัย การใช้ภาษา เนื้อหางานวิจัย

ให้กับ นายวิบูลย์ชัย พุฒทอง เพื่อจะได้นำมาแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องตามข้อเสนอแนะ สำหรับ

การจัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่องดังกล่าว ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และ ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธนาศ มีศรีสวัสดิ์)

รองผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ปฏิบัติราชการแทน

ผู้อำนวยการ โครงการบัณฑิตศึกษา

สำนักงานโครงการบัณฑิตศึกษา

โทร. 0-5621 9100-129 ต่อ 1173-1178

โทรสาร. 0-5622 1554

ที่ ศษ 0537.02/ว0057

สำนักงานโครงการบัณฑิตศึกษา
สถาบันราชภัฏนครสวรรค์
อ. เมือง จ.นครสวรรค์ 60000

24 มีนาคม 2547

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผศ.ธนัส มีศรีสวัสดิ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย (แบบสำรวจปัญหา) จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วย นายวิบูลย์ชัย พุฒทอง นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขา ยุทธศาสตร์การพัฒนารุ่นที่ 1 (ภาคพิเศษ) สถาบันราชภัฏนครสวรรค์ ซึ่งได้รับอนุมัติจากทางสถาบันฯ ให้จัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศนียังขึ้น เทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต โดยมีกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ดังต่อไปนี้

1. ดร.สมภพ เจริญนาค เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
2. ผศ.อวยชัย วัชรธรรม เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือการวิจัย โครงการบัณฑิตศึกษา สถาบันราชภัฏนครสวรรค์

จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือการวิจัย ทางด้าน

ระเบียบวิธีวิจัย/เครื่องมือการวิจัย การใช้ภาษา เนื้อหางานวิจัย

ให้กับ นายวิบูลย์ชัย พุฒทอง เพื่อจะได้นำมาแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องตามข้อเสนอแนะ สำหรับ
การจัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่องดังกล่าว ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และ ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธนัส มีศรีสวัสดิ์)

รองผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ปฏิบัติราชการแทน
ผู้อำนวยการโครงการบัณฑิตศึกษา

สำนักงานโครงการบัณฑิตศึกษา

โทร. 0-5621 9100-129 ต่อ 1173-1178

โทรสาร. 0-5622 1554

ที่ ศธ 0537.02/ว0057

สำนักงานโครงการบัณฑิตศึกษา
สถาบันราชภัฏนครสวรรค์
อ. เมือง จ.นครสวรรค์ 60000

24 มีนาคม 2547

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผศ.ปรีชา สนธิรักษ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย (แบบสำรวจปัญหา) จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วย นายวิบูลย์ชัย พุฒทอง นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขา ยุทธศาสตร์การพัฒนา รุ่นที่ 1 (ภาคพิเศษ) สถาบันราชภัฏนครสวรรค์ ซึ่งได้รับอนุมัติจากทางสถาบันฯ ให้จัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การวางแผน ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์อย่างยั่งยืน เทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต โดยมีกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังต่อไปนี้

1. ดร.สมภพ เจริญนุทท เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
2. ผศ.อวยชัย วัชรธรรม เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือการวิจัย โครงการบัณฑิตศึกษา สถาบันราชภัฏนครสวรรค์ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย ทางด้าน

- ระเบียบวิธีวิจัย/เครื่องมือการวิจัย การใช้ภาษา เนื้อหางานวิจัย

ให้กับ นายวิบูลย์ชัย พุฒทอง เพื่อจะได้นำมาแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องตามข้อเสนอแนะ สำหรับการ
การจัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่องดังกล่าว ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และ ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิตยา สวัสดิ์)

รองผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ปฏิบัติราชการแทน

ผู้อำนวยการ โครงการบัณฑิตศึกษา

สำนักงานโครงการบัณฑิตศึกษา

โทร. 0-5621 9100-129 ต่อ 1173-1178

โทรสาร. 0-5622 1554

ที่ ศธ 0537.02/ว0057

สำนักงานโครงการบัณฑิตศึกษา
สถาบันราชภัฏนครสวรรค์
อ. เมือง จ.นครสวรรค์ 60000

24 มีนาคม 2547

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผศ.บรรยงก์ บรรยงเมธ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย (แบบสำรวจปัญหา) จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วย นายวิบูลย์ชัย พุฒทอง นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขา พุทธศาสตร์การพัฒนา รุ่นที่ 1 (ภาคพิเศษ) สถาบันราชภัฏนครสวรรค์ ซึ่งได้รับอนุมัติจากทางสถาบันฯ ให้จัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การวางแผน พุทธศาสตร์การท่องเที่ยวนิเวศน์อย่างยั่งยืน เทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต โดยมีกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังต่อไปนี้

1. ดร.สมภพ เจริญนุท	เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
2. ผศ.อวยชัย วัชรธรรม	เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือการวิจัย โครงการบัณฑิตศึกษา สถาบันราชภัฏนครสวรรค์

จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือการวิจัย ทางด้าน

 ระเบียบวิธีวิจัย/เครื่องมือการวิจัย การใช้ภาษา เนื้อหางานวิจัยให้กับ นายวิบูลย์ชัย พุฒทอง เพื่อจะได้นำมาแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องตามข้อเสนอแนะ สำหรับการ
การจัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่องดังกล่าว ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และ ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธนิศ มีศรีสวัสดิ์)

รองผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ปฏิบัติราชการแทน

ผู้อำนวยการ โครงการบัณฑิตศึกษา

สำนักงานโครงการบัณฑิตศึกษา

โทร. 0-5621 9100-129 ต่อ 1173-1178

โทรสาร. 0-5622 1554

ที่ ศบ 0537.02/ว0057

สำนักงานโครงการบัณฑิตศึกษา
สถาบันราชภัฏนครสวรรค์
อ. เมือง จ.นครสวรรค์ 60000

24 มีนาคม 2547

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือการวิจัย

เรียน อ.นิเวศน์ กำรัตน์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย (แบบสำรวจปัญหา) จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วย นายวิบูลย์ชัย พุฒทอง นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขา ยุทธศาสตร์การพัฒนา รุ่นที่ 1 (ภาคพิเศษ) สถาบันราชภัฏนครสวรรค์ ซึ่งได้รับอนุมัติจากทางสถาบันฯ ให้จัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การวางแผน ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์อย่างยั่งยืน เทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต โดยมีกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังต่อไปนี้

1. ดร.สมภพ เจริญนุท	เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
2. ผศ.อวยชัย วัชรธรรม	เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือการวิจัย โครงการบัณฑิตศึกษา สถาบันราชภัฏนครสวรรค์ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือการวิจัย ทางด้าน

ระเบียบวิธีวิจัย/เครื่องมือการวิจัย การใช้ภาษา เนื้อหางานวิจัย

ให้กับ นายวิบูลย์ชัย พุฒทอง เพื่อจะได้นำมาแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องตามข้อเสนอแนะ สำหรับ การจัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่องดังกล่าว ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และ ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธนาศ มีศรีสวัสดิ์)

รองผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ปฏิบัติราชการแทน

ผู้อำนวยการ โครงการบัณฑิตศึกษา

สำนักงานโครงการบัณฑิตศึกษา

โทร. 0-5621 9100-129 ต่อ 1173-1178

โทรสาร. 0-5622 1554

ตารางความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
ตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย
ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสอง

ข้อ	จำนวน ผู้เชี่ยวชาญ	เห็นด้วย (1)	ไม่แน่ใจ (0)	ไม่เห็นด้วย (-1)	$\sum R$	$\frac{\sum R}{n}$	หมายเหตุ
1.	5	111	1	1	3	.6	
2.	5	111	1	1	4	.8	
3.	5	111	1	1	4	.8	
4.	5	111	1	1	3	.6	
5.	5	1111	-	1	4	.8	
6.	5	1111	-	1	4	.8	
7.	5	111	1	1	3	.6	
8.	5	11	11	1	2	.4	
9.	5	1111	-	1	4	.8	
10.	5	1111	-	1	4	.8	
11.	5	1111	-	1	4	.8	
12.	5	1111	-	1	4	.8	
13.	5	1111	-	1	4	.8	
14.	5	111	-	11	3	.6	
15.	5	1111	-	1	4	.8	
16.	5	1111	-	1	4	.8	
17.	5	1111	-	1	4	.8	
18.	5	111	1	1	3	.6	
19.	5	1111	-	1	4	.8	
20.	5	111	1	1	3	.6	

ข้อ	จำนวน ผู้เชี่ยวชาญ	เห็นด้วย (1)	ไม่แน่ใจ (0)	ไม่เห็นด้วย (-1)	$\sum R$	$\frac{\sum R}{n}$	หมายเหตุ
21.	5	1111	1	-	4	.8	
22.	5	11	111	-	2	.4	
23.	5	11	111	-	2	.4	
24.	5	1111	1	-	4	.8	
25.	5	111	11	-	3	.6	

$\sum R$ = ผลรวมคะแนนความคิดเห็น

$\frac{\sum R}{n}$ = จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
Nakhon Sawan Rajabhat University

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

ที่ ศช 0537.02/0068

สำนักงาน โครงการบัณฑิตศึกษา
สถาบันราชภัฏนครสวรรค์
อ. เมือง จ. นครสวรรค์ 60000

18 เมษายน 2547

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน

ด้วย นายวิบูลย์ชัย พุฒทอง นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขา ยุทธศาสตร์การพัฒนา รุ่นที่ 1 สถาบันราชภัฏนครสวรรค์ ซึ่งได้รับอนุมัติจากทางสถาบันฯ ให้จัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การวางแผน ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน เทือกเขาพระ - เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์” โดยมีกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

1. ดร.สมภพ เจริญนุทท	ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
2. ผศ.อวยชัย วัชรธรรม	กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มีความประสงค์จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ในการนี้โครงการบัณฑิตศึกษา สถาบันราชภัฏนครสวรรค์ ไคร่ขอกความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นายวิบูลย์ชัย พุฒทอง ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.จุฑาทกรณ์ เจริญนุทท)

ผู้อำนวยการ โครงการบัณฑิตศึกษา

สำนักงานโครงการบัณฑิตศึกษา

โทร. 0 5621 9100-129 ต่อ 1173 ,1178

โทรสาร. 0 5622 1554

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
Nakhon Sawan Rajabhat University

ภาคผนวก ค
คำสั่งสถาบันราชภัฏนครสวรรค์

คำสั่งสถาบันราชภัฏนครสวรรค์

ที่ ๑๒ / 2546

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการการจัดเวทีสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพ
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืนเทือกเขาสูง - เขาพระ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

ด้วยสถาบันราชภัฏนครสวรรค์โดยโครงการบัณฑิตศึกษาจะจัดเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการ
เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืนเทือกเขาสูง - เขาพระ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ โดยจะ
ประชุมในวันที่ 28 - 30 เมษายน 2546 ณ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง จังหวัดอุทัยธานี เพื่อให้
การดำเนินการเป็นที่เรียบร้อยจึงแต่งตั้งคณะกรรมการดังต่อไปนี้

1. คณะกรรมการที่ปรึกษา

- 1.1 ส.ส. เมธี จิตรจินดารัตน์
- 1.2 รศ.ดร. ประเทือง ภูมิภัทราคม
- 1.3 ศ.ดร. เฉลียว บุรีภักดี
- 1.4 เจ้าคุณนิภากรโสภณ (พระครูไกร)
- 1.5 นายวิระชัย ภูเพียงใจ

2. คณะกรรมการฝ่ายอำนวยการ

2.1 ดร.สมภพ	เจิมขุนทด	ประธานกรรมการ
2.2 รศ.ดร.ธานี	เกสทอง	กรรมการ
2.3 ดร.จุฑาภรณ์	เจิมขุนทด	กรรมการ
2.4 นายละม่อม	ไชโย	กรรมการ
2.5 นายพนม	จันทร์ดิษฐ์	กรรมการและเลขานุการ
2.6 นางเดือนใจ	บรรเจิดกิจ	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่ ให้คำปรึกษาควบคุมดูแลและอำนวยความสะดวกแก่กรรมการฝ่ายต่าง ๆ

3. คณะกรรมการฝ่ายคณาจารย์

- 3.1 ผศ.เกษม ศรีเต็มมา
- 3.2 ผศ.สุวรรณ คงมี
- 3.3 ผศ.อวยชัย ้วยสุวรรณ

3.4 ผศ.ปรีชา	สนธิรักษ์
3.5 ผศ.ยรรยงค์	ยรรยงเมธ
3.6 ดร.บุญแสน	เตียวบุญอุตรธรรม
3.7 ดร.ทัศนพันธ์	กุศลสถิตย์
3.8 ดร.ชาลี	จุนทะการบัณฑิต
3.9 ผศ.ดร.วิรัช	จงอยู่สุข
3.9 อาจารย์วิมลรัตน์	คล้ายเนียม
3.10 อาจารย์นิเวศ	คำรัตน์
3.11 อาจารย์สำราญ	จันทร์ทอง

มีหน้าที่ ให้คำแนะนำด้านวิชาการในแขนงที่เกี่ยวข้อง

4. คณะกรรมการฝ่ายเลขานุการและประชาสัมพันธ์

4.1 นางเตือนใจ	บรรเจิดกิจ	ประธานกรรมการ
4.2 นายมานพ	อำพันธ์	กรรมการ
4.3 นายอนันตศักดิ์	ขุนพรหม	กรรมการ
4.4 นายชำนาญ	กุนาง	กรรมการ
4.5 นายเกรียงไกร	จิรจรรย์ชัย	กรรมการ
4.6 นางรัตนา	ขุนพรหม	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่จัดทำเอกสารโครงการ คำสั่ง จดหมายเชิญ จดหมายขอบคุณ คำกล่าวเปิด-ปิด และเอกสารงานสารบรรณและประชาสัมพันธ์งาน พิธีกรและกำกับหลักสูตร

5. คณะกรรมการฝ่ายการเงิน

5.1 ดร.จุฑาภรณ์	เจิมขุนทด	ประธานกรรมการ
5.2 นางเตือนใจ	บรรเจิดกิจ	กรรมการ
5.3 นายเกรียงไกร	จิรจรรย์ชัย	กรรมการ
5.4 นางสาวนันทนา	ลาลี	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่ดูแลบริหารจัดการจัดซื้อ / จัดจ้าง การเบิก - จ่ายเงิน

6. คณะกรรมการฝ่ายจัดทำเอกสารและรายงานการวิจัย

6.1 นายกนก	กุนาง	ประธานกรรมการ
6.2 ร.ต.ท. มลฑล	เหมหิจิตร์	กรรมการ
6.3 นายวิบูลย์ชัย	พุดทอง	กรรมการ
6.4 นายมานพ	อำพันธ์	กรรมการ
6.5 นายเกรียงไกร	จิรจรรย์ชัย	กรรมการ

6.7	นางธัญญาภรณ์	กุนาง	กรรมการ
6.8	นายสุดใจ	หนองคาย	กรรมการ
6.9	นายวีระ	ผลประเสริฐ	กรรมการ
6.10	นายอนันต์ศักดิ์	ขุนพรหม	กรรมการ
6.11	นายสมชาติ	พูลเขตกิจ	กรรมการ
6.12	นายวีระ	ระบอบ	กรรมการ
6.13	ร.ต.อ. บริสุทธิ์	อธิจิต	กรรมการ
6.14	นางรัตนา	ขุนพรหม	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่จัดทำเอกสารประกอบการอบรม รายงานการวิจัย

7. คณะกรรมการฝ่ายยานพาหนะ

7.1	ร.ต.ท.มลชล	เหมพิจิตร	ประธานกรรมการ
7.2	ร.ต.อ.บริสุทธิ์	อธิจิต	กรรมการ
7.3	นายวิบูลย์ชัย	พุดทอง	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่จัดหายานพาหนะ รับส่งวิทยากรและผู้เข้ารับการอบรม

8. คณะกรรมการฝ่ายปฏิบัติงานการวิจัย

8.1	ดร.สมภพ	เจิมขุนทด	ประธานกรรมการ
8.2	ร.ต.ท. มลชล	เหมพิจิตร	ผู้วิจัย
8.3	นายวิบูลย์ชัย	พุดทอง	ผู้วิจัย
8.4	นายมานพ	อำพันธ์	ผู้วิจัย
8.5	นายเกรียงไกร	จිරจรรย์ชัย	ผู้วิจัย
8.6	นายกนก	กุนาง	ผู้วิจัย
8.7	นายชำนาญ	กุนาง	ผู้วิจัย
8.8	นางธัญญาภรณ์	กุนาง	ผู้วิจัย
8.9	นายสุดใจ	หนองคาย	ผู้วิจัย
8.10	นายวีระ	ผลประเสริฐ	ผู้วิจัย
8.11	นายอนันต์ศักดิ์	ขุนพรหม	ผู้วิจัย
8.12	นายวีระ	ระบอบ	ผู้วิจัย
8.13	ร.ต.อ. บริสุทธิ์	อธิจิต	ผู้วิจัย
8.14	นางรัตนา	ขุนพรหม	ผู้วิจัย
8.15	นายสมชาติ	พูลเขตกิจ	ผู้วิจัย

มีหน้าที่ปฏิบัติงานการวิจัย

9. คณะกรรมการฝ่ายเชิญวิทยากรและต้อนรับวิทยากร

9.1	ดร.สมภพ	เจิมขุนทด	ประธานกรรมการ
9.2	นายมานพ	อำพันธ์	กรรมการ
9.3	นายวิบูลย์ชัย	พุดมทอง	กรรมการ
9.4	นายวีระ	ผลประเสริฐ	กรรมการ
9.5	นางเตือนใจ	บรรเจ็ดกิจ	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่เชิญวิทยากร ต้อนรับวิทยากร

10. คณะกรรมการฝ่ายประสานงานผู้เข้ารับการอบรม

10.1	นายอนันต์ศักดิ์	ขุนพรหม	ประธานกรรมการ
10.2	นายชำนาญ	กุนาง	กรรมการ
10.3	นายวีระ	ผลประเสริฐ	กรรมการ
10.4	นายกนก	กุนาง	กรรมการ
10.5	นางรัตนา	ขุนพรหม	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่ประสานงานผู้เข้ารับการอบรม

11. คณะกรรมการฝ่ายสถานที่และอาหาร

11.1	นายเกรียงไกร	จิรจิรังชัย	ประธานกรรมการ
11.2	นายมานพ	อำพันธ์	กรรมการ
11.3	นายอนันต์ศักดิ์	ขุนพรหม	กรรมการ
11.4	นางธัญญาภรณ์	กุนาง	กรรมการ
11.5	นายวีระ	ระบอบ	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่จัดสถานที่ แสง เสียง อาหารและเครื่องดื่ม

12. คณะกรรมการฝ่ายประเมินผล

12.1	นายวีระ	ผลประเสริฐ	ประธานกรรมการ
12.2	นายวีระ	ระบอบ	กรรมการ
12.3	นายสุดใจ	หนองคาย	กรรมการ
12.4	นายสมชาติ	พูลเขตกิจ	กรรมการ
12.5	นายวิบูลย์ชัย	พุดมทอง	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่ประเมินผลการอบรมทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ

13. รายนามพหุภาคีเข้าประชุมปฏิบัติการ

13.1	ส.ส.เมธี	ฉัตรจินดารัตน์
13.2	นายวีระชัย	ภูเพียงใจ นายอำเภอหนองบัว

- 13.3 ส.จ. อุปถัมภ์
- 13.4 ส.จ. เศรษฐา
- 13.5 นายกเทศมนตรี (ฝ่ายการศึกษา)
- 13.6 เทศมนตรีฝ่ายสาธารณสุข
- 13.7 ประธาน อบต. หนองบัว
- 13.8 ประธาน อบต. หนองกลับ
- 13.9 นายมะยม แยมกุล ประธาน อบต. ทุ่งทอง
- 13.10 กำนันแหวน
- 13.11 กำนันเทียน
- 13.12 นายขาว พัดสี กำนันตำบลหนองบัว
- 13.13 กำนันหนองกลับ
- 13.14 นายวิชัย บุญโต กำนันตำบลทุ่งทอง
- 13.15 กำนันห้วยใหญ่
- 13.16 คุณธีรศักดิ์ ธารบัวสวรรค์
- 13.17 ประธานพ่อค้าอำเภอนองบัว
- 13.18 ผู้สื่อข่าวท้องถิ่น
- 13.19 ประธานมูลนิธิ
- 13.20 เจ้าของโรงสีหน่วยราชการ
- 13.21 ผู้จัดการธนาคารออมสิน
- 13.22 ผู้จัดการธนาคาร ธกส.
- 13.23 สาธารณสุขอำเภอ
- 13.24 เกษตรอำเภอ
- 13.25 ป่าไม้อำเภอ
- 13.26 คุณสมานิช (ป่าไม้เขตพระราชดำริ)
- 13.27 พัฒนาการชุมชนอำเภอ
- 13.28 ศึกษาธิการอำเภอหนองบัว
- 13.29 ผู้อำนวยการการประถมศึกษาอำเภอหนองบัว
- 13.30 ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองบัว
- 13.31 นายสุน โอภาสี ผู้อำนวยการโรงเรียนวังบัววิทยา
- 13.32 ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลหนองบัว
- 13.33 ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเขานางต๋าม
- 13.34 ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลองลาน

13.35 ผู้อำนวยการบ้านหนองไผ่

13.36 ผู้อำนวยการโรงเรียนทุ่งทอง

13.37 หัวหน้าศูนย์วิจัยพันธุ์สัตว์

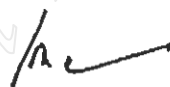
14. คณะวิทยากร

14.1 ผศ.สมพงษ์	บุญเลิศ
14.2 นางวิยะดา	ศรีรางกูล
14.3 นายรัชชวาล	เวียรา
14.4 นายทวีศักดิ์	พุทธชาติ
14.5 นางเดือนใจ	บรรเจ็ดกิจ

ขอให้คณะกรรมการทุกท่านตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง ให้เกิดประโยชน์
สูงสุดแก่ทางราชการและชุมชนของเรา

ทั้งนี้ตั้งแต่วันที่ 22 เมษายน 2546 เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 22 เมษายน 2546

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เกษม ศรีเต็มมา)

รองอธิการบดี ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีสถาบันราชภัฏนครสวรรค์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
Mahon Sawan Rajabhat University

ภาคผนวก ง
คำสั่งจังหวัดนครสวรรค์

คำสั่งจังหวัดนครสวรรค์

ที่ ๒๒๑๓/๒๕๔๖

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน โครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน
เทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนการท่องเที่ยวไปยังท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อเป็นการกระจายรายได้และก่อให้เกิดการหมุนเวียนเงินภายในภูมิภาค เทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว เป็นสถานที่แห่งหนึ่งที่มีศักยภาพเพียงพอ ที่จะสนับสนุนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ดีที่สุดแห่งหนึ่งของภาคเหนือตอนล่าง

เพื่อให้การดำเนินงาน โครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืนเทือกเขาพระ-เขาสูงมีมาตรฐานคุณภาพ อำเภอหนองบัว จึงแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการดังนี้

1. คณะกรรมการฝ่ายอำนวยการ

1.1 ผู้ว่าราชการจังหวัดนครสวรรค์

1.2 รองผู้ว่าราชการจังหวัดฝ่ายดูแลการท่องเที่ยว

1.3 อธิการบดีสถาบันราชภัฏนครสวรรค์

1.4 พระนิภากรโสภณ

1.5 สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดนครสวรรค์

1.6 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครสวรรค์ เขต 5

1.7 สมาชิกสภาจังหวัดนครสวรรค์ เขตอำเภอหนองบัว

1.8 ผู้อำนวยการสำนักบริหารจัดการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ 6

1.9 ผู้อำนวยการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครสวรรค์

1.10 ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวและการกีฬาจังหวัดนครสวรรค์

1.11 นายอำเภอหนองบัว

กรรมการและเลขานุการ

หน้าที่

1. กำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน

2. อำนวยความสะดวกในการดำเนินนโยบายให้บรรลุวัตถุประสงค์

2. คณะกรรมการฝ่ายสนับสนุน

2.1 นายอำเภอหนองบัว

ประธาน

2.2 ปลัดอำเภอหัวหน้าฝ่ายบริหารงานปกครอง

รองประธาน

2.3 ผู้กำกับการณ์ตำรวจภูธรอำเภอหนองบัว	รองประธาน
2.4 เกษตรอำเภอหนองบัว	กรรมการ
2.5 สาธารณสุขอำเภอหนองบัว	กรรมการ
2.6 พัฒนาการอำเภอหนองบัว	กรรมการ
2.7 ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองไผ่	กรรมการ
2.8 ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเขานางตัวม	กรรมการ
2.9 ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลหนองบัว	กรรมการ
2.10 ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองบัว	กรรมการ
2.11 ผู้อำนวยการโรงเรียนวังบัววิทยาคม	กรรมการ
2.12 ผู้อำนวยการโรงเรียนสหประชาศรีนครกิจ	กรรมการ
2.13 หัวหน้าโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเทือกเขาพระ	กรรมการ
2.14 นายกองค้การบริหารส่วนตำบลหนองกลับ	กรรมการ
2.15 นายกองค้การบริหารส่วนตำบลตำบลหนองบัว	กรรมการ
2.16 นายกองค้การบริหารส่วนตำบลตำบลทุ่งทอง	กรรมการ
2.17 นายกองค้การบริหารส่วนตำบลวังบัว	กรรมการ
2.18 นายกเทศมนตรีตำบลหนองบัว	กรรมการ
2.19 หัวหน้ากลุ่มงานท้องถิ่น	กรรมการ
2.20 กำนันตำบลหนองบัว หนองกลับ ทุ่งทอง และวังบัว	กรรมการ
2.21 ปลัดอำเภอที่นายอำเภอมอบหมาย	กรรมการและเลขานุการ
หน้าที่	
1. พิจารณากำหนดกรอบแนวทางในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืนเทือกเขาพระ-เขาสูง	
2. กำกับดูแลและประสานงานให้หน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่เทือกเขาพระเขาสูงให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้	
3. พิจารณากำหนดแนวทางการแก้ปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่	
4. หน้าที่อื่น ๆ ตามที่ฝ่ายอำเภอมอบหมาย	
3. คณะทำงานฝ่ายบริหารและจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน ๔ ประกอบด้วย	
3.1 ร.ต.ท. มณฑล เหมพิจิตร	ที่ปรึกษา
3.2 ร.ต.อ. หมิงจันทกร รื่นรัมย์	ที่ปรึกษา
3.2 นางรัตนา ขุนพรหม	ที่ปรึกษา
3.3 นายเกรียงไกร จิระจิริงชัย	ที่ปรึกษา
3.4 นายศุภชัย บาลี	ที่ปรึกษา
3.5 ปลัดอำเภอหัวหน้าฝ่ายบริหารงานปกครอง	หัวหน้าคณะทำงาน
3.6 กำนันขาว พิศศรี	คณะทำงาน

3.7	นายมะขม	แฉ้มกุล	คณะทำงาน
3.8	นางกรวิภา	เกิดสงค์	คณะทำงาน
3.9	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว		คณะทำงาน
3.10	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกลับ		คณะทำงาน
3.11	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งทอง		คณะทำงาน
3.12	นางนงลักษณ์	พันธุ์วิริยะพงศ์	คณะทำงานและเลขานุการ

หน้าที่ จัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืนที่ออกเขาพระ-เขาสูงให้เป็น ไปด้วย -

ความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ

3 คณะทำงานฝ่ายการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืนฯ

ประกอบด้วย

4.1	นายวิบูลย์ชัย	พุดทอง	ที่ปรึกษา
4.2	นายอนันตศักดิ์	ขุนพรหม	ที่ปรึกษา
4.3	นายวิระ	ระบอบ	ที่ปรึกษา
4.4	นายวิระ	ผลประเสริฐ	ที่ปรึกษา
4.5	นายพนม	จันทร์ดิษฐ์	หัวหน้าคณะทำงาน
4.6	นายสมิคร	รอดเขียน	คณะทำงาน
4.7	นายบำรุง	กรุดเพชร	คณะทำงาน
4.8	นายสุบิน	ท้วมเทศ	คณะทำงาน
4.9	นายบุญท่า	สืบสิน	คณะทำงาน
4.10	นายเฉลียว	สีเขียว	คณะทำงาน
4.11	นายเพชร	บุญจิตร	คณะทำงาน
4.12	นายเทิน	แจ่มกระจ่าง	คณะทำงาน
4.13	นายณรงค์	ภูสอน	คณะทำงาน
4.14	นายธรรมรัตน์	เกษตรธรรม	คณะทำงานและเลขานุการ

หน้าที่ จัดทำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืนที่ออกเขาพระ-

เขาสูง เพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการพัฒนาตามระยะเวลาที่กำหนด

4 คณะทำงานฝ่ายแผนแม่บท การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน ฯประกอบด้วย

5.1	นายประสิทธิ์	อ่อนพุ่ม	ที่ปรึกษา
5.2	นายอุปลักษณ์	อินสุธา	หัวหน้าคณะทำงาน
5.3	นายเศรษฐา	พันธุ์วิริยะพงศ์	คณะทำงาน
5.4	นายถ้ำผึ้ง	สุขสำราญ	คณะทำงาน
5.5	นายชวน	พันธุ์วิริยะพงษ์	คณะทำงาน
5.6	นายธีรพันธ์	บุญบาง	คณะทำงาน
5.7	นายพิพัฒน์	ผัดไทย	คณะทำงาน

5.8 นายวิรัตน์	บัวมหากุล	คณะกรรมการ
5.9 นายวิรัช	ศรีสุขอัยกา	คณะกรรมการ
5.10 นางกรวิภา	เกิดสงฆ์	คณะกรรมการและ เลขานุการ

หน้าที่ จัดทำแผนผังการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืนเพื่อคุณภาพระ-เขาสูง

6. คณะทำงานฝ่ายการตลาด การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ๔ ประกอบด้วย

6.1 นายกนก	กุนาง	ที่ปรึกษา
6.2 นายชำนาญ	กุนาง	ที่ปรึกษา
6.3 นางธัญญาภรณ์	กุนาง	ที่ปรึกษา
6.4 นายสุคใจ	หนองคาย	ที่ปรึกษา
6.5 นายทวีศักดิ์	พุทธรักษา	ที่ปรึกษา
6.6 นายชัชวาล	เวียงจันทน์	ที่ปรึกษา
6.7 นางอำพร	คำชะอี	หัวหน้าคณะกรรมการ
6.8 นางอำพร	จำปาสัก	คณะกรรมการ
6.9 นางสาวนวลกมล	สายบุรี	คณะกรรมการ
6.10 นายวิรุฬ	จันทบุรี	คณะกรรมการ
6.11 นายพอง	อุทัยธานี	คณะกรรมการ
6.12 นางสาวกมลทิพย์	น่าน	คณะกรรมการ
6.13 นายไพบุลย์	ตาก	คณะกรรมการ
6.14 นายวัล	บุญประวัต	คณะกรรมการ
6.15 นายสงคราม	ศรีสะเกษ	คณะกรรมการ
6.16 นายสุนทร	ท่วมเทศ	คณะกรรมการ
6.17 อาจารย์สุธี	นาคะ	คณะกรรมการ
6.18 อาจารย์พรศิริ	พรม ชาติ	คณะกรรมการ
6.19 อาจารย์ชัยยุทธ	อุบลราชธานี	คณะกรรมการ
6.20 นางมรกต	บัวมหากุล	คณะกรรมการและเลขานุการ

หน้าที่ วางแผนด้านการตลาดในโครงการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

7. คณะทำงานฝ่ายกองทุนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน ๔ ประกอบด้วย

7.1 นางแววตา	สุชะทิต	ที่ปรึกษา
7.2 นายอนุชิต	มณฑล	หัวหน้าคณะกรรมการ
7.3 นายสมเดช	รัตนวงค์	คณะกรรมการ
7.4 นายทองสุข	ชค่อน	คณะกรรมการ
7.5 นายสมพงษ์	กระด้ายโพธิ์	คณะกรรมการ
7.6 นายทอม	โสภานนท์	คณะกรรมการ
7.7 นายทอง	คำแคน	คณะกรรมการ

7.8 นายเสงี่ยม	จำสุข	คณะกรรมการ
7.9 นายสุรชัย	พงษ์ธานี	คณะกรรมการ
7.10 นายเสน่ห์	บุญทาง	คณะกรรมการ
7.11 นายสมจิตร	คำพุ่ม	คณะกรรมการ
7.12 นายสุรินทร์	จงวิวัฒน์	คณะกรรมการ
7.13 นายกุหลาบ	ขุนเกลี้ยง	คณะกรรมการ
7.14 นายสาลี	สายภู	คณะกรรมการ
7.15 นางสาหร่าย	นารี	คณะกรรมการ
7.16 นายฉลอง	โมรราย	คณะกรรมการและเลขานุการ

หน้าที่ จัดตั้งกองทุนสนับสนุนโครงการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน ฯ

8. คณะทำงานฝ่ายประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน ฯ ประกอบด้วย

8.1 นายมานพ	อำพันธ์	ที่ปรึกษา
8.2 นายปัญญา	กฤษดี	หัวหน้าคณะกรรมการ
8.3 นายเงิน	ศรีสุรินทร์	คณะกรรมการ
8.4 นายเสรี	บุญประเทือง	คณะกรรมการ
8.5 นายฉัฐพงษ์	ฉำน้อย	คณะกรรมการ
8.6 นายณรงค์	พวงจำปา	คณะกรรมการ
8.7 นายสุชาติ	พุดตรา	คณะกรรมการ
8.8 นายเสถียร	ผาทองไสย	คณะกรรมการ
8.9 นายชุมพล	เหรียญราชา	คณะกรรมการและเลขานุการ

หน้าที่ ดำเนินการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน ฯ

9. คณะทำงานฝ่ายวิจัย

9.1 ดร.สมภพ	เจิมขุนทด	ที่ปรึกษา
9.2 รศ.ดร.ธานี	เกตุทอง	ที่ปรึกษา
9.3 ดร.จุฑาภรณ์	เจิมขุนทด	ที่ปรึกษา
9.4 ดร. ไชยวัฒน์	ปราณี	ที่ปรึกษา
9.5 อาจารย์นิเวศน์	คำรัตน์	ที่ปรึกษา
9.6 อาจารย์ละม่อม	ชัยโฮ	ที่ปรึกษา
9.7 ร.ศ.ท. มณฑล	همتจิตร	นักวิจัย
9.8 ร.ศ.อ.หญิงจันทกร	รินรมย์	นักวิจัย
9.9 นายอนันตศักดิ์	ขุนพรหม	นักวิจัย
9.10 นางรัตนา	ขุนพรหม	นักวิจัย
9.11 นายมานพ	อำพันธ์	นักวิจัย
9.12 นายวิบูลย์ชัย	พุดทอง	นักวิจัย

9.13 นายประสิทธิ์	อ่อนพุ่ม	นักวิจัย
9.14 นายเกรียงไกร	จิระจิรังชัย	นักวิจัย
9.15 นายวีระ	ผลประเสริฐ	นักวิจัย
9.16 นายวีระ	ระบอบ	นักวิจัย
9.17 นายศุภชัย	บาติ	นักวิจัย
9.18 นายชำนาญ	กุนาง	นักวิจัย
9.19 นายสุคใจ	หนองคาย	นักวิจัย
9.20 นางแววตา	สุขะพิบูลย์	นักวิจัย
9.21 นายกนก	กุนาง	นักวิจัย
9.22 นางสิณญารมภ์	กุนาง	นักวิจัย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ตั้ง ณ วันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2546

(นายมานิต ศิลปอาชา)

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครสวรรค์

ภาคผนวก จ

เครื่องมือแบบสำรวจปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Nakhon Sawan Rajabhat University

แบบสำรวจปัญหา

การวิจัยเรื่อง แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง
อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

โดยนายวิบูลย์ชัย พุฒทอง

คำแนะนำ

1. แบบสำรวจปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี 2 ตอน
ตอนที่ 1. ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสำรวจปัญหา
ตอนที่ 2. ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง
 2. การตอบแบบสำรวจปัญหาแต่ละตอนให้ใส่เครื่องหมาย (✓) ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงหรือข้อคิดเห็นของผู้ตอบให้มากที่สุด
 3. คำตอบแต่ละข้อ ผู้วิจัยจะนำไปเป็นข้อมูลเพื่อวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ จะเกิดประโยชน์ต่อท่านและชุมชนท้องถิ่นในอนาคต
- ผู้วิจัยขอขอบคุณที่ท่านกรุณาเสียสละเวลาในการตอบแบบสำรวจปัญหาครั้งนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

- 1) เพศ ชาย หญิง
- 2) อายุปี
- 3) การศึกษา ระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า
 ระดับมัธยมศึกษา
 ระดับอนุปริญญา
 ระดับปริญญาตรีและสูงกว่า
- 4) อาชีพ รับราชการ ธุรกิจ
 รับจ้าง เกษตรกร
 อื่นๆ โปรดระบุ.....

ตอนที่ 2 ปัญหาการท่องเที่ยวเทือกเขาพระ-เขาสูง

คำแนะนำ ท่านคิดว่าปัญหาการท่องเที่ยวในพื้นที่เทือกเขาพระ-เขาสูงมีปัญหาอยู่ในระดับใดโดยพิจารณาดังนี้

- 5 หมายถึง ปัญหามากที่สุด
- 4 หมายถึง ปัญหามาก
- 3 หมายถึง ปัญหาปานกลาง
- 2 หมายถึง ปัญหาน้อย
- 1 หมายถึง ปัญหาน้อยที่สุด

รายการ	ระดับปัญหา					ข้อเสนอแนะ
	5	4	3	2	1	
1. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว						
2. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว						
3. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านการตลาดท่องเที่ยว						
4. แนวโน้มความเป็นไปได้ในการพัฒนาเทือกเขาพระ-เขาสูงให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ						
5. ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ						
6. การเกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว						

รายการ	ระดับปัญหา					ข้อเสนอแนะ
	5	4	3	2	1	
7. การจัดการพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านของวัดหนองกลับ						
8. การส่งเสริมการปลูกผักปลอดสารพิษในพื้นที่ท่องเที่ยว						
9. การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ						
10. ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว						
11. ด้านความปลอดภัยในการท่องเที่ยวภายในพื้นที่						
12. ด้านการจัดทำแผนแม่บทและจัดระเบียบสถานที่ท่องเที่ยว						
13. การจัดหลักสูตรเพื่อสร้างบุคลิกภาพในสถานศึกษา						
14. การพัฒนาสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว						
15. การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง						
16. การจัดตั้งกองทุนสนับสนุนการท่องเที่ยว						
17. การจัดให้มีการศึกษาวิจัยด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่						
18. การจัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยว						
19. การจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ						
20. การจัดการด้านขยะและสิ่งปฏิกูล						

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
Nakhon Sawan Rajabhat University

ภาคผนวก ฉ

บันทึกการจัดประชุมประชาคม

วันที่ 19 มกราคม 2548

ณ ศาลาประชาคมอำเภอหนองบัว

อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

.....

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมเวทีประชาคม

1. พระนิภากร โสภณ	เจ้าคณะอำเภอหนองบัว
2. นายวิระชัย ภูเพียงใจ	นายอำเภอหนองบัว
3. นายปราโมทย์ รังผึ้ง	ปลัดอำเภอหัวหน้าฝ่ายบริหารงานปกครอง
4. นายอร่าม บรรณทอง	เกษตรอำเภอ
5. นายบุญมี ยาสา	สาธารณสุขอำเภอ
6. นายเสวต มั่นคำย	พัฒนาการอำเภอ
7. นายขาว พัดศรี	กำนันตำบลหนองบัว
8. นายชวน พันธุ์วิริยะพงษ์	กำนันตำบลหนองกลับ
9. นายวิชัย บุญโต	กำนันตำบลทุ่งทอง
10. นายสมชาย มานะกิจศิริสุทธิ	นายกเทศมนตรีตำบลหนองบัว
11. นายยุทธนา ปอพานิชกรณ์	เทศมนตรีตำบลหนองบัว
12. นายถาวร เลหาเรืองรองกุล	เทศมนตรีตำบลหนองบัว
13. นางกรวิภา เกิดสงค์	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว
14. นายบุญช่วย ศรีแก้ว	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว
15. นายสมบัติ มฤควง	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว
16. นายวราวุธ แก้วโต	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกลับ
17. นายปราโมทย์ เกิดสงค์	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนอง
กลับ
18. นายเสาว ษ์น้อย	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนอง
กลับ
19. นายมะขม แฉ่มกุล	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งทอง
20. นายละมุล อุอินทร์	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งทอง
21. นายอรุณ ศรีเขียว	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งทอง

22. นายสมาโนชญ์ กรอบเพชร	หัวหน้าโครงการอนุรักษ์ฯ
23. นายจำเนียร โลหะเวช	ตัวแทนประชาคม
24. นายเจน ศรสุรินทร์	ตัวแทนประชาคม
25. นายปัญญา กฤษณี	ผู้บริหารสถานศึกษา
26. นายบุญมี ยาสา	ตัวแทนประชาคม
27. นายละม่อม ไซโซ	ผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษาเขต 2
28. นายฉลอง โมราราย	ตัวแทนประชาคม
29. นายชุมพล เจริญอาษา	ตัวแทนประชาคม
30. นายสมชาย บัวยา	ตัวแทนประชาคม
31. นายเทิน ราชตันเที้ยะ	ตัวแทนประชาคม
32. นายพนม จันทรศิษฐ์	ผู้บริหารสถานศึกษา
33. นายวิชาญ ทรัพย์มาลา	ตัวแทนประชาคม
34. สุชิน จินดาวงษ์	ตัวแทนประชาคม
35. นายธีระชัย ปัญญาทิพย์	ตัวแทนประชาคม
36. นายบุญยัง บุญทิพย์	ตัวแทนประชาคม
37. นายรัชชัย อ่อนจิตรศรีสุรินทร์	ตัวแทนประชาคม
38. นายวิมาร รอดเข้ม	ตัวแทนประชาคม
39. นางประภาดา คชนล	ตัวแทนประชาคม
40. นายประเสริฐ แสงทิม	ตัวแทนประชาคม
41. นายสุรศักดิ์ สมขยัน	ตัวแทนประชาคม
42. นายวัชร อักษร	ตัวแทนประชาคม
43. นายกฤษณา พลชำนาญ	ตัวแทนประชาคม
44. นายประมวล ประทุม	ตัวแทนประชาคม
45. นางกฤษณา อ่อนนัม	ตัวแทนประชาคม
46. นายวิบูลย์ชัย พุฒทอง	ผู้วิจัย
47. นายมานพ อำพันธ์	คณะทำงานของผู้วิจัย
48. นายอนันตศักดิ์ ขุนพรหม	คณะทำงานของผู้วิจัย
49. นางรัตนา ขุนพรหม	คณะทำงานของผู้วิจัย
50. นางแหวตา สุขะพิบูลย์	คณะทำงานของผู้วิจัย

สรุปบันทึกการประชุมเวทีประชาคม

เริ่มประชุมเวลา 14.00 น.

นายอำเภอหนองบัว

กล่าวเปิดประชุมเวทีประชาคมแนะนำคณะนักศึกษาที่มาดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง กล่าววัตถุประสงค์ของการจัดเวทีประชาคมและเชิญผู้เข้าร่วมเวทีประชาคม ดำเนินการประชุมเรื่องการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง

พระนิภากร โสภณ

ได้กล่าวความเป็นมาของเทือกเขาพระ-เขาสูง ความพยายามที่จะรักษาสถานที่แห่งนี้ให้เป็นพื้นที่ต้นน้ำเก็บรักษาน้ำ รวมทั้งการทูลเกล้าถวายให้เป็น โครงการพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ มีการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ 2 อย่างมีนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวตลอด

ผู้วิจัย

กล่าววัตถุประสงค์ของการจัดเวทีประชาคมเพื่อให้ตัวแทนของชุมชนท้องถิ่นทุกสาขาอาชีพ ได้นำข้อมูลจากผู้วิจัย ได้สำรวจวิเคราะห์มาร่วมกันพิจารณาจัดทำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง โดยผู้วิจัยได้กำหนดตัวอย่างลักษณะ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ตัวอย่าง วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์ ให้ผู้เข้าร่วมประชุม ร่วมกันพิจารณาปรับปรุงเพิ่มเติม แก้ไข

ผู้เข้าร่วมประชุมฯ

ผู้เข้าร่วมประชุมมีการอภิปรายการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศกันอย่างกว้างขวาง และได้ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ในการวางแผน ว่า “ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการที่ดีที่สุดของจังหวัดนครสวรรค์ ” และได้ร่วมกันกำหนดพันธกิจว่า จะต้องพัฒนาสถานที่ให้สวยงาม มีการบริหารจัดการที่ดี และชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวและได้ร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาตามหัวข้อที่ผู้วิจัย ได้ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลรวม 20 ประเด็นยุทธศาสตร์พร้อมทั้งกำหนดแนวทางทางยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติเป็น โครงการและแผนงานให้บรรลุเป้าหมายต่อไป

ปลัดอำเภอหัวหน้าฝ่าย

บริหารงานปกครอง

เนื่องจากวันนี้ที่ประชุมได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูงมาพอสมควร และได้องค์ประกอบของการวางแผนเรียบร้อยแล้วนายอำเภอได้ไปราชการจังหวัดไม่สามารถอยู่ร่วมประชุมเวทีประชาคมได้และมอบให้ผ

ผู้เข้าร่วมประชุม
ผู้วิจัย

ปลัดอำเภอหัวหน้าฝ่าย
บริหารงานปกครอง

เป็นตัวแทนได้พูดคุยกับคณะวิจัยแล้ว ผู้วิจัยจะนำข้อมูลวันนี้ไปจัดทำ
แผนยุทธศาสตร์และจะนำแผนยุทธศาสตร์มาให้ผู้เกี่ยวข้องพิจารณา
ความเป็นไปได้ของแผนและจะร่วมกันปรับปรุงแก้ไขแผนให้สมบูรณ์
ต่อไป จึงต้องขอความร่วมมือที่ประชุมที่เราจะต้องมีการจัดเวทีประชา
คมอีกครั้งแต่ครั้งต่อไปจะขอความร่วมมือเฉพาะไม่กี่คนเพื่อพิจารณา
แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพวกเรา
เห็นชอบและรับทราบ

ขอขอบคุณทุกท่านที่เข้าร่วมประชาคมการวางแผนยุทธศาสตร์ในวันนี้
ผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งหมดที่ท่านได้แสดงความคิดเห็นไปจัดทำแผนยุทธ
ศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูงและจะนำคทางอำเภอ
ให้แจ้งผู้ที่เกี่ยวข้องมาพิจารณาความเป็นไปได้ที่จะนำแผนยุทธศาสตร์
นี้มาใช้ต่อไป

ถ้าที่ประชุมเวทีประชาคมไม่มีข้อคิดเห็นใดๆ ขออนุญาตปิดเวทีแสดง
ความคิดเห็นการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขา
พระ-เขาสูงวันนี้ กราบนมัสการพระคุณเจ้าและขอขอบคุณทุกท่าน

ปิดประชุมเวลา 16.30 น.

วิบูลย์ชัย พุดทอง (ผู้วิจัย)

จดบันทึกการประชุม

บันทึกการจัดเวทีประชาคม

วันที่ 10 มีนาคม 2548

ณ ห้องประชุมสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหนองบัว

อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

.....

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. พระนิภากร โสภณ	เจ้าคณะอำเภอหนองบัว
2. นายวีระชัย ภู่งูเพียงใจ	นายอำเภอหนองบัว
3. นายมณฑป เอกสงห์ชัย	ปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบงานวางแผนพัฒนาอำเภอ
4. นายอร่าม บรรณทอง	เกษตรอำเภอหนองบัว
5. นายเสวต มั่นคำย	พัฒนาการอำเภอหนองบัว
6. นายบุญมี ขาสา	สาธารณสุขอำเภอหนองบัว
7. นายสมชาย มานะกิจศิริสุทธิ	นายกเทศมนตรีตำบลหนองบัว
8. นางกรวิภา เกิดสงค์	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว
9. นายวรายุ แก้วโต	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกลับ
10. นายมะขม เข้มกุล	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งทอง
11. นายขาว พัดศรี	กำนันตำบลหนองบัว
12. นายชวน พันธุ์วิริยะพงษ์	กำนันตำบลหนองกลับ
13. นายวิชัย บุญโต	กำนันตำบลทุ่งทอง

เริ่มประชุมเวลา 14.00 น.

นายอำเภอหนองบัว

กราบนมัสการพระคุณเจ้า ผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่าน เมื่อครั้งที่แล้ว
 ผมคิดราชการ ไปประชุมจังหวัดและมอบให้ปลัดอาวุโสดำเนินการ
 ร่วมกับท่าน ทางผู้วิจัยได้นำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 เทียบเขาพระ-เขาสูง มาให้ผมดูแล้วและได้มีการแก้ไขให้เหมาะสม
 กับสภาพพื้นที่วันนี้จึงได้นำแผนยุทธศาสตร์มาให้ท่านช่วยพิจารณา
 ตรวจสอบอีกครั้งหนึ่งเมื่อตรวจสอบเห็นว่าเหมาะสมผู้วิจัยคือปลัด
 วิบูลย์ชัยที่ทำเรื่องนี้อยู่จะได้นำไปดำเนินการ

ผู้เข้าร่วมประชุม

มีการแสดงความคิดเห็น พุดคุย ได้เป็นอย่างดีกว้างขวาง ทุกคน

ผู้วิจัย

เห็นด้วยกับแผนยุทธศาสตร์แต่ในเรื่องงบประมาณที่จะนำมาใช้คือปัญหา ต้องขอให้ทางราชการช่วยประสานทั้งทางจังหวัด ทางผู้แทนราษฎร และทาง อบต. ปัญหาผู้ปกครองพื้นที่เขาพระ-เขาสูง ขอให้ทางป่าไม้ช่วยดำเนินการด้วย

สรุปว่าที่ประชุมวันนี้เห็นด้วยกับแผนยุทธศาสตร์แต่การจะนำไปใช้ให้บรรลุเป้าหมายหรือไม่ต้องขอให้ทางอำเภอประสานงบประมาณกับ ส.ส. กับจังหวัด อบต.หรือเอกชนอื่นๆ
วิสัยทัศน์ก็เหมือนเดิมตามมติที่ประชุมครั้งที่แล้วคือ “เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการที่ดีที่สุดของจังหวัดนครสวรรค์ ” ซึ่งเห็นว่าเหมาะสมแล้ว พันธกิจคือพัฒนาสถานที่ให้สวยงาม มีการบริหารจัดการที่ดีและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ส่วนเป้าหมายก็เพื่อเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์มีทั้งหมด 20 ยุทธศาสตร์ตามที่แจกให้ในนั้นแต่ละยุทธศาสตร์จะมีวัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด สิ่งที่จะต้องทำบอกรายละเอียดไว้ซึ่งในวันประชุมเวทีประชาคมครั้งแรกเมื่อวันที่ 19 มกราคม 2548 ที่ประชุมได้ร่วมกันกำหนดแผนงาน/โครงการที่จะต้องทำในแต่ละยุทธศาสตร์

ผู้เข้าร่วมประชุม

นายอำเภอหนองบัว

รับทราบ

ขอให้ อบต.ในพื้นที่รับไปดำเนินการพิจารณาในแผนยุทธศาสตร์ของ อบต.ต่อไป หวังว่าแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูงจะเป็นประโยชน์กับ อบต.ทั้ง 3 แห่ง รวมทั้งภาพรวมของอำเภอหนองบัวด้วย พี่น้องประชาชนจะมีรายได้จากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยว นอกจากนั้นยังเป็นการรักษาผืนป่า รักษาแหล่งต้นน้ำของอำเภอและ สอดคล้องกับแนวพระราชดำริของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ ขอขอบคุณทุกท่านและคณะของผู้วิจัยที่เห็นความสำคัญของชาวอำเภอหนองบัว หากมีอะไรให้ทางอำเภอช่วยเหลือพวกเราก็ยินดี หากไม่มีอะไรเพิ่มเติม ผมขอปิดประชุม

ปิดประชุมเวลา 15.45 น.

วิบูลย์ชัย พุฒทอง(ผู้วิจัย)

จครายงานการประชุม

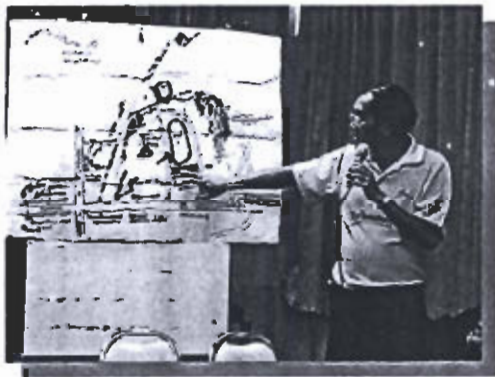
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
Nakhon Sawan Rajabhat University

ภาคผนวก ข

ภาพการจัดเวทีประชาคมและกิจกรรม

ภาพการจัดเวทีประชาคมเพื่อการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
เทือกเขาพระ-เขาสูง อ.หนองบัว จ.นครสวรรค์

ภาพการจัดเวทีประชาคมเพื่อการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
เทือกเขาพระ-เขาสูง อ.หนองบัว จ.นครสวรรค์

ภาพกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
เทือกเขาพระ-เขาสูง อ.หนองบัว จ.นครสวรรค์

ภาพกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
เทือกเขาพระ-เขาสูง อ.หนองบัว จ.นครสวรรค์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
Nakhon Sawan Rajabhat University

ภาคผนวก ข
ประวัติผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นายวิบูลย์ชัย พุฒทอง
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2496
สถานที่เกิด	อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	118/40 หมู่ที่ 10 ตำบลวัดไทรย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	ปลัดอำเภอ (เจ้าพนักงานปกครอง 7) หัวหน้ากลุ่มบริหารงานปกครองอำเภอ ลาดยาว จังหวัด นครสวรรค์
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	ที่ทำการปกครองอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2518 – 2519	ศศ.บ.(รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2524	หลักสูตรปลัดอำเภอ รุ่นที่ 36 วิทยาลัยการปกครอง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
พ.ศ. 2548	หลักสูตรนายอำเภอ รุ่นที่ 56 วิทยาลัยการปกครอง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
พ.ศ. 2548	ศศ.ม. (ยุทธศาสตร์การพัฒนา) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์